

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Рахункової палати
від 20.12.2022 № 26-8

ЗВІТ

**про результати аналізу фактичного стану та оцінка
впливу законодавства на повноту нарахування і
своєчасність надходження рентної плати до державного
та місцевих бюджетів**

Київ 2022

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	3
ПРЕАМБУЛА.....	8
ВСТУП.....	10
1. СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ) РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ.....	11
2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА СПРАВЛЯННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ	13
3. СТАН ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ДИНАМІКА НАДХОДЖЕННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ	29
4. ОЦІНКА СТАНУ СПРАВЛЯННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПОВНОТОЮ НАРАХУВАННЯ І СВОЄЧАСНІСТЮ НАДХОДЖЕННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ДО ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	35
4.1. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів	35
4.2. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за спеціальне використання води	42
4.3. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення	47
4.4. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування надрами місцевого значення	55
4.5. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України	57
4.6. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за транспортування.....	62
5. АНАЛІЗ СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ.....	64
ВИСНОВКИ	70
ПРОПОЗИЦІЇ	77
Додатки.....	80

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

БУВР	Басейнове управління водних ресурсів
Бюджетний кодекс	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI
Водний кодекс	Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР
ВП	випромінювальний пристрій – технічний пристрій, що використовується для виробничих, наукових, медичних, побутових потреб, за винятком потреб радіозв'язку, який випромінює електромагнітну енергію в навколишній простір і не є радіоелектронним засобом
ГУ	головне управління
ДПС	Державна податкова служба України
Держводагентство	Державне агентство водних ресурсів України
Держгеонадра	Державна служба геології та надр України
Держекоінспекція	Державна екологічна інспекція України
Держлісагентство	Державне агентство лісових ресурсів України
Держпраці	Державна служба України з питань праці
ДФС	Державна фіскальна служба України
Закон № 222	Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII „Про ліцензування видів господарської діяльності” (із змінами від 29.07.2022 № 2494)
Закон № 294	Закон України від 14.11.2019 № 294-IX „Про Державний бюджет України на 2020 рік”
Закон № 404	Закон України від 04.07.2013 № 404-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи”
Закон № 466	Закон України від 16.01.2020 № 466-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві”
Закон № 490	Закон України від 04.02.2020 № 490-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо упорядкування розміру ставки рентної плати за користування надрами для видобування бурштину”
Закон № 1082	Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX „Про Державний бюджет України на 2021 рік”
Закон № 1089	Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX „Про електронні комунікації” (із змінами від 16.08.2022 № 2530-IX)
Закон № 1280	Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV „Про телекомунікації”
Закон № 1770	Закон України від 01.06.2000 № 1770-III „Про радіочастотний ресурс України”
Закон № 1914	Закон України від 30.11.2021 № 1914-IX „Про внесення

	змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень”
Закон № 1928	Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX „Про Державний бюджет України на 2022 рік”
Закон № 1971	Закон України від 16.12.2021 № 1971-IX „Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв’язку”
Закон № 2118	Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану”
Закон № 2139	Закон України від 15.03.2022 № 2139-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо запровадження диференційованої рентної плати за видобування газу природного”
Закон № 2260	Закон України від 12.05.2022 № 2260-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану”
Закон № 2261	Закон України від 12.05.2022 № 2261-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей визначення рентної плати за користування надрами для видобування газу природного на період дії воєнного стану”
Закон № 2468	Закон України від 28.07.2022 № 2468-IX „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави”
Закон № 2665	Закон України від 12.07.2001 № 2665-III „Про нафту і газ” (із змінами від 15.03.2022 № 2139-IX)
Закон № 2806	Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”
Закон № 3759	Закон України від 21.12.1993 № 3759-XII „Про телебачення і радіомовлення” (із змінами від 16.08.2022 № 2534-IX)
ККДБ	код класифікації доходів бюджету
ККДБ 13010000, рентна плата за лісокористування	ККДБ 13010000 „Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів”
ККДБ 13020000, рентна плата за	ККДБ 13020000 „Рентна плата за спеціальне використання води”

водокористування

ККДБ 13030000,
рентна плата за
користування
надрами

ККДБ 13030100

ККДБ 13030700

ККДБ 13030800

ККДБ 13030900

ККДБ 13031000

ККДБ 13031500

ККДБ 13031600

ККДБ 13040000

ККДБ 13060000,
рентна плата за
користування РЧР

ККДБ 13080000,
рентна плата за

транспортування

ККДБ 13080200,

рентна плата за
транспортування
нафти

ККДБ 13080300,
рентна плата за
транзитне

транспортування
аміаку

Кодекс про надра
корисні копалини

ККДБ 13030000 „Рентна плата за користування
надрами загальнодержавного значення”

ККДБ 13030100 „Рентна плата за користування
надрами для видобування інших корисних копалин
загальнодержавного значення”

ККДБ 13030700 „Рентна плата за користування
надрами для видобування нафти”

ККДБ 13030800 „Рентна плата за користування
надрами для видобування природного газу”

ККДБ 13030900 „Рентна плата за користування
надрами для видобування газового конденсату”

ККДБ 13031000 „Рентна плата за користування
надрами для видобування бурштину”

ККДБ 13031500 „Рентна плата за користування
надрами для видобування кам'яного вугілля
коксівного та енергетичного”

ККДБ 13031600 „Рентна плата за користування
надрами для видобування залізних руд”

ККДБ 13040000 „Рентна плата за користування
надрами місцевого значення”

ККДБ 13060000 „Рентна плата за користування
радіочастотним ресурсом України”

ККДБ 13080000 „Рентна плата за транспортування”

ККДБ 13080200 „Рентна плата за транспортування
нафти та нафтопродуктів магістральними
нафтопроводами та нафтопродуктопроводами
територією України”

ККДБ 13080300 „Рентна плата за транзитне
транспортування трубопроводами аміаку територією
України”

Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР
природні мінеральні утворення органічного і
неорганічного походження у надрах, у тому числі будь-
які підземні води, а також техногенні мінеральні
утворення в місцях видалення відходів виробництва та
втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які
можуть бути використані у сфері матеріального

	виробництва і споживання безпосередньо або після первинної переробки
Лісовий кодекс	Лісовий кодекс України від 12.01.1994 № 3852-XII
Міндовкілля	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МУ по роботі з ВПП	міжрегіональне управління по роботі з великими платниками податків
Нацрада	Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення
НКЕК	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НКРЗІ	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації
ОДА	обласна державна адміністрація
ОУЛМГ	обласне управління лісового та мисливського господарства
Перелік № 3392, Закон № 3392	Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, затверджений Законом України від 19.05.2011 № 3392-VI „Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності”
Податковий кодекс	Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI
Положення № 59	Положення про порядок надання гірничих відводів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 59
Положення № 96	Положення про Державну службу України з питань праці, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96 (із змінами від 30.09.2022 № 1103)
Положення № 134	Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.1995 № 134 (із змінами від 11.01.2016 № 76)
Положення № 393	Положення про Державне агентство водних ресурсів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 393 (із змінами від 24.05.2021 № 539)
Положення № 1174	Положення про Державну службу геології та надр України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 (із змінами від 27.09.2022 № 1056)

Порядок № 761,
постанова № 761

Порядок спеціального використання лісових ресурсів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761 „Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів” (із змінами від 09.12.2020 № 1224)

ППР

податкове повідомлення-рішення – письмове повідомлення контролюючого органу (рішення) про обов’язок платника податків сплатити суму грошового зобов’язання, визначену контролюючим органом у випадках, передбачених Податковим кодексом та іншими законодавчими актами, контроль за виконанням яких покладено на контролюючі органи, або внести відповідні зміни до податкової звітності

проект Порядку
взаємодії ДПС та
НКЕК

проект Порядку надання контролюючим органом інформації про несплату або сплату не в повному обсязі рентної плати за користування радіочастотним спектром до Державного бюджету України, схвалений рішенням НКЕК від 01.06.2022 № 58

РЕЗ

радіоелектронний засіб – технічний засіб, призначений для передавання та/або приймання радіосигналів радіослужбами

РЧР

радіочастотний ресурс України – частина радіочастотного спектра, яка придатна для передавання та/або приймання електромагнітної енергії РЕЗ і яку можливо використовувати на території України та за її межами відповідно до законів України та міжнародного права, а також на виділених для України частотно-орбітальних позиціях

Технічні умови 2019

Технічні умови ТУ У 16.1-00994207-002:2018 „Лісоматеріали круглі листяних порід. Класифікація за якістю. Технічні умови”, які погоджені заступником Голови Держлісагентства Бондарем В. Н., затверджені генеральним директором Державного підприємства „Лісогосподарський інноваційно-аналітичний центр” Мельниченко В. А.

ТУ РП
УДЦР

територіальне управління Рахункової палати
Державне підприємство „Український державний центр радіочастот”

ПРЕАМБУЛА

Підстава проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): стаття 98 Конституції України, статті 26 і 110 Бюджетного кодексу, статті 4 і 15 Закону України від 02.07.2015 № 576-VIII „Про Рахункову палату”, План роботи Рахункової палати на 2022 рік, доручення члена Рахункової палати для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 03.06.2022 № 16-27, від 08.08.2022 № 16-42 та від 29.08.2022 № 16-45.

Мета заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): встановлення фактичного стану та надання оцінки впливу законодавства, у тому числі змін до законодавства, внесених у період дії воєнного стану, на повноту нарахування і своєчасність надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів.

Предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту):

нормативно-правові акти, якими врегульовано питання повноти нарахування і своєчасності надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів; зміни, що вносилися до них протягом періоду, що підлягав аналізу, та їх вплив на забезпечення надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів;

організаційно-розпорядчі акти та управлінські документи державних органів з питань забезпечення повноти нарахування і своєчасності надходження до державного бюджету рентної плати, зміни, що вносилися до них;

надходження до державного та місцевих бюджетів рентної плати за ККДБ 13010000, 13020000, 13030000, 13040000, 13060000 та 13080000;

статистична, аналітична та оперативна податкова звітність, зведені дані податкових декларацій з рентної плати, дані інформаційних ресурсів (реєстри, бази даних, автоматизовані системи адміністрування, обліку і контролю, електронні комплекси інформаційного обміну) у частині оподаткування рентною платою;

статистична та інша звітність державних органів щодо виданих (відмов у видачі, переоформлених, виданих дублікатів, анульованих) спеціальних дозволів на користування надрами, дозволів на спеціальне водокористування, спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів (лісорубних та лісових квитків), дозволів на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, дозволів на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, ліцензій на мовлення, обсягів використаних (видобутих) природних ресурсів, що є базою оподаткування рентною платою;

звітність державних органів щодо здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про охорону, раціональне використання вод та відтворення водних ресурсів, охорону, захист, використання та відтворення лісів, радіочастотний ресурс України в смугах

радіочастот загального користування та запобігання правопорушенням при користуванні РЧР; державного контролю за геологічним вивченням надр (державного геологічного контролю) та раціональним і ефективним їх використанням;

стан забезпечення центральними органами виконавчої влади контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів; а також взаємодія при здійсненні контролю за дотриманням суб'єктами господарювання вимог чинного законодавства;

результати дослідження органами виконавчої влади впливу рентної плати на стимулювання раціонального використання і охорони природних ресурсів України.

Надсилання запитів з питань заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Мінфіну, Міндовкілля, ДПС, Держводагентству, Держгеонадрам, Держлісагентству, Держекоінспекції, НКЕК, Нацраді, НКРЕКП, Держпраці, УДЦР, Центральному МУ ДПС по роботі з ВПП, ГУ ДПС у Дніпропетровській, Закарпатській, Житомирській, Київській, Львівській, Одеській, Полтавській, Тернопільській та Черкаській областях, м. Києві, держекоінспекціям у Закарпатській області, Поліського, Південно-Західного та Центрального округів, Житомирському, Закарпатському та Черкаському ОУЛМГ, департаментам екології та природних ресурсів Закарпатської, Київської, Львівської та Полтавської ОДА, управлінням екології та природних ресурсів Житомирської, Тернопільської та Черкаської ОДА, БУВР річки Прип'ять, БУВР річок Причорномор'я та нижнього Дунаю, ГУ Держпраці у Дніпропетровській, Київській та Львівській областях, управлінням Держпраці у Полтавській та Тернопільській областях.

Критерії оцінки:

законність – відповідність нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів, прийнятих центральними органами виконавчої влади, положенням чинного законодавства, що регулюють повноту нарахування і своєчасність надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів, а також видачу дозвільних документів;

обґрунтованість – ступінь відповідності річних планових показників надходжень рентної плати до державного бюджету їх фактичним надходженням;

повнота та своєчасність – стан нарахування та сплати рентної плати до державного бюджету;

оптимальність – співвідношення запровадженого під час дії воєнного стану спрощення процедур адміністрування та контролю надходжень рентної плати інтересам формування дохідної частини бюджету та ризикам ухилення від оподаткування;

значимість – оцінка впливу рентної плати як загальнодержавного податку на стан виконання державного бюджету та стимулювання раціонального використання і охорони природних ресурсів України.

Початкові обмеження щодо проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): 2020–2021 роки та I півріччя 2022 року (для аналізу динаміки окремих показників досліджувалося їх значення за 2019 рік).

Методи збирання даних: аналіз нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів, звітних даних щодо надходжень до державного та місцевих бюджетів рентної плати; аналіз матеріалів аналітичних досліджень, пояснювальних записок, висновків комітетів Верховної Ради України, юридичного та/або експертного підрозділів Апарату Верховної Ради України і Мінфіну до проєктів законів щодо внесення змін до податкового законодавства з питань адміністрування рентної плати, результатів здійснених Рахунковою палатою попередніх заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) з питань ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження рентної плати, повідомлень засобів масової інформації; здійснення вибірок звітності центральних органів виконавчої влади, розміщеної на їх вебсайтах; письмові запити до державних органів з питань предмета аналізу; аналіз статистичної, податкової та іншої звітності державних органів в частині обсягів використаних (видобутих) природних ресурсів, адміністрування рентної плати, видачі дозвільних документів; підрахунок, зіставлення, порівняння річних планових, щомісячних прогнозних (індикативних) та фактичних показників; обговорення проблемних питань. Процедури заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) ґрунтуються на аналізі та оцінці ризиків втрат надходжень рентної плати до державного та місцевих бюджетів.

ВСТУП

Сприятливе географічне розташування України і велика кількість природних ресурсів відкривають доступ до загальносвітового ринку. За таких умов раціональне використання природних ресурсів може стати передумовою досягнення високих темпів економічного розвитку. При цьому справляння рентної плати, зокрема, за користування надрами, лісо- та водокористування є чи не найважливішим інструментом фінансового забезпечення охорони довкілля і відтворення природно-ресурсного потенціалу регіонів.

Нафта та газ належать до невідновлюваних природних ресурсів, що вказує на необхідність застосування спеціальних інструментів при оподаткуванні доходу від їх видобутку. Розмір ставки за використання водних і лісових ресурсів повинен бути достатньо обґрунтованим для стимулювання раціонального використання й охорони вод, лісів та відтворення водних і лісових ресурсів, враховуючи їх обмеженість.

Правове регулювання рентної плати у сфері використання природних ресурсів має сприяти рентабельності діяльності суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють спеціальне використання природних ресурсів,

особливо у стратегічно важливих сферах як газо- і нафтовидобуток, а також ефективному фінансуванню природоохоронних заходів за рахунок отриманих надходжень рентної плати.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету надійшло **177,8 млрд грн** рентної плати, у тому числі **44 млрд грн** до спеціального фонду, частка надходжень рентної плати у податкових надходженнях збільшилася з **6,2 до 10,6 відсотка**. До загального фонду місцевих бюджетів протягом зазначеного періоду надійшло **18,3 млрд грн**, частка яких у податкових надходженнях збільшилася з **1,6 (2020 рік) до 2,9 відс.** (I півріччя 2022 року).

У структурі надходжень рентної плати найбільшу частку займає **плата за користування надрами**, яка протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету збільшилася з **89,8 до 95 відс.**, місцевих бюджетів – з **64,5 до 85,2 відсотка**.

Триваюча широкомасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, тимчасова окупація окремих територій нашої держави знижує економічну діяльність (зменшення обсягів видобування/використання природних ресурсів, припинення діяльності підприємств), руйнує промислову та галузеву інфраструктури, що призводить до втрат надходжень рентної плати до державного та місцевих бюджетів у розрізі окремих її видів, зокрема, за 9 місяців 2022 року порівняно з відповідним періодом минулого року надходження рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України зменшилися **в 3,6 раза**, за лісокористування – **в 1,3 раза**. У цілому за 9 місяців 2022 року до державного бюджету надійшло 64,4 млрд грн рентної плати, частка якої в податкових надходженнях зменшилась **до 9,4 відс.**, місцевих бюджетів – 7 млрд грн та **до 2,5 відс.** відповідно.

Після завершення війни стабілізація економіки потребуватиме як відновлення промислової та галузевої інфраструктури, так і природних ресурсів.

Враховуючи зазначене, питання формування доходів бюджету, повноти нарахування і своєчасності надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів, збалансованого використання природних ресурсів, а також розробки методик визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, є актуальними.

1. СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ) РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ

Рахунковою палатою у 2020 році проведено аудит ефективності виконання повноважень державними органами в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України до державного бюджету та затверджено звіт (рішення Рахункової палати від 11.02.2020 № 2-2).

Аналіз виконання Кабінетом Міністрів України, Міністерством цифрової трансформації України, Мінфіном, НКРЗІ, ДПС та УДЦР пропозицій у **частині удосконалення нормативно-правових актів**, наданих у рішенні Рахункової палати, засвідчив, що відповідно до рекомендацій Рахункової палати, зокрема:

Верховною Радою України прийнято Закон № 1089¹, який визначає правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами. Також цим Законом посилено відповідальність за порушення законодавства про радіочастотний спектр.

Законом № 1089 внесено зміни до Закону № 3392, відповідно до яких дозвіл на експлуатацію РЕЗ або ВП виключено з Переліку № 3392 (пункт 39). Разом з тим на сьогодні Перелік № 3392 містить цей пункт, що викликає множинність трактування та труднощі при застосуванні.

Постановами НКЕК від 06.07.2022 № 95² та від 03.08.2022 № 138³ затверджено Порядок встановлення строку дії ліцензії на користування радіочастотним спектром та внесено відповідні зміни.

Постановою НКЕК від 06.07.2022 № 96⁴ затверджено Порядок ведення реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром, розпорядником якого є НКЕК, що накопичує та узагальнює інформацію про видані такі ліцензії та визначає організаційні засади ведення цього Реєстру.

Водночас аналізом встановлено **невиконання Мінфіном та ДПС окремих рекомендацій Рахункової палати**:

Мінфіном не розроблено методики планування надходжень рентної плати за користування РЧР;

ДПС не укладено угоди про інформаційне співробітництво з метою координації дій НКРЗІ, Нацради та територіальних органів ДПС щодо вжиття заходів до платників рентної плати за користування РЧР, які не сплатили або сплатили її в неповному обсязі протягом шести місяців.

На виконання пункту 7⁵ частини другої статті 54 Закону № 1089 НКЕК розроблено проєкт Порядку взаємодії ДПС та НКЕК, який листом від 02.06.2022 № 01-881/142 надіслано на погодження до Мінфіну. Відповідно

¹ Набрав чинності з 01.01.2022.

² „Про затвердження Порядку встановлення строку дії ліцензії на користування радіочастотним спектром”, зареєстрованою у Мін'юсті 29.07.2022 за № 856/38192.

³ „Про врахування висловлених органом державної реєстрації зауважень до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, від 06 липня 2022 року № 95”, зареєстрованою у Мін'юсті 05.08.2022 за № 883/38219.

⁴ „Про затвердження Порядку ведення реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром”, зареєстрованою у Мін'юсті 05.08.2022 за № 890/38226.

⁵ Несплата або сплата не в повному обсязі рентної плати до Державного бюджету України протягом трьох і більше місяців відповідно до наданої контролюючим органом інформації в порядку, передбаченому спільним нормативно-правовим актом регуляторного органу та контролюючого органу.

до Порядку взаємодії Мінфіну з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, затвердженого наказом Мінфіну від 29.12.2011 № 1789, зазначений проєкт Порядку Мінфіном направлено для опрацювання до ДПС. **Проєкт Порядку взаємодії ДПС та НКЕК ДПС не погоджено і, відповідно, можливості анулювання неплатникам рентної плати ліцензій на користування радіочастотним спектром (радіочастотним ресурсом) не встановлено.**

У 2021 році проведено аудит ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади в частині контролю за повнотою нарахування та своєчасністю надходжень до державного бюджету рентної плати за спеціальне використання води (рішення Рахункової палати від 09.11.2021 № 27-3).

Аналіз виконання Кабінетом Міністрів України, Міндовкіллям, Держводагентством та ДПС пропозицій у частині удосконалення **нормативно-правових актів**, наданих у рішенні Рахункової палати, засвідчив, що відповідно до рекомендацій Рахункової палати на розгляд до Верховної Ради України передано проєкт Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності у сфері розвитку водного господарства” (реєстр. 7346 від 03.05.2022), яким передбачено узгодження норм Водного кодексу та Закону № 2806 в частині видачі дублікатів та підстав для переоформлення дозволу на спеціальне водокористування, а також врегулювання інших питань, що впливають на спрощення процедури отримання дозволу на спеціальне водокористування та надходження до бюджетів рентної плати за водокористування.

Таким чином, **Мінфіном та ДПС не забезпечено виконання окремих рекомендацій (пропозицій) Рахункової палати в частині прогнозування рентної плати за користування РЧР, повноти і своєчасності надходжень цієї плати до державного бюджету.**

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА СПРАВЛЯННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ

Статтею 13 Конституції України⁶ встановлено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Регулювання гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорона надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян, є завданням **Кодексу про надра.**

⁶ Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.

Згідно зі статтею 3 Кодексу про надра гірничі відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України „Про охорону навколишнього природного середовища”, цим Кодексом та іншими актами законодавства України, що видаються відповідно до них.

Особливості користування надрами під час виконання угоди про розподіл продукції, у тому числі пов'язані з наданням, передачею, обмеженням, тимчасовою заборорою (зупиненням) та припиненням права користування надрами, а також з правовим оформленням таких відносин, регулюються Законом України „Про угоди про розподіл продукції”.

Довідково. Якщо Законами України про користування нафтогазоносними надрами, зокрема „Про нафту і газ”, „Про газ (метан) вугільних родовищ” та „Про угоди про розподіл продукції”, встановлені інші норми, ніж ті, що передбачені Кодексом про надра, то застосовуються норми цих законів (стаття 3¹ Кодексу про надра).

Статтею 4 Кодексу про надра визначено, що **надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування**. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними. Український народ здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

Окремі повноваження щодо розпорядження надрами законодавством України можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади.

Довідково. Згідно зі статтею 5 Кодексу про надра державний фонд надр включає як ділянки надр, що використовуються, так і ділянки надр, не залучені до використання, в тому числі континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

Родовища корисних копалин – це нагромадження мінеральних речовин в надрах, на поверхні землі, в джерелах вод та газів, на дні водоймищ, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання.

Корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення. Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища (стаття 6 Кодексу про надра).

Довідково. Переліки корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 827 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1370).

Строки користування надрами визначено статтею 15 Кодексу про надра, відповідно до якої надра надаються у постійне або тимчасове користування. Постійним визнається користування надрами без заздалегідь встановленого строку.

Тимчасове користування надрами може бути короткостроковим (до 5 років) і довгостроковим (до 50 років). У разі необхідності строки тимчасового користування надрами може бути продовжено.

Спеціальний дозвіл на геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислово розробку родовищ з подальшим

видобуванням бурштину (промисловою розробкою родовищ), надається строком на 5 років.

Перебіг строку користування надрами починається з дня одержання спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами, якщо в ньому не передбачено інше, а в разі укладення угоди про розподіл продукції – з дня, зазначеного в такій угоді.

Питання надання спеціальних дозволів на користування надрами у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також визначення процедури продовження строку дії, переоформлення, поновлення дії, зупинення дії чи анулювання дозволу та внесення до нього змін регулює Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124).

Статтею 28 Кодексу про надра встановлено, що **користування надрами є платним**, крім випадків, передбачених статтею 29 цього Кодексу. Плата справляється за користування надрами в межах території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони. Плата за користування надрами справляється у вигляді рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин та рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, які встановлюються Податковим кодексом.

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин відповідно до угоди про розподіл продукції справляється відповідно до Закону України „Про угоди про розподіл продукції”.

Плата за користування надрами зараховується до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом. Плата за користування надрами, що надходить до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і міських бюджетів міст Києва та Севастополя, розподіляється між місцевими бюджетами відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами (стаття 31 Кодексу про надра).

До 01.01.2022 правову основу **користування радіочастотним ресурсом України**, повноваження держави щодо умов користування радіочастотним ресурсом України, права, обов'язки і відповідальність органів державної влади, що здійснювали управління і регулювання в цій сфері, та фізичних і юридичних осіб, які користувалися та/або мали намір користуватися радіочастотним ресурсом України, **визначав Закон № 1770⁷,** а повноваження держави щодо управління та регулювання у сфері телекомунікацій, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які брали участь у такій діяльності або користувалися телекомунікаційними послугами, – Закон № 1280.

⁷ З 01.01.2022 Закон № 1770 втратив чинність у зв'язку із набранням чинності Законом № 1089.

Органом державного регулювання у сфері користування радіочастотним ресурсом України була національна комісія, що здійснювала державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, яка утворювалася відповідно до Закону України „Про телекомунікації” (стаття 12 Закону № 1770).

Згідно зі статтею 31 Закону № 1770 ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України видавалися національною комісією, що здійснювала державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, суб'єктам господарювання, які користувалися радіочастотним ресурсом України для надання телекомунікаційних послуг.

Довідково. Строк дії ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України встановлювався національною комісією, що здійснювала державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, але не міг бути меншим п'яти років. У разі якщо на день видачі ліцензії Планом використання радіочастотного ресурсу України був встановлений строк припинення розвитку та використання відповідної радіотехнології менше п'яти років, строк дії ліцензії не міг бути більшим за строк, зазначений у цьому Плані (частина четверта статті 31 Закону № 1770).

План використання радіочастотного ресурсу України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2006 № 815 (із змінами від 15.07.2022 № 801).

Статтею 57 Закону № 1770 встановлювалося, що **користування радіочастотним ресурсом в Україні здійснюється на платній основі**. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України визначалася Податковим кодексом.

З 01.01.2022 правові та організаційні основи державної політики у сферах **електронних комунікацій⁸** та **радіочастотного спектра⁹**, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються **електронними комунікаційними послугами¹⁰**, визначає Закон № 1089.

Засади користування радіочастотним спектром загальними користувачами встановлені статтею 46 Закону № 1089, згідно з якою користування радіочастотним спектром здійснюється на засадах загальної авторизації або індивідуальних прав **на підставі ліцензій на користування радіочастотним спектром**.

⁸ Електронна комунікація (телекомунікація, електрозв'язок) – передавання та/або приймання інформації незалежно від її типу або виду у вигляді електромагнітних сигналів за допомогою технічних засобів електронних комунікацій (пункт 28 частини першої статті 2 Закону № 1089).

⁹ Радіочастотний спектр (радіочастотний ресурс) – радіохвилі, частоти яких нижчі за 3000 ГГц, що придатні для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіообладнанням, випромінювальними пристроями, радіоелектронними засобами та випромінювальними пристроями спеціального призначення та якими можна користуватися на території України та за її межами відповідно до цього Закону, міжнародних договорів України, а також на виділених для України частотно-орбітальних позиціях (пункт 102 частини першої статті 2 Закону № 1089).

¹⁰ Електронна комунікаційна послуга – послуга, що полягає в прийманні та/або передачі інформації через електронні комунікаційні мережі, крім послуг з редакційним контролем змісту інформації, що передається за допомогою електронних комунікаційних мереж і послуг (пункт 27 частини першої статті 2 Закону № 1089). Електронна комунікаційна мережа – комплекс технічних засобів електронних комунікацій та споруд, призначених для надання електронних комунікаційних послуг (пункт 25 частини першої статті 2 Закону № 1089).

Довідково. Порядок отримання, умови, строк дії, продовження строку дії, переоформлення та анулювання ліцензії на користування радіочастотним спектром регулюється статтями 48–51, 53–54 Закону № 1089.

Засади розподілу, надання прав, переоформлення, продовження строку дії, анулювання дозволу та припинення прав на користування ресурсу нумерації передбачені статтями 74–78 Закону № 1089. Порядок доступу до номерів та послуг електронних комунікацій з використанням ресурсу нумерації встановлений статтею 80 Закону № 1089.

Водночас дія Закону № 222 не поширюється на відносини у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра щодо надання та отримання електронних комунікаційних послуг, а також користування радіочастотним спектром, ресурсами нумерації, які підпадають під регулювання Закону № 1089, що потребує відповідного правового врегулювання.

Частиною сьомою статті 46 Закону № 1089 встановлено, що **користування радіочастотним спектром загального користування загальними користувачами здійснюється на платній основі. Ставки рентної плати за користування радіочастотним спектром розраховуються за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.** Порядок нарахування та сплати рентної плати за користування радіочастотним спектром визначається Податковим кодексом.

Слід зазначити, що відповідно до розділу XIX „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 1089:

- **ліцензії на користування радіочастотним спектром України, що на день набрання чинності цим Законом, та умови таких ліцензій є чинними, продовжують діяти до дати переоформлення такої ліцензії відповідно до плану розподілу та користування радіочастотним спектром в Україні, у тому числі за необхідності здійснюється продовження строку дії таких ліцензій (пункт 4).**

Непереоформлена у встановленому порядку ліцензія на користування радіочастотним ресурсом України втрачає чинність.

Продовження строку дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України здійснюється відповідно до статті 51 цього Закону як ліцензій на користування радіочастотним спектром. Вимоги плану розподілу та користування радіочастотним спектром в Україні поширюються на такі ліцензії з дня набрання чинності таким планом.

До виданих до набрання чинності цим Законом ліцензій за результатами конкурсів для надання послуг рухомого (мобільного) зв'язку третього та четвертого поколінь (у діапазонах 1800 МГц, 2100 МГц, 2600 МГц), а також ліцензій у діапазоні 900 МГц, ліцензіат має право застосовувати будь-яку радіотехнологію, визначену Планом використання радіочастотного ресурсу України або Планом розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні;

- **дозволи на експлуатацію радіоелектронних засобів, видані до дня набрання чинності цим Законом, та умови цих дозволів набувають статусу присвоєння радіочастот.** Продовження строку дії таких присвоєнь радіочастот здійснюється відповідно до цього Закону (пункт 5);

- **дозволи на використання номерного ресурсу, що є чинними на день набрання чинності цим Законом, продовжують діяти як дозволи на**

користування ресурсом нумерації. Продовження строку дії таких дозволів здійснюється відповідно до цього Закону (пункт 6)¹¹.

Водночас абзац другий підпункту 1.2 пункту 1 частини першої статті 126 Закону № 1089 в частині терміна „(обов’язкові платежі)” не узгоджується із нормами Закону № 404¹², згідно з яким в Податковому кодексі слова „податки, збори (обов’язкові платежі)” в усіх відмінках і числах замінено словами „податки, збори, платежі” у відповідному відмінку і числі.

Ліцензування телерадіомовлення, надання дозволів на тимчасове мовлення, ліцензування провайдерів програмної послуги згідно зі статтею 14 Закону України від 23.09.1997 № 538/97-ВР „Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення”¹³ віднесено до регуляторних повноважень Нацради.

Порядок ліцензування телерадіомовлення визначається Законом № 3759. Так, статтею 23 Закону № 3759 встановлено, що видача ліцензій на мовлення здійснюється на конкурсних засадах (за результатами відкритих конкурсів) або без конкурсів (за заявковим принципом) у випадках, передбачених цим Законом. Цифрове мовлення з використанням радіочастотного ресурсу України ліцензується як багатоканальне мовлення.

Ліцензія на мовлення, видана Нацрадою¹⁴, є єдиним і достатнім документом, що надає ліцензіату право відповідно до умов ліцензії здійснювати мовлення, користуватися каналами мовлення за умови наявності у володільців радіоелектронних засобів та передбаченого законом присвоєння радіочастот¹⁵ (абзац перший частини дев’ятої статті 23 Закону № 3759).

Дозвіл на тимчасове мовлення, виданий Нацрадою, є достатнім документом, що надає телерадіоорганізації право відповідно до умов такого дозволу здійснювати тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення за умови наявності у володільців радіоелектронних засобів та передбаченого законом присвоєння радіочастот¹⁶ (абзац другий частини дев’ятої статті 23 Закону № 3759).

¹¹ З 01.01.2022 у зв’язку із набранням чинності змінами, внесеними Законом № 1089 до Закону № 2806, частину третю статті 2 Закону № 2806 доповнено абзацом сьомим такого змісту: „Видача, переоформлення, продовження терміну дії та анулювання дозволів на користування ресурсами нумерації, здійснення присвоєнь радіочастот, внесення змін до них та їх анулювання здійснюються відповідно до цього Закону з урахуванням особливостей, визначених Законом України „Про електронні комунікації”.

¹² Набрав чинності з 11.08.2013.

¹³ Зі змінами, внесеними Законом України від 16.08.2022 № 2534-ІХ „Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей здійснення окремих повноважень Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення в умовах воєнного стану”, який набрав чинності з 10.09.2022.

¹⁴ Згідно з пунктом 2 частини другої статті 2 Закону № 222 дія цього Закону не поширюється на ліцензування діяльності в галузі телебачення і радіомовлення, яка здійснюється відповідно до Закону України „Про телебачення і радіомовлення”.

¹⁵ З 01.01.2022 у зв’язку із набранням чинності змінами, внесеними до Закону № 3759 Законом № 1089, в абзаці першому частини дев’ятої статті 23 Закону № 3759 слова „передбачених законом дозволів на їх експлуатацію” замінено словами „передбаченого законом присвоєння радіочастот”.

¹⁶ З 01.01.2022 у зв’язку із набранням чинності змінами, внесеними до Закону № 3759 Законом № 1089, в абзаці другому частини дев’ятої статті 23 Закону № 3759 слова „передбачених законом дозволів на їх експлуатацію” замінено словами „передбаченого законом присвоєння радіочастот”.

Слід зазначити, що у зв'язку із втратою чинності Законом № 1770 з 01.01.2022, потребує відповідного правового врегулювання форма Переліку користувачів радіочастотного ресурсу – платників рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України, затверджена наказом Мінфіну від 05.11.2015 № 994¹⁷, що розроблена відповідно до зазначеного Закону.

Відповідно до частини третьої статті 70 Закону № 3759 державний нагляд за користуванням РЧР для потреб телерадіомовлення, діяльністю постачальників електронних комунікаційних послуг, контроль за технічними параметрами поширення аудіовізуальної інформації здійснює НКРЗІ.

Довідково. До 01.01.2021 згідно з пунктом 2² частини другої статті 14 Закону № 1770 здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства про радіочастотний ресурс України та запобігання правопорушенням при користуванні радіочастотним ресурсом України у смугах радіочастот загального користування було віднесено до повноважень НКРЗІ.

З набранням чинності (з 13.02.2022) Законом № 1971 здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку належить до повноважень НКЕК (пункт 15 частини четвертої статті 4), що визначено статтею 10 Закону № 1089.

Також з дня набрання чинності Законом № 1971 НКРЗІ набуває статусу центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, що не потребує проведення процедур, пов'язаних з ліквідацією та реорганізацією державних органів (пункт 4 розділу III „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 1971).

Відповідно до пункту 6 розділу III „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 1971 НКЕК є правонаступником НКЗРІ.

Отже, **норми частини третьої статті 70 Закону № 3759 потребують узгодження із нормами Закону № 1971 в частині посилання на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ).**

Формуванню водно-екологічного правопорядку, забезпеченню екологічної безпеки населення України, **більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод, їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання в комплексі із заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу сприяє Водний кодекс.**

Встановлення відомостей про кількість і якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами та розробляються заходи щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, є завданням державного обліку вод (стаття 24 Водного кодексу).

¹⁷ Зареєстрованим у Мін'юсті 23.11.2015 за № 1456/27901.

Відповідно до статті 29 Водного кодексу організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, зокрема, передбачають **видачу дозволів на спеціальне водокористування**.

Перелік водокористувачів в Україні встановлює стаття 42 Водного кодексу.

Довідково. Згідно зі статтею 48 Водного кодексу спеціальне водокористування – це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських (у тому числі для цілей аквакультури) та інших державних і громадських потреб.

Спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування. Дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (стаття 49 Водного кодексу).

Довідково. Законом № 2468 (набрав чинності з 19.08.2022) внесено зміни до статті 49 Водного кодексу, зокрема, доповнено частину п'ятнадцяту словами „приватизація єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства без зміни характеристик спеціального водокористування, визначених у раніше виданому дозволі”, а також частиною двадцять третьою такого змісту: „Видача дозволу на спеціальне водокористування суб'єкту господарювання, який приватизував єдиний майновий комплекс державного або комунального підприємства, здійснюється шляхом переоформлення раніше виданого дозволу на строк його дії”.

Водночас положення статті 49 Водного кодексу не узгоджуються із **нормами Закону № 2806 в частині видачі дубліката та підстав для переоформлення дозволу на спеціальне водокористування** (зміна найменування або місцезнаходження юридичної особи чи зміна прізвища, імені, по батькові або місця проживання фізичної особи, фізичної особи-підприємця, приватизація єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства без зміни характеристик спеціального водокористування, визначених у раніше виданому дозволі). Так, починаючи з 01.01.2017, у зв'язку зі змінами, внесеними¹⁸ до зазначеного Закону, слова „видача дубліката” у всіх відмінках та числах виключено, а зміна найменування та місцезнаходження юридичної особи або прізвища, імені, по батькові та місця проживання фізичної особи-підприємця не є підставами для переоформлення документа дозвільного характеру.

Довідково. 03.05.2022 на розгляд Верховної Ради України подано проєкт Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції

¹⁸ Законом України від 26.11.2015 № 835-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань”.

господарської діяльності у сфері розвитку водного господарства” (реєстр. № 7346), яким передбачено, зокрема, узгодження положень Водного кодексу із Законом № 2806 у частині переоформлення та видачі дублікатів дозволів на спеціальне водокористування.

Згідно зі статтею 50 Водного кодексу строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування. **Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (на три роки) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років).** У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування. Продовження строків спеціального водокористування за клопотанням заінтересованих водокористувачів здійснюється державними органами, що видали дозвіл на спеціальне водокористування.

Лісові відносини в Україні регулюються, зокрема, Конституцією України, Лісовим кодексом, іншими законодавчими актами України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами (стаття 3 Лісового кодексу).

Згідно зі статтею 6 Лісового кодексу лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

Право користування лісами здійснюється в порядку постійного та тимчасового користування лісами (стаття 16 Лісового кодексу).

Статтею 17 Лісового кодексу встановлено, що у **постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства** без встановлення строку надаються спеціалізованим державним лісгосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісгосподарські підрозділи на підставі рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування згідно з вимогами частини третьої цієї статті.

Ведення лісового господарства дозволяється на землях усіх категорій з дотриманням вимог щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням. На підприємства, установи, організації всіх форм власності, які мають у користуванні чи власності ліси на землях усіх категорій, поширюються права та обов'язки постійних лісокористувачів та власників лісів відповідно до цього Кодексу та інших законів¹⁹.

Згідно зі статтею 18 Лісового кодексу об'єктом тимчасового користування можуть бути всі ліси, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності.

¹⁹ З 10.07.2022 у зв'язку із набранням чинності змінами, внесеними до Лісового кодексу Законом України від 20.06.2022 № 2321-IX „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів” (набрав чинності з 10.07.2022), статтю 17 Лісового кодексу доповнено частиною п'ятою такого змісту.

Тимчасове користування лісами може бути довгостроковим – терміном від одного до п'ятдесяти років і короткостроковим – терміном до одного року.

Використання лісових ресурсів може здійснюватися в порядку загального і спеціального використання (стаття 65 Лісового кодексу).

Згідно зі статтею 67 Лісового кодексу у порядку спеціального використання можуть здійснюватися такі види використання лісових ресурсів: заготівля деревини; заготівля другорядних лісових матеріалів; побічні лісові користування; використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства, проведення науково-дослідних робіт. Законодавством України можуть передбачатися й інші види спеціального використання лісових ресурсів.

Умови і механізм спеціального використання лісових ресурсів – заготівлі деревини під час проведення рубок головного користування, другорядних лісових матеріалів, побічних лісових користувань та використання корисних властивостей лісів визначає Порядок спеціального використання лісових ресурсів, затверджений постановою № 761.

Спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом – лісорубним або лісовим квитком, що видаються безоплатно (стаття 69 Лісового кодексу).

Довідково. Спеціальний дозвіл на заготівлю деревини в порядку рубок головного користування видається органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

Спеціальний дозвіл на інші види спеціального використання лісових ресурсів видається власниками лісів або постійними лісокористувачами.

Умови і механізм видачі лісорубного або лісового квитка як спеціального дозволу на використання лісових ресурсів визначає Порядок видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів, затверджений постановою № 761.

Заготівля деревини в порядку проведення рубок головного користування, а також інших рубок, пов'язаних із веденням лісового господарства, проводиться власниками лісів і постійними лісокористувачами, яким у встановленому порядку надано це право (стаття 70 Лісового кодексу).

Лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є затверджена в установленому порядку розрахункова лісосіка. Заготівля деревини в порядку рубок головного користування в розмірах, що перевищують розрахункову лісосіку, забороняється (стаття 71 Лісового кодексу).

Відповідно до статті 77 Лісового кодексу **спеціальне використання лісових ресурсів, крім розміщення пасік, є платним.**

Міндовкіллям наказом від 27.09.2021 № 621²⁰ затверджено Інструкцію з ведення електронного обліку деревини²¹, якою встановлено порядок ведення

²⁰ Зареєстрованим у Мін'юсті 13.10.2021 за № 1343/36965.

²¹ Набрала чинності з 29.10.2021.

електронного обліку деревини власниками лісів і постійними лісокористувачами.

Довідково. Планом пріоритетних дій Уряду на 2021 рік, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 276-р, зокрема, доручено Міндовкілля та Держлісагентству забезпечити затвердження Інструкції з ведення електронного обліку деревини з метою запровадження єдиного стандарту ведення обліку деревини для всіх лісокористувачів незалежно від форми власності.

Згідно з пунктом 5 Інструкції з ведення електронного обліку деревини заготовлена деревина поділяється на такі види: круглі лісоматеріали, довгомірні лісоматеріали, деревина дров'яна промислового використання, деревина дров'яна непромислового використання, хмиз, ялинки новорічні.

Електронний облік деревини починається з приймання її безпосередньо у місцях виконання робіт із заготівлі деревини (пункт 12).

Правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України, регулювання відносин, пов'язаних, зокрема, з особливостями користування нафтогазоносними надрами, транспортуванням газу та продуктів їх переробки з метою забезпечення енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтогазовій галузі, захисту прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з транспортуванням нафти, газу та продуктів їх переробки, **визначає Закон № 2665.**

Відвантаження придбаних на біржових аукціонах нафти сировиці і газового конденсату здійснюється залізничним, автомобільним або трубопровідним транспортом. Спосіб відвантаження та напрямок транспортування визначаються покупцем у відповідних договорах купівлі-продажу (стаття 4¹ Закону № 2665).

Порядок надання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами регулюється статтею 14 Закону № 2665.

Згідно зі статтею 3 Закону України від 15.05.1996 № 192/96-ВР „Про трубопровідний транспорт” (із змінами від 29.07.2022 № 2479-ІХ) відносини в галузі трубопровідного транспорту регулюються Законом України „Про транспорт”, цим Законом та іншими актами законодавства України. Відносини підприємств трубопровідного транспорту в Україні, власниками яких є інші держави, регулюються цим Законом у частині, яка не суперечить міждержавним договорам України.

Довідково. Відповідно до статті 12 зазначеного Закону підприємства, установи та організації трубопровідного транспорту здійснюють приймання, збереження, перевантаження і транспортування трубопроводами, у тому числі з метою транзиту, вуглеводнів, хімічних продуктів, води та інших продуктів і речовин на основі договорів з урахуванням економічної ефективності та пропускної спроможності магістральних трубопроводів.

Основним нормативно-правовим актом, спрямованим на регулювання відносин, зокрема, які виникають у сфері справляння податків, визначення вичерпного переліку податків, що справляються в Україні, порядку їх адміністрування, платників податків, їх прав та обов'язків, компетенції контролюючих органів, повноважень і обов'язків їх

посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальності за порушення податкового законодавства, є **Податковий кодекс**.

Відповідно до статті 9 Податкового кодексу до **загальнодержавних податків належить рентна плата**. Зарахування загальнодержавних податків до державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу.

Перелік платників та особливості справляння рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин визначено статтею 252 та підрозділом 9¹ розділу XX „Перехідні положення”, рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, – статтею 253, рентної плати за користування РЧР – статтею 254 та підрозділом 9³ розділу XX „Перехідні положення”, рентної плати за водокористування – статтею 255; рентної плати за лісокористування – статтею 256; за транспортування нафти та транзитне транспортування аміаку – статтею 256¹ Податкового кодексу.

Перелік платників, об’єкт оподаткування, розмір ставки у розрізі видів рентної плати та зарахування до державного і місцевих бюджетів наведено у додатку 1.

За результатами аналізу встановлено наявність **неузгодженостей положень Податкового кодексу та інших нормативно-правових актів, які регулюють питання використання природних ресурсів**.

Так, відносини щодо **рентної плати за користування радіочастотним спектром в Україні**, визначені Законом № 1089²², з 01.01.2022 не передбачені статтями 14, 254 та підрозділом 9³ розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу, що не узгоджується із частиною сьомою статті 46 цього Закону.

На час проведення аналізу **терміни** (зокрема, „ліцензія на користування радіочастотним ресурсом України”²³, „дозвіл на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою”²⁴), **порядок**

²² Набрав чинності з 01.01.2022.

²³ Ліцензія на користування радіочастотним ресурсом України – документ, який засвідчував право суб’єкта господарювання на користування радіочастотним ресурсом України протягом визначеного терміну в конкретних регіонах та в межах певних смуг, номіналів радіочастот з виконанням ліцензійних умов (стаття 1 Закону № 1770). З 01.01.2022 ліцензія на користування радіочастотним спектром – право суб’єкта господарювання на користування певними смугами (смугою) радіочастот на індивідуальних засадах у ліцензованому діапазоні радіочастот протягом визначеного строку у визначених регіонах (на територіях) та на визначених умовах (пункт 50 частини першої статті 2 Закону № 1089); ліцензований діапазон радіочастот – визначені планом розподілу та користування радіочастотним спектром в Україні смуги радіочастот у відповідному діапазоні, користування якими потребує наявності ліцензії на користування радіочастотним спектром (пункт 51 частини першої статті 2 Закону № 1089).

²⁴ Дозвіл на експлуатацію радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою – документ, який засвідчує право власника конкретного радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою на його експлуатацію протягом визначеного терміну в певних умовах (стаття 1 Закону № 1770). З 01.01.2022 дозвіл на користування ресурсом нумерації – право на користування, надане шляхом первинного розподілу національного ресурсу нумерації на певній території та/або в електронній комунікаційній мережі протягом визначеного строку (пункт 21 частини першої статті 2 Закону № 1089).

нарахування та сплати рентної плати за користування РЧР визначаються Податковим кодексом за нормами, які до 01.01.2022 встановлювалися Законом № 1770, що потребує відповідного правового врегулювання.

З набранням чинності (з 13.02.2022) положень Закону № 1971 **стаття 254 Податкового кодексу** в частині посилання на національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, **потребує відповідного правового врегулювання**, оскільки з 13.02.2022 діє Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, яка є правонаступником Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (пункти 4 і 6 розділу III „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 1971).

Також підпунктом 254.5.4 пункту 254.5 статті 254 Податкового кодексу передбачено, що платники рентної плати зобов'язані подавати до контролюючих органів копії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, ліцензій на мовлення та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв у місячний строк після їх видачі.

При цьому відповідно до частини третьої статті 4 Закону № 1971 регуляторний орган здійснює виконання своїх функцій, зокрема, шляхом ліцензування, надання дозволів, передбачених Законом України „Про електронні комунікації” та іншими законами України.

Автоматизованою інформаційно-аналітичною системою регуляторного органу, що використовується для виконання ним повноважень, передбачених цим Законом, та **надання адміністративних послуг в електронному вигляді, електронного обміну інформацією, документами та взаємодії з постачальниками електронних комунікаційних мереж та/або послуг, постачальниками радіообладнання, користувачами радіочастотного спектра та ресурсів нумерації, користувачами послуг, є згідно зі статтею 8 Закону № 1089 електронна регуляторна платформа** (частина перша).

***Довідково.** Електронна регуляторна платформа забезпечує доступ до реєстру постачальників електронних комунікаційних мереж та послуг, реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром, реєстру присвоєнь радіочастот загальних користувачів, реєстру первинного розподілу ресурсів нумерації, реєстру радіообладнання та випромінювальних пристроїв, бази даних перенесених номерів з дотриманням вимог Закону України „Про захист персональних даних”, геоінформаційної системи для географічних оглядів доступності на території України мереж широкопasmового доступу (фіксованого і мобільного) та універсальних електронних комунікаційних послуг (частина друга статті 8 Закону № 1089).*

Отримання від регуляторного органу рішень, ліцензій, дозволів, інших документів здійснюється через електронний кабінет на електронній регуляторній платформі із застосуванням засобів кваліфікованого електронного підпису (частина шоста статті 8 Закону № 1089).

Потребують **відповідного правового врегулювання пункт 16 частини другої статті 29 Бюджетного кодексу**, яким визначено, що до доходів загального фонду Державного бюджету України належить рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України, а також

Класифікація доходів бюджету, затверджена наказом Мінфіну від 14.01.2011 № 11.

Довідково. На розгляді у Верховній Раді України перебувають проєкти Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо рентної плати за користування радіочастотним спектром)” (подані 23.10.2021 реєстр. № 6215 та 09.11.2021 реєстр. № 6215-1), якими, зокрема, передбачено узгодити термінологію, що застосовується у Податковому кодексі, з нормами Закону № 1089.

Слід зазначити, що в частині **справляння рентної плати за транспортування нафти та транзитне транспортування аміаку** останні зміни до Податкового кодексу внесено Законом України від 24.12.2015 № 909-VIII²⁵ „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році”, відповідно до яких статтю 256¹ Податкового кодексу викладено у новій редакції.

Пунктом 256^{1.3} статті 256¹ Податкового кодексу визначено, що у разі зміни тарифів на транспортування, до ставок рентної плати застосовується коригуючий коефіцієнт, який обчислюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, крім ставки рентної плати за транзитне транспортування аміаку та транспортування нафти магістральними нафтопроводами для споживачів України.

Водночас **Порядок обчислення коригуючого коефіцієнта, що застосовується до ставок рентної плати у разі зміни тарифів на транзитне транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами та транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 687²⁶, потребує відповідного правового врегулювання в частині посилання на Мінекономрозвитку²⁷ та ДФС²⁸.**

Порядок подання декларації і строки сплати рентної плати регулюються статтею 257 Податкового кодексу (додаток 2).

Платники рентної плати самостійно обчислюють суму податкових зобов'язань з рентної плати (пункт 257.2) та до закінчення визначеного розділом II цього Кодексу граничного строку подання податкових декларацій за податковий (звітний) період, визначений цією статтею, подають до відповідного контролюючого органу за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу, податкову декларацію, яка містить додатки (пункт 257.3 статті 257 Податкового кодексу).

Згідно з пунктом 46.6 статті 46 Податкового кодексу встановлено, що якщо в результаті запровадження зміни правил оподаткування змінюються

²⁵ Набрав чинності з 01.01.2016.

²⁶ Із змінами від 09.11.2016 № 785.

²⁷ Відповідно до Положення про Міністерство економіки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 № 124), діє Мінекономіки, яке забезпечує виконання вказаних функцій.

²⁸ Відповідно до Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236, на сьогодні ДФС не виконує зазначених в Порядку функцій.

форми податкової звітності, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, який затвердив такі форми, зобов'язаний оприлюднити нові форми звітності²⁹.

Довідково. До визначення нових форм декларацій (розрахунків), які набирають чинності для складання звітності за податковий період, що настає за податковим періодом, в якому відбулося їх оприлюднення, є чинними форми декларацій (розрахунків), чинні до такого визначення.

Податкова звітність за рентною платою складається з податкової декларації з рентної плати та 12 розрахунків як додатків до неї (додаток 3).

Додатки подаються як складова податкової звітності лише у разі заповнення відповідного рядка декларації. Отже, відповідний тип додатка забезпечує обчислення податкового зобов'язання за відповідним видом об'єкта оподаткування.

22.03.2022 набрав чинності наказ Мінфіну від 15.02.2022 № 79 „Про затвердження Змін до форми Податкової декларації з рентної плати”³⁰, яким внесено зміни до форми Податкової декларації з рентної плати³¹.

Довідково. Декларація використовується для складання звітності за квітень 2022 року та наступні звітні періоди, у тому числі і для самостійного виправлення помилок, допущених у податковій звітності за попередні звітні (податкові) періоди, платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, за видобування нафти, конденсату, природного газу, у тому числі газу, розчиненого у нафті (нафтового (попутного) газу), етану, пропану, бутану, рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України та рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України; за II квартал 2022 року та наступні звітні періоди, у тому числі і для самостійного виправлення помилок, допущених у податковій звітності за попередні звітні (податкові) періоди, платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (за винятком вуглеводної сировини), за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, – за місцезнаходженням ділянки надр, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів.

У 2022 році у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану та прийняттям Закону № 2118³², яким внесено зміни до Податкового кодексу, встановлено особливості справляння податків і зборів, зокрема, **тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, у разі відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок**, зокрема щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої пунктом 46.2 статті 46 Податкового кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки

²⁹ З 23.05.2020 у зв'язку із набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 466, в абзаці першому пункту 46.6 статті 46 цього Кодексу слова „що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику” замінено словами „що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику”.

³⁰ Зареєстрований у Мін'юсті 02.03.2022 за № 276/37612.

³¹ Затверджена наказом Мінфіну від 17.08.2015 № 719, зареєстрованим у Мін'юсті 03.09.2015 за № 1051/27496 (у редакції наказу Мінфіну від 07.11.2016 № 927).

³² Набрав чинності з 07.03.2022.

пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо, платники податків звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні (підпункт 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу).

З 27.05.2022 у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними Законом № 2260 до Податкового кодексу, підпункт 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” викладено у новій редакції: виконання платником податкового обов'язку, зокрема у частині дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, **подовжено до шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.**

Також визначено, що **Порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків**, визначених у цьому підпункті, та **перелік відповідних документів** затверджуються **центральною органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику** (абзац восьмий підпункту 69.1).

Пунктом 4 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 2260 зобов'язано Кабінет Міністрів України **невідкладно забезпечити прийняття нормативно-правових актів**, необхідних для реалізації цього Закону, забезпечити перегляд і приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу, та переліки документів на підтвердження затверджено **наказом Мінфіну від 29.07.2022 № 225³³, який набрав чинності з 06.09.2022.**

Відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням передбачені статтею 258 Податкового кодексу, відповідно до пункту 258.1 якої **на платника рентної плати покладається відповідальність за правильність обчислення, повноту і своєчасність її внесення до бюджету, а також за своєчасність подання контролюючим органам відповідних податкових декларацій згідно із нормами цього Кодексу та інших законодавчих актів** (підпункт 258.1.1).

Контроль за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати здійснюють контролюючі органи (підпункт 258.2.1 пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу).

Таким чином, **нормативно-правове регулювання питань використання природних ресурсів, які є об'єктом оподаткування рентною платою, та справляння рентної плати є недосконалим та неузгодженим.**

³³ Зареєстрований у Мін'юсті 25.08.2022 за № 967/308303.

3. СТАН ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ДИНАМІКА НАДХОДЖЕННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ

Бюджетна система України ґрунтується, зокрема, на принципі обґрунтованості – бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та **розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил** (пункт 5 частини першої статті 7 Бюджетного кодексу).

Аналіз фактичних надходжень рентної плати до загального та спеціального фондів державного бюджету (додаток 4) свідчить про **щорічне їх збільшення**: у 2020 році порівняно з 2019 роком на 5 728,8 млн грн, або 12,3 відс. (з 46 746,9 до 52 475,7 млн грн), у 2021 році (80 749,4 млн грн) порівняно з попереднім – на 28 273,7 млн грн, або 53,9 відсотка. У I півріччі 2022 року надійшло 44 609,4 млн грн, що на 19 744,8 млн грн, або в 1,8 раза, більше фактичних надходжень I півріччя 2021 року (24 864,6 млн гривень). **Частка рентної плати в загальних податкових надходженнях зросла з 6,2 до 10,6 відсотка.**

Протягом 2020–I півріччя 2022 року в загальній сумі надходжень рентної плати (177 834,5 млн грн) до державного бюджету **92,8 відс.** (165 065,8 млн грн) становили надходження рентної плати за **користування надрами**, 3,2 відс. (5 621,4 млн грн) – **користування РЧР**, 2 відс. (3 473,4 млн грн) – **транспортування**, 1,1 відс. (2 023,4 млн грн) – **водокористування** та 0,9 відс. (1 650,6 млн грн) – **лісокористування**.

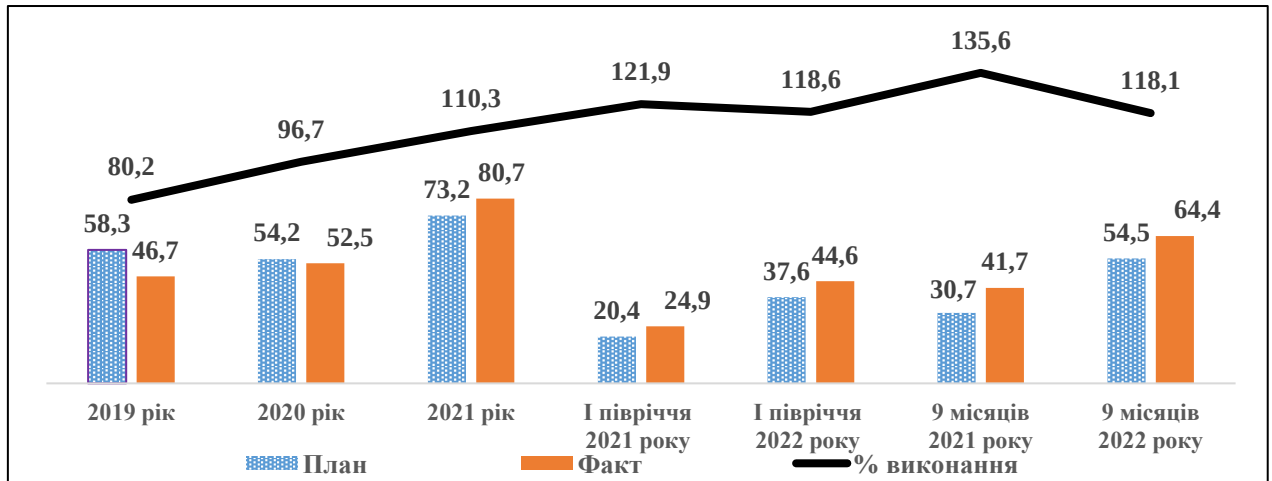
Доведення Мінфіном до ДПС індикативних (планових) показників рентної плати здійснювалося **відповідно до затверджених законами № 294, № 1082 і № 1928 планових показників** до загального і спеціального фондів державного бюджету **рентної плати за користування РЧР, за лісокористування та водокористування (без розподілу за підкодами), за користування надрами (в цілому та у розрізі підкодів 13030100, 13030700, 13030800, 13030900, 13031000, 13031500 та 13031600) та рентної плати за транспортування (в цілому та у розрізі підкодів 13080200 і 13080300).**

За інформацією Мінфіну³⁴, прогнозування обсягів надходжень рентної плати (за видами) на 2020–2022 роки Мінфіном проведено з урахуванням очікуваних надходжень (нарахувань) такої рентної плати у поточному році, а також аналізу динаміки надходжень у попередніх періодах, термінів сплати, обсягів видобутку природного газу, нафти, газового конденсату та інших показників (залежно від виду рентної плати).

За інформацією ДПС, на виконання листів Мінфіну ДПС надавалися пропозиції до прогнозних показників доходів державного бюджету на 2020–2022 роки із податків і зборів загального та спеціального фондів, контроль за справлянням яких закріплено за ДПС.

³⁴ Листи Мінфіну від 07.09.2022 № 35020-12-7/20053 та від 16.09.2022 № 35020-12-7/20976 „Про надання інформації”.

Діаграма 1. Аналіз надходжень рентної плати до державного бюджету, млрд грн

Протягом 2020–I півріччя 2022 року індикативні (планові) показники надходжень рентної плати до державного бюджету, доведені Мінфіном, ДПС виконано у 2021 році та I півріччі 2022 року на 110,3 та 118,6 відс. відповідно, а у 2020 році – на 96,7 відсотка.

Довідково. За інформацією Мінфіну, **основний вплив** на обсяги прогнозних показників рентної плати (за видами) до державного бюджету на 2020 рік мали:

- основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2020–2022 роки, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.05.2019 № 555 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 883);

- зміни, внесені до основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2020 рік постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2020 № 253, які застосовані у Законі України від 13.04.2020 № 553-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік”, у зв’язку із виникненням і поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2;

- Закон України від 17.11.2020 № 1006-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік” (зокрема, погашення податкового боргу ПАТ „Укрнафта” з рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату в обсязі 21,7 млрд грн до спеціального фонду державного бюджету).

У 2020 році до державного бюджету надійшло 54 475,7 млн грн рентної плати, що на 7 728,8 млн грн (16,5 відс.) більше надходжень 2019 року, індикативний (плановий) показник (54 244,8 млн грн) виконано на 96,7 відсотка.

Так, у 2020 році ДПС не забезпечено виконання індикативного показника надходжень рентної плати за водокористування – 81,4 відс., користування РЧР – 95,9 відс., за користування надрами для видобування природного газу – 94 відс., для видобування бурштину – лише 0,6 відсотка.

За результатами аналізу інформації Мінфіну, ДПС³⁵ та її територіальних органів встановлено, що факторами, які вплинули на невиконання у 2020 році доведених бюджетних призначень рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, були зниження середньої митної вартості на природний газ на 33,1 відс. та закупівельної ціни на природний газ для населення на 37,7 відс., а також надміру сплачені податкові зобов’язання

³⁵ Лист ДПС від 15.09.2022 № 8016/5/99-00-04-01-01-05 „Про надання інформації”.

бюджетоформуючим платником – АТ „Укргазвидобування”, які на 01.01.2020 становили 1,6 млрд гривень; **за водокористування** – спад обсягу забору із природних водних об’єктів води до 9952,4 млн куб. м, що на 10,4 відс. менше обсягу забору води у 2019 році (11 111 млн куб. м); **за користування РЧР** – зменшення бази оподаткування у найбільших платників (ТОВ „Лайфселл”, ТОВ „Тримоб” та ТОВ „Інтертелеком”) внаслідок визнання Нацрадою недійсними ліцензій та анулювання дозволів на експлуатацію РЕЗ.

Водночас у 2020 році індикативний показник з рентної плати за користування надрами для **видобування газового конденсату** до загального фонду державного бюджету **виконано на 127,1 відс.** при зменшенні на 33 відс. (851 млн грн) надходжень порівняно з 2019 роком (2 580,6 млн гривень). Фактором, який вплинув на перевиконання було зростання середньорічної ціни реалізації для нафти до 42,2 дол. США за 1 тону нафти марки Urals (за даними Мінекономіки) замість 32,9 дол. США, врахованої при розробці проєкту Закону України „Про Державний бюджет України на 2020 рік”.

Довідково. За інформацією Мінфіну, основний вплив на обсяги прогнозних показників рентної плати (за видами) до державного бюджету на 2021 рік мали:

- основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671;

- проєкт Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень” (реєстр. 4101 від 15.09.2020), який Верховною Радою України не було прийнято;

- Постанова Верховної Ради України від 05.11.2020 № 980-ІХ „Про висновки та пропозиції до проєкту Закону України про Державний бюджет України на 2021 рік” (до II читання з урахуванням Бюджетних висновків Верховної Ради України, схвалених постановою Верховної Ради України від 05.11.2020 № 980-ІХ, прогнозний показник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у 2021 році збільшено на 127 млн грн та рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд – на 317 млн гривень);

- Закон України від 29.04.2021 № 1434-ІХ „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2021 рік” (зокрема, збільшення показника рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд загального фонду державного бюджету на 1 млрд гривень);

- Закон України від 02.12.2021 № 1931-ІХ „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2021 рік” (зокрема, встановлення сплати АТ „Укргазвидобування” за певний період рентної плати за користування надрами для видобування природного газу в обсязі 24,65 млрд грн до спеціального фонду державного бюджету та збільшення показника рентної плати за користування надрами для видобування природного газу загального фонду державного бюджету на 7 млрд гривень).

У 2021 році до державного бюджету надійшло 80 749,4 млн грн рентної плати, що на 28 273,7 млн грн (1,5 раза) більше надходжень 2020 року, індикативний (плановий) показник (73 237,3 млн грн) виконано на 110,3 відсотка.

У розрізі видів рентної плати у 2021 році індикативний (плановий) показник надходжень рентної плати за користування надрами для видобування інших корисних копалин **виконано на 93,2 відс.**, за транспортування нафти – **80,5 відс.**, за користування РЧР – **64,5 відс.**, за користування надрами для видобування кам’яного вугілля коксівного – **63,3 відс.** та видобування бурштину – **1,5 відсотка.**

За інформацією Мінфіну, планові показники на 2020–2021 роки рентної плати за користування надрами для видобування бурштину розраховувались виходячи з оцінки експертів тіньового ринку бурштину в Україні в обсязі 500 млн дол. США за умови, що у перший рік дії нових умов видобутку бурштину „з тіні” вийде не більше половини тіньових обсягів видобутку.

Так, Законом України від 19.12.2019 № 402-IX³⁶ „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин” урегульовано питання видобутку бурштину, зокрема, главу 15 Земельного кодексу України від 25.10.2001 № 2768 доповнено статтею 97¹: **„власнику спеціального дозволу на користування бурштиноносними надрами дозволяється використовувати земельну ділянку на підставі угоди про проведення розвідувальних та видобувних робіт, що укладається із власником землі та/або за погодженням із землекористувачем, із обов’язковим затвердженням оцінки запасів у встановленому законодавством порядку після проведення геологічного вивчення на відповідній ділянці бурштиноносних надр. Типова форма зазначеної угоди затверджується Кабінетом Міністрів України”.** **Типова форма зазначеної угоди була затверджена лише 06.10.2021** постановою Кабінету Міністрів України № 1038 „Про затвердження Типової угоди про проведення розвідувальних та видобувних робіт на ділянках бурштиноносних надр”.

За інформацією Мінфіну, на невиконання показників надходжень **рентної плати за транспортування нафти** вплинуло зменшення фактичних обсягів транспортування нафти та нафтопродуктів АТ „Укртранснафта” (15 200,9 тис. тонн у 2021 році, що на 573,4 тис. тонн менше порівняно з 2020 роком (15 774,3 тис. тонн)), накладення згідно із санкціями РНБО арешту на нафтопровід АТ „Прикарпатзахідтранс”, коливання встановленого Національним банком України офіційного курсу долара США на кожне перше число щомісяця; **за користування РЧР** – завищення індикативного показника в 1,6 раза від середньомісячних фактичних нарахувань та надходжень за відсутності наявної бази оподаткування.

Водночас у 2021 році **індикативний (плановий) показник надходжень з рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд виконано на 165 відс.** (за рахунок значних цін на залізну руду на світовому ринку, які сформувалися починаючи з грудня 2020 року по грудень 2021 року (середня ціна приблизно 160 дол. США за 1 тону)), газового конденсату – **135,3 відс.** та нафти – **133 відс.** (за рахунок зростання ціни реалізації для нафти та газового конденсату до 68,63 дол. США за 1 тону нафти марки Urals (за даними Мінекономіки) замість 47 дол. США, врахованих при розробці проекту Закону України „Про Державний бюджет України на 2021 рік”).

Довідково. За інформацією Мінфіну, основний вплив на обсяги прогнозних показників рентної плати (за видами) до державного бюджету на 2022 рік мали основні прогнозні

³⁶ Набрав чинності з 29.12.2019.

макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.

У I півріччі 2022 року до державного бюджету надійшло 44 609,4 млн грн рентної плати, що на 19 744,8 млн грн (1,8 раза) більше відповідного періоду минулого року (24 864,6 млн грн), індикативний (плановий) показник (37 628,4 млн грн) виконано на 118,6 відсотка.

У I півріччі 2022 року низький рівень індикативного (планового) показника надходжень з рентної плати за транзитне транспортування аміаку – 42 відс., лісокористування – 65,5 відс. та видобування нафти – 79,8 відсотка.

Основними факторами, які вплинули на такий рівень виконання індикативних (планових) показників рентної плати за транзитне транспортування аміаку та лісокористування, стало вторгнення російських військ на територію України 24.02.2022, що призвело до припинення діяльності ДП „Укрхімтрансаміак” (єдиного в Україні та одного з найбільших у світі операторів магістрального аміакопроводу) та тимчасової окупації певних територій України, де здійснювалась заготівля деревини в порядку рубок головного користування відповідно; для видобування нафти – зниження видобутку задекларованих обсягів нафти (порівняно з відповідним періодом минулого року зниження становить 11,63 відсотка).

Водночас індикативні (планові) показники надходжень рентної плати для видобування бурштину **виконано на 216,9 відс.** (за рахунок збільшення легального видобутку бурштину³⁷), залізних руд – **186,8 відс.** (внесення змін до Податкового кодексу Законом № 1914 в частині ставок рентної плати за користування надрами для видобування залізної руди³⁸), кам'яного вугілля коксівного та енергетичного – **121 відс.** (зростання середньої вартості видобутої корисної копалини на 73,43 відс.), природного газу – **119,3 відс.,** газового конденсату – **118,9 відс.** (збільшення ціни реалізації для нафти та газового конденсату до 82,1 дол. США за 1 тону нафти марки Urals (за даними Мінекономіки) замість 74,3 дол. США, врахованих при розробці проєкту Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік”).

Основним фактором перевиконання планового показника надходжень рентної плати для видобування природного газу було збільшення середньої митної вартості імпортованого природного газу (з 01.03.2022 фактичної ціни реалізації природного газу) до 1095,1 дол. США за 1 тис м куб. замість 410 дол. США, врахованих при складанні державного бюджету. Крім цього, Законом № 2139 запроваджено диференціацію рентної плати за користування надрами для видобування газу природного та визначено фактичну ціну реалізації природного газу для розрахунку рентної плати (з 01.06.2021 при розрахунку рентної плати застосовувалась ціна середньої митної вартості імпортованого природного газу, з 01.03.2022 використовується фактична ціна реалізації природного газу, яка обчислюється відповідно до вимог пункту 252.8 статті 252 Податкового кодексу).

³⁷ Суб'єктом господарювання Рівненської області заплановано видобуток бурштину-сирцю у 2022 році в обсязі 8 тонн проти 2,5 тонни минулого року.

³⁸ Відсоток від вартості залізної руди за індексом IODEX 62% FE CFR China, що офіційно визначений світовим інформаційним агентством Platts.

За 9 місяців 2022 року до загального та спеціального фондів державного бюджету надійшло **64 407 млн грн** рентної плати, що на 22 739 млн грн (або в **1,5 раза**) **більше факту відповідного періоду минулого року** (41 668 млн грн), **індикативні (планові) показники** надходжень, доведені Мінфіном до ДПС (54 545 млн грн), **виконано на 118 відсотків**.

ДПС у 2020–2021 роках індикативні, а у I півріччі 2022 року орієнтовні показники **доходів місцевих бюджетів**, зокрема рентної плати за лісокористування, водокористування та користування надрами (в цілому, у тому числі у розрізі підкодів 13030700, 13030800, 13030900, 13031000, 13031500, 13031600, а також однією сумою за трьома підкодами 13030100, 13030200 та 13030600), доводила територіальним органам щокварталу відповідними наказами.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до загального фонду місцевих бюджетів (додаток 5) надійшло **18 305,2 млн грн** рентної плати, **індикативні (орієнтовні) показники** у 2020 році виконано **на 101,6 відс.**, 2021 році – **148,3 відс.**, I півріччі 2022 року – **136,5 відсотка**. Частка надходжень рентної плати в податкових надходженнях збільшилась з **1,6 (2020 рік)** до **2,9 відс.** (I півріччя 2022 року).

У 2021 році та I півріччі 2022 року індикативні (орієнтовні) показники доходів місцевих бюджетів виконано за всіма видами рентної плати, у 2020 році – при виконанні рентної плати за лісокористування на 155,7 відс., за водокористування – 81,4 відс., користування надрами – 95,5 відсотка.

За 9 місяців 2022 року до загального фонду місцевих бюджетів надійшло **6 984,7 млн грн** рентної плати, що на 1 709,3 млн грн (або 1,3 раза) **більше факту відповідного періоду минулого року** (5 275,4 млн гривень).

Ведення бойових дій на території України негативно впливає на економічну діяльність в державі. Так, за інформацією ДПС, за результатами поданої податкової звітності за I-II квартали 2022 року орієнтовні **втрати надходжень до державного та місцевих бюджетів становлять понад 3 млрд гривень**. До кінця 2022 року ця сума може зрости, за розрахунками, у 1,5–2 раза.

Податковий борг з рентної плати до:

- державного бюджету на 01.01.2022 порівняно з 01.01.2020 зменшився в **4,6 раза** (з 16 7663,1 до 3 656,9 млн грн), проте на **01.07.2022 зріс на 68,9 відс.** (до 6 177,9 млн гривень);
- місцевих бюджетів на 01.07.2022 порівняно з 01.01.2020 збільшився на **65,7 відс.** (з 394,5 до 653,8 млн грн) та мав **постійну тенденцію до зростання**.

Довідково. За інформацією ДПС, з метою скорочення податкового боргу територіальними органами ДПС вживається комплекс заходів, передбачених главою 9 розділу II Податкового кодексу. Заходи стягнення застосовуються до загальної суми податкового боргу суб'єкта господарювання незалежно від виду податку, погашення податкового боргу здійснюється виключно у порядку календарної черговості його виникнення, у зв'язку з чим інформація про заходи стягнення сум податкового боргу до державного та місцевих бюджетів лише з рентної плати не виокремлюється.

У періоді, що досліджувався, списано **55,6 млн грн податкового боргу з рентної плати до державного бюджету та 30,6 млн грн – місцевих бюджетів**.

При цьому 47,3 млн грн (85,1 відс.) та 29,4 млн грн (84,2 відс.) відповідно списано у 2021 році.

За інформацією ДПС, у періоді, що досліджувався, платникам рентної плати **надано розстрочення (відстрочення) 13 146,7 млн грн грошових зобов'язань та 6,7 млн грн податкового боргу** до державного бюджету, у тому числі платникам рентної плати за користування надрами розстрочено (відстрочено) грошових зобов'язань у сумі 9 069,3 млн грн у 2021 році та 4 040,1 млн грн у I півріччі 2022 року. Інформацією щодо сплати розстрочених (відстрочених) сум ДПС не володіє.

***Довідково.** За інформацією ДПС, згідно з пунктом 4.1 розділу IV „Сплата розстрочених (відстрочених) сум та нарахованих процентів” Порядку розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) платників податків, затвердженого наказом Міндоходів від 10.10.2013 № 574 (zareєстрований у Мін'юсті 31.10.2013 за № 1853/24385), розстрочені (відстрочені) суми грошових зобов'язань (податкового боргу) та проценти, нараховані на такі суми, зараховуються на ті самі коди бюджетної класифікації України, що й податки, збори, штрафні (фінансові) санкції (штрафи), пеня, за якими надано розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу).*

Сума переплат з рентної плати до державного бюджету при зменшенні на 01.01.2021 порівняно з 01.01.2020 в 4,1 раза (з 2 296 до 556,1 млн грн) на 01.01.2022 збільшилася в 26,4 раза (до 14 668,1 млн грн), а на 01.07.2022 знову зменшилася в 2,8 раза (до 5 148,2 млн гривень). Протягом періоду, що досліджувався, з державного бюджету повернено 108 млн грн помилково та/або надмірно сплачених сум рентної плати.

Таким чином, **Мінфіном не досягнуто обґрунтованого прогнозування надходжень окремих видів рентної плати, що призвело до невиконання ДПС індикативних показників за одними видами рентної плати та перевиконання за іншими.**

4. ОЦІНКА СТАНУ СПРАВЛЯННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПОВНОТОЮ НАРАХУВАННЯ І СВОЄЧАСНІСТЮ НАДХОДЖЕННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ДО ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

4.1. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів

Основними документами, на підставі яких здійснюється спеціальне використання лісових ресурсів, ведеться облік дозволених до відпуску запасів деревини, встановлюються строки здійснення лісових користувань та вивезення заготовленої продукції, строки і способи очищення лісосік від порубкових решток, обліковується плата, нарахована за використання лісових ресурсів, є лісорубний і лісовий квитки.

За даними Держлісагентства³⁹, у 2021 році порівняно з 2020 роком кількість використаних комплектів лісорубних квитків збільшилась на 12,9 тис. (або 28,1 відс.), лісових квитків – на 0,6 тис. (або 17,7 відс.), при цьому на рубки головного користування відбулося зменшення на 60 квитків, або 0,8 відсотка.

³⁹ Лист Держлісагентства від 19.09.2022 № 02-18/4721-22 „Про надання інформації”.

За даними ДПС, кількість платників рентної плати за лісокористування (додаток 6) на 01.01.2022 порівняно з 01.01.2020 зменшилась з 984 до 981 платника, а протягом I півріччя 2022 року – до 843 платників.

***Довідково.** Зменшення у 2022 році кількості платників рентної плати за лісокористування пов'язано з об'єднанням з 01.01.2022 лісогосподарських підприємств відповідно до наказів Держлісагентства про реорганізацію таких підприємств. Кабінет Міністрів України видав постанову від 07.09.2022 № 1003⁴⁰ „Деякі питання реформування управління лісової галузі”, яка передбачає реформування лісової галузі – замість 24 ОУЛМГ утворюються дев'ять регіональних офісів лісового та мисливського господарства, а 158 лісогосподарських підприємств зливаються в єдине державне спеціалізоване лісогосподарське підприємство „Ліси України”.*

ТУ РП по Донецькій та Луганській областях (у м. Донецьк) за результатами аналізу матеріалів, наданих ГУ ДПС у Черкаській області⁴¹, встановлено **незабезпечення останнім повноти та достовірності обліку платників рентної плати за лісокористування (ККДБ 13010200)**, що призвело до несплати п'ятьма фізичними особами-платниками, з якими укладено договори довгострокового тимчасового користування лісами, загальною **8,1 тис. грн рентної плати**. ГУ ДПС у Черкаській області 04-05.10.2022 проведено камеральні перевірки щодо своєчасності подання/неподання податкової звітності (за податкові звітні періоди з III кварталу 2019 року по II квартал 2022 року) такими платниками рентної плати та **застосовано 18,4 тис. грн штрафу**, передбаченого статтею 120 Податкового кодексу.

У частині справляння рентної плати за лісокористування до Податкового кодексу внесено такі зміни:

- Законом № 466 з **01.07.2020** внесено зміни⁴² до статті 256 Податкового кодексу, відповідно до яких ставки **рентної плати за заготівлю деревини застосовуються з урахуванням розподілу лісів за поясами** (до 01.07.2020 ставки застосовувались ще з урахуванням розподілу лісів за розрядами);

- Законом № 1914 з **01.01.2022 збільшено ставки рентної плати на 14,5 відсотка**.

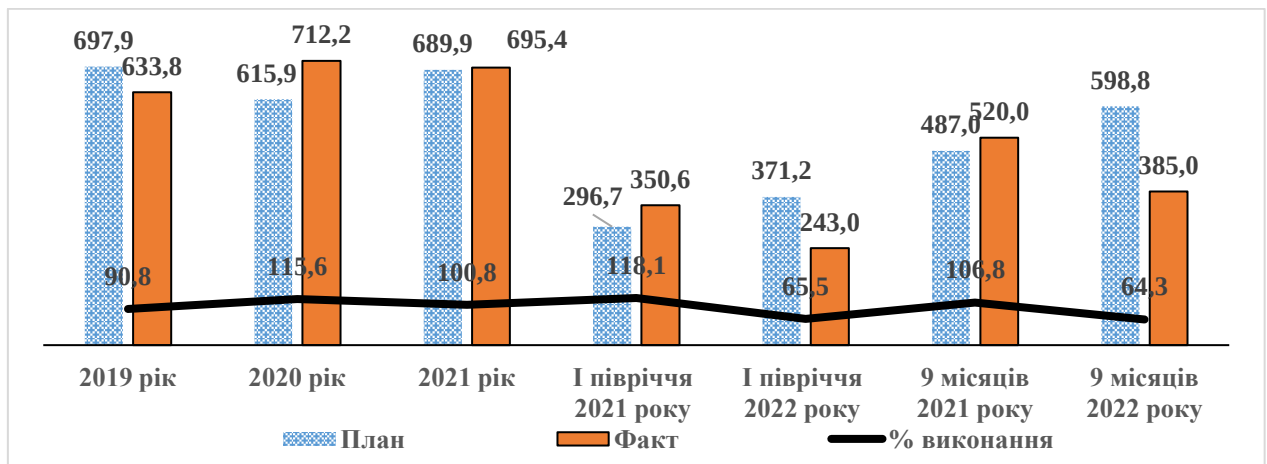
Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 1 650,6 млн грн рентної плати за лісокористування**, яка становить **0,9 відс. в загальних надходженнях рентної плати**, індикативні показники надходжень, доведені Мінфіном до ДПС, виконано **на 115,6 відс. (2020 рік), 100,8 відс. (2021 рік), 118,1 відс. (I півріччя 2022 року)**.

⁴⁰ Набрала чинності з 07.09.2022.

⁴¹ Лист ГУ ДПС у Черкаській області від 08.09.2022 № 4244/5/23-00-02-08.

⁴² Пункт 256.3, яким визначені ставки рентної плати, викладено у новій редакції, у пункті 256.5 слова „і розрядами” виключено, пункти 256.7 та 256.8, якими регулювалися відносини, пов'язані з встановленням і зміною розподілу лісів за розрядами, виключено.

Діаграма 2. Аналіз надходжень рентної плати за лісокористування до державного бюджету, млн грн

Слід зазначити, що **при збільшенні у 2020 році** порівняно з 2019 роком надходжень рентної плати **на 12,4 відс.** (78,4 млн грн), у **2021 році надходження зменшились на 2,4 відс.** (16,8 млн гривень).

Протягом **I півріччя та 9 місяців 2022 року** при збільшенні з 01.01.2022 ставок на 14,5 відс., надходження рентної плати за лісокористування порівняно з відповідним періодом минулого року **зменшились на 30,7 відс.** (107,6 млн грн) та **26 відс.** (135 млн грн) відповідно.

До місцевих бюджетів протягом 2020–I півріччя 2022 року **надійшло 2 359,1 млн грн** рентної плати за лісокористування, що становить **12,9 відс. в загальних надходженнях** рентної плати.

За інформацією Держлісагентства, за півроку війни бойові дії тривали майже на 3 мільйонах гектарів лісів, під тимчасовою окупацією знаходяться 12,6 відс. підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства, це близько 600 тисяч гектарів лісів.

За даними ГУ ДПС у Житомирській області⁴³, загальна сума втрат надходжень рентної плати за лісокористування до державного та місцевих бюджетів з 24.02.2022 по 01.07.2022 по ГУ ДПС становить **37,8 млн грн**, або 12,8 відс. фактичних надходжень такої плати у I півріччі 2022 року.

За результатами подання податкової звітності⁴⁴ за 2021 рік задекларовано 1 143,3 млн грн податкових зобов'язань з рентної плати за лісокористування, що на 154,8 млн грн (або **21,3 відс.**) менше показника 2020 року (1 298,1 млн грн), за I півріччя 2022 року (402 млн грн) – на 52,6 млн грн (**21,6 відс.**) показника I півріччя 2021 року (454,6 млн гривень).

У загальній сумі податкових зобов'язань 2–2,4 відс. (2020 рік – 26,2 млн грн, 2021 рік – 23,2 млн грн, I півріччя 2022 року – 9,8 млн грн) становить донарахована відповідно до абзаців третього та п'ятого пункту 256.9, частини першої підпункту 256.11.2 пункту 256.11, підпунктів „а”, „б”, „в” та „г” підпункту 256.11.3 пункту 256.11 статті 256

⁴³ Листи ГУ ДПС у Житомирській області від 13.09.2022 № 3074/5/06-30-04-01, від 20.09.2022 № 3161/5/06-30-13-01-15, від 27.09.2022 № 3282/5/06-30-13-01.

⁴⁴ Додатки 8–9 до податкової декларації з рентної плати.

Податкового кодексу сума за деревину, у тому числі заготовлену в порядку рубок головного користування, у разі перерахунку рентної плати за дров'яну деревину для технологічних потреб, за ліквід з крони, порубкові залишки, що підлягають використанню, за перевищення загальної кількості фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею більше ніж на 10 відс. зазначеної в лісорубному квитку, за перевищення фактичного обсягу використання лісових ресурсів над зазначеним у лісовому квитку внаслідок виправлення технічних помилок, анулювання лісорубного квитка та/або лісового квитка у зв'язку з вилученням земель для інших потреб, за надання відстрочки на заготівлю та вивезення деревини, а також за додаткове продовження вивезення деревини.

Так, аналізом встановлено **неузгодженість положень окремих нормативно-правових актів та Податкового кодексу у частині використання лісових ресурсів, що не сприяє повноті та своєчасності надходжень відповідної рентної плати.**

У 2019 році запроваджено нові стандарти щодо лісоматеріалів, гармонізовані до європейських стандартів. Зокрема, затверджено Технічні умови 2019⁴⁵, в яких, а також в Інструкції з ведення електронного обліку деревини, вживаються терміни „**деревина дров'яна непромислового використання**”⁴⁶ та „**деревина дров'яна промислового використання**”⁴⁷.

Водночас Податковим кодексом визначено, що до **дров'яної деревини** належать сортименти, які можна використовувати для технологічних потреб, а також не придатні для промислової переробки (дрова паливні) (абзац другий пункту 256.9 статті 256). Як наслідок, **постійні лісокористувачі не мали належних законодавчих підстав для здійснення донарахувань рентної плати за результатами фактичної заготівлі дров'яної деревини, використаної для технологічних потреб, оскільки положення Технічних умов 2019 та Інструкції з ведення електронного обліку деревини не узгоджуються з нормами Податкового кодексу.**

ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця) та по Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях (у м. Ужгород) за результатами аналізу матеріалів, наданих Житомирським та Закарпатським ОУЛМГ, встановлено, що:

- 80 відс. постійних лісокористувачів, що входять до сфери управління Житомирського ОУЛМГ, та 100 відс. постійних лісокористувачів, що входять до сфери управління Закарпатського ОУЛМГ, протягом 2020–І півріччя 2022 року не здійснювали донарахування рентної плати відповідно до

⁴⁵ Розроблені відповідно до Закону України від 05.06.2014 № 1315-VII „Про стандартизацію”, набули чинності з 16.01.2019 та чинні до 16.01.2029.

⁴⁶ Лісоматеріали хвойних та листяних порід деревини, розрізані вздовж і поперек та/або колоті, що використовуються як паливо в таких побутових пристроях для спалювання деревини, як печі, каміни і системи центрального опалення.

⁴⁷ Лісоматеріали хвойних та листяних порід деревини у вигляді колод, очищених від сучків, як правило з корою, призначені для промислового використання у виробництві теплової та електроенергії, трісок, стружок, піролізу, гідролізу тощо. Також можуть бути використані, за умови договору (контракту), як сировина для деревних плит. На вимогу споживача можуть поставлятися як у круглому, так і у розколотому виді.

абзацу третього пункту 256.9 статті 256 Податкового кодексу **на обсяги фактично заготовленої дров'яної деревини, використаної для технологічних потреб, у розмірі 70 відс.** установлених підпунктами 256.3.1 і 256.3.2 пункту 256.3 цієї статті ставок рентної плати за ділову дрібну деревину відповідної лісової породи. Як наслідок, **недонадходження**, за розрахунками ТУ РП, становили **17 971 тис. грн⁴⁸ до державного та 10 554,5 тис. грн⁴⁹ до місцевих бюджетів;**

- 50 відс. постійних лісокористувачів, що входять до сфери управління Житомирського ОУЛМГ, та 84 відс. постійних лісокористувачів, що входять до сфери управління Закарпатського ОУЛМГ, протягом 2020–І півріччя 2022 року не здійснювали донарахування рентної плати на обсяги заготовленої дров'яної деревини промислового використання⁵⁰, незважаючи на заготівлю вказаного виду деревини у значних обсягах. Як наслідок, **недонадходження, за розрахунками ТУ РП, становили **12 843,7 тис. грн⁵¹ до державного та 7 543,1 тис. грн⁵² до місцевих бюджетів.****

Також норми пункту 64 Порядку № 761 **не узгоджуються з абзацом другим підпункту 256.11.2 пункту 256.11 статті 256 Податкового кодексу в частині проведення перерахунку та сплати рентної плати за додатково заготовлену деревину.**

Так, пунктом 64 Порядку № 761 визначено, що якщо загальна кількість фактично заготовленої деревини перевищує зазначену в лісорубному квитку більш як на 10 відсотків або вихід ділової деревини (лісоматеріалів круглих) – більш як на 15 відсотків, то власник лісів або постійний лісокористувач сплачує нормативну вартість додатково заготовленої деревини.

Водночас підпунктом 256.11.2 пункту 256.11 статті 256 Податкового кодексу визначено, що сума рентної плати, зазначена в лісорубному та лісовому квитках, підлягає перерахунку суб'єктом лісових відносин, який видає спеціальні дозволи, у разі коли загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 10 відсотків.

У лісорубних квитках здійснюється розрахунок рентної плати на дров'яну деревину, яка за результатом фактичної заготівлі відображається як деревина дров'яна промислового і непромислового використання, а також ділова деревина категорії „D”, що свідчить про невизначеність належних законодавчих підстав та вимог щодо здійснення перерахунку та сплати суб'єктом лісових відносин суми рентної плати у разі перевищення фактично заготовленої ділової деревини (лісоматеріалів круглих) більше як

⁴⁸ 12 087,2 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 5 883,8 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

⁴⁹ 7 098,9 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 3 455,6 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

⁵⁰ До 2019 року – дров'яна деревина використана для технологічних потреб.

⁵¹ 9 297,2 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 3 546,5 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

⁵² 5 460,3 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 2 082,8 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

на 15 відс. від зазначеної в лісорубному квитку. Такий перерахунок не передбачено Податковим кодексом, що **створює ризики втрати бюджетами зазначених надходжень.**

ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця) та по Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях (у м. Ужгород) встановлено **нездійснення** протягом 2020–І півріччя 2022 року **перерахунку та сплати нормативної вартості додатково заготовленої ділової деревини (лісоматеріалів круглих), яка більш як на 15 відс. перевищує обсяг, зазначений в лісорубних квитках, 16 державними підприємствами, що входять до сфери управління Житомирського ОУЛМГ, та трьома державними підприємствами, що входять до сфери управління Закарпатського ОУЛМГ.** Як наслідок, **недонадходження рентної плати, за розрахунками ТУ РП, становили 9 516,9 тис. грн⁵³ до державного та 5 589,4 тис. грн⁵⁴ до місцевих бюджетів.**

Також ТУ РП по Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях (у м. Ужгород) встановлено **нездійснення 13 державними підприємствами, що входять до сфери управління Закарпатського ОУЛМГ, перерахунку рентної плати відповідно до підпункту „В” підпункту 256.11.3 пункту 256.11 статті 256 Податкового кодексу на відстрочку за заготівлю та вивезення деревини.** Як наслідок, **недонадходження, за розрахунками ТУ РП, становили 164,5 тис. грн до державного та 96,6 тис. грн до місцевих бюджетів.**

Отже, через неврегульованість норм Податкового кодексу в частині класифікації дров'яної деревини, а також **нездійснення донарахувань рентної плати за лісокористування при перевищенні обсягу заготівлі деревини, визначеного в лісорубному квитку, державним та місцевими бюджетами недоотримано, за розрахунками, 40,5 та 23,8 млн грн відповідно.**

Податковий борг з рентної плати за лісокористування до державного бюджету при збільшенні на 01.01.2021 порівняно з 01.01.2020 в 1,8 раза (з 9,3 до 17 млн грн), на 01.01.2022 зменшився в 3 рази (до 5,6 млн грн), а на 01.07.2022 знову зріс в 1,9 раза (до 10,5 млн гривень). Податковий борг до місцевих бюджетів при збільшенні на 01.01.2021 у 1,6 раза (з 25,3 до 40,9 млн грн), на 01.01.2022 зменшився у 1,7 раза (до 23,3 млн грн), незначне зменшення відбулося на 01.07.2022 – на 0,5 відс. (23,2 млн гривень).

Протягом 2020–І півріччя 2022 року **списано податкового боргу 5,5 млн грн – з державного та 5 млн грн – з місцевих бюджетів, з яких 0,5 та 4,99 млн грн списано у 2021 році відповідно.**

У періоді, що досліджувався, платникам рентної плати **надано розстрочення (відстрочення) 31,9 млн грн грошових зобов'язань та 5,9 млн грн податкового боргу до державного бюджету.**

⁵³ 9 464,2 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 52,7 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

⁵⁴ 5 558,4 тис. грн по державних підприємствах Житомирського ОУЛМГ, 31 тис. грн – Закарпатського ОУЛМГ.

Сума переплат з рентної плати до державного бюджету при збільшенні в 3,2 раза (з 13 млн грн на 01.01.2020 до 461,7 млн грн на 01.01.2022), у I півріччі зменшилася на 12,3 відс. (до 36,6 млн грн на 01.07.2022). Протягом періоду, що досліджувався, з державного бюджету повернено 0,8 млн грн помилково та/або надмірно сплачених сум рентної плати.

Протягом 2020–I півріччі 2022 року територіальними органами ДПС за результатами камеральних перевірок податкової звітності платників рентної плати за лісокористування **донараховано 18 тис. грн фінансових санкцій**, які узгоджені у повному обсязі, **до бюджету надійшло 15,5 тис. грн** (86,1 відс.) **донарахованих сум**.

Крім того, **за неподання/несвоєчасне подання податкової звітності⁵⁵ та за порушення правил сплати (перерахування) узгодженої суми грошового зобов'язання⁵⁶** до платників податку територіальними органами ДПС **застосовано 4,9 та 20,2 млн грн штрафів** відповідно, які узгоджені та сплачені до бюджету у повному обсязі.

За інформацією ГУ ДПС у Житомирській області, залишок незастосованих штрафних санкцій за порушення правил сплати (перерахування) узгодженої суми грошового зобов'язання з рентної плати за лісокористування на 01.01.2022 порівняно з 01.01.2021 збільшився на 238,3 тис. грн та становить 1 111,4 тис. гривень. Зазначені штрафні санкції не застосовано через незабезпечення технічної можливості для складання ППР за формою „Ш” згідно з нормами законодавства після зміни статті Податкового кодексу та розміру штрафних санкцій внаслідок невнесення ДПС відповідних змін до ІТС „Податковий блок”.

Довідково. До 01.01.2021 штрафні санкції за порушення правил сплати (перерахування) грошового зобов'язання застосовувались відповідно до статті 126 Податкового кодексу в розмірі 10 і 20 відс. погашеної суми податкового боргу залежно від кількості днів затримки, а з 01.01.2021 – у розмірі 5 і 10 відс. погашеної суми податкового боргу згідно з пунктом 124.1 статті 124 Податкового кодексу.

Недоліки у складанні ППР за формою „Ш” Рахунковою палатою виявлено при здійсненні аудиту ефективності забезпечення податковими органами застосування і своєчасності стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) і пені до державного бюджету, звіт за результатами якого затверджено рішенням Рахункової палати від 21.06.2022 № 12-2. За підсумками зазначеного аудиту рекомендовано Мінфіну вжити заходів щодо приведення ППР за формою „Ш” у відповідність із нормами статті 124 Податкового кодексу в частині визначення розмірів штрафних санкцій за порушення правил сплати (перерахування) грошового зобов'язання, які діють з 01.01.2021, а ДПС – удосконалити ІТС „Податковий блок” з метою автоматичного формування зазначеного податкового ППР та відповідно до норм податкового законодавства.

За результатами аналізу матеріалів, наданих ГУ ДПС у Житомирській області, ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця), встановлено **незастосування територіальним органом ДПС у періоді, який аналізувався, штрафних санкцій у загальній сумі 790,7 тис. грн** за фактами несвоєчасної сплати рентної плати у попередніх до 2021 року

⁵⁵ Відповідно до статті 120 Податкового кодексу.

⁵⁶ Відповідно до набрання змін з 01.01.2021, внесених до Податкового кодексу Законом № 466, згідно із якими стаття 126 цього Кодексу викладена у новій редакції як стаття 124 Податкового кодексу.

звітних періодах. Як наслідок, **через зменшення вдвічі розміру штрафних санкцій з 01.01.2021⁵⁷, державним та місцевими бюджетами недоотримано, за розрахунками ТУ РП, 395,4 тис. грн доходів.**

Також встановлено **недотримання лісокористувачами Житомирської області положень пункту 50.1 статті 50 Податкового кодексу⁵⁸ та недекларування штрафу** при поданні уточнюючих податкових декларацій з рентної плати за II квартал 2020 року та I квартал 2022 року, у яких відображено збільшення податкових зобов'язань минулих періодів на загальну суму 3 214,6 тис. гривень. Як наслідок, за розрахунками ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця), **бюджетом недоотримано 160,7 тис. гривень.**

За результатами проведених територіальними органами ДПС протягом 2020–I півріччя 2022 року документальних перевірок платників податку-юридичних осіб **донараховано 1,9 млн грн** (1,3 млн грн – основний платіж, 0,4 млн грн – штрафні (фінансові) санкції (штрафи), 0,2 млн грн – пеня) рентної плати за лісокористування, які оскаржуються в адміністративному та судовому порядку.

Отже, **через неврегульованість положень Податкового кодексу у частині класифікації деревини та здійснення донарахувань рентної плати за лісокористування при перевищенні обсягу заготівлі деревини, визначеного в лісорубному квитку, державним та місцевими бюджетами недоотримано 64,3 млн грн надходжень рентної плати за лісокористування.**

Законодавчі зміни в частині підвищення ставок у 2022 році через військову агресію Російської Федерації та тимчасову окупацію окремих територій України, зокрема тих, де здійснювалась заготівля деревини в порядку рубок головного користування, не сприяли збільшенню надходжень рентної плати за лісокористування до державного та місцевих бюджетів. Лише по Житомирській області недонадходження становлять **37,8 млн гривень.**

4.2. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за спеціальне використання води

Спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування. Видача дозволів на спеціальне водокористування або їх анулювання здійснювались Держводагентством та

⁵⁷ Відповідно до пункту 11 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за наслідками перевірок, які здійснюються контролюючими органами, застосовуються у розмірах, передбачених законом, чинним на день прийняття рішень щодо застосування таких штрафних (фінансових) санкцій.

⁵⁸ За заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів платник податків зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку і сплатити суму недоплати та штраф у розмірі трьох відс. від такої суми до подання такого уточнюючого розрахунку або відобразити суму недоплати у складі декларації з цього податку, що подається за податковий період, наступний за періодом, в якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання, збільшену на суму штрафу у розмірі п'яти відс. від такої суми, з відповідним збільшенням загальної суми грошового зобов'язання з цього податку.

його територіальними органами через відповідні центри надання адміністративних послуг згідно з інформаційними картками адміністративної послуги або в електронному вигляді через інформаційну систему „Портал е-послуг Держводагентства”⁵⁹.

За інформацією Держводагентства⁶⁰, на 01.07.2022 кількість діючих дозволів на спеціальне водокористування становить **20 095** дозволів, у тому числі строк дії 11 256 дозволів (**56,1 відс.**) – п’ять років, 6 538 (**32,5 відс.**) – три роки, 1 951 (**9,7 відс.**) – шість років.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року Держводагентством та його територіальними органами видано **11,2 тис.** дозволів на спеціальне водокористування⁶¹, що становить **65,5 відс.** поданих водокористувачами заяв (17,1 тис. заяв)⁶².

Довідково. Протягом 2020–I півріччя 2022 року за результатами розгляду кожної п’ятої заяви водокористувача Держводагентством або територіальним органом було відмовлено в отриманні дозволу (2,8 тис. відмов). Основна причина відмов у видачі дозволів (2 417 відмов, або 86,2 відс. загальної кількості відмов⁶³) – виявлення недостовірних відомостей у поданих документах, решта відмов пов’язана з поданням неповного пакета документів (154 відмови, або 5,5 відс.) та отриманням негативного висновку Держгеонадр (232 відмови, або 8,3 відсотка).

Відповідно до Порядку ведення державного обліку водокористування, затвердженого наказом Мінприроди від 16.03.2015 № 78⁶⁴, державний облік водокористування здійснюється шляхом подання водокористувачами звітів про використання води за формою звітності № 2ТП-водгосп (річна) в електронній формі через Єдиний державний вебпортал електронних послуг „Портал Дія” або Портал електронних послуг Держводагентства (пункт 1.3 розділу I⁶⁵).

За даними зведеної звітності поданих звітів за формою № 2ТП-водгосп (річна), протягом 2020–2021 років кількість водокористувачів зменшилась на 0,7 відс. (з 14 667 до 14 562), обсяги забору води – на 11 відс. (з 9 952 до 8 857 млн куб. м), при цьому забори з підземних водних джерел збільшились на 3 відс. (з 972,2 до 1002 млн куб. м).

Аналіз матеріалів, наданих Держводагентством, засвідчив, що ліміти використання води⁶⁶ встановлювалися у значно більших розмірах (табл. 1) та мають **тенденцію до зростання** (у 2020 році ліміт в 2,3 раза перевищував фактичне використання, в 2021 році – вже в 2,6 раза).

⁵⁹ Розміщено за адресою <https://e-services.davr.gov.ua>, а також на Урядовому порталі kmu.gov.ua у розділі „Електронні послуги”.

⁶⁰ Лист Держводагентства від 01.09.2022 № 3383/3/6/11-22 „Про надання інформації”.

⁶¹ 2020 рік – 4,8 тис. дозволів, 2021 рік – 5,1 тис. дозволів, I півріччя 2022 року – 1,3 тис. дозволів.

⁶² 2020 рік – 7,2 тис. заяв, 2021 рік – 8,0 тис. заяв, I півріччя 2022 року – 1,9 тис. заяв.

⁶³ За період 2020–I півріччя 2022 року Держводагентством та його територіальними органами надано 2 803 відмови у видачі дозволів.

⁶⁴ Зареєстрований у Мін’юсті 03.04.2015 за № 382/26827.

⁶⁵ У редакції наказу Міндовкілля від 18.12.2020 № 375 „Про затвердження Змін до Порядку ведення державного обліку водокористування та Порядку функціонування модуля „Подання звіту про використання води в електронній формі” Порталу електронних послуг Державного агентства водних ресурсів України”.

⁶⁶ Ліміт використання води – граничний обсяг використання води, який встановлюється дозволом на спеціальне водокористування (стаття 1 Водного кодексу).

Таблиця 1

Обсяги встановлених лімітів та фактичного забору води для використання

Встановлений ліміт використання прісної води, млн куб. м		Фактично використано води, млн куб. м		Встановлений ліміт до фактичного використання, рази	
2020 р.	2021 р.	2020 р.	2021 р.	2020 р.	2021 р.
15 279	14 741	6 761	5 667	2,3	2,6

Непоодинокі факти перевищення встановлених лімітів використання прісної води виявлено в 2021 році. Так, водокористувачами Полонської територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області при річному ліміті 0,08 млн куб. м фактично використано 2,5 млн куб. м прісної води, що **в 31 раз більше** від встановлених показників. У Лісовогринівецькій, Меджибізькій та Миролубненській територіальних громадах Хмельницького району Хмельницької області ліміти перевищено у **46, 4,5 та 63,8 рази** відповідно.

У Рівненській територіальній громаді Рівненського району Рівненської області та Олександрійській територіальній громаді Краматорського району Донецької області перевищено ліміти у **11 разів**.

Також у Софіївській та Широківській територіальних громадах Криворізького району Дніпропетровської області, Мокрокалігирській територіальній громаді Звенигородського району Черкаської області фактичні обсяги забору води перевищували встановлені ліміти у **10, 100 та 160 разів** відповідно.

Зазначені факти свідчать, що лімітування в окремих областях, районах, містах неповною мірою забезпечує ефективне використання водних ресурсів.

Рентна плата обчислюється виходячи з фактичних обсягів використаної води (підземної, поверхневої) водних об'єктів, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів (підпункт 255.11.2 пункту 255.11 статті 255 Податкового кодексу).

***Довідково.** Згідно з пунктом 255.11 статті 255 Податкового кодексу у разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води, рентна плата обчислюється і сплачується у н'ятискратному розмірі виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів (підпункт 255.11.13). За понадлімітне використання води рентна плата обчислюється за кожним джерелом водопостачання окремо згідно з установленими ставками рентної плати та коефіцієнтами (підпункт 255.11.14).*

За інформацією ДПС⁶⁷, на **01.01.2022** порівняно з **01.01.2020** в цілому кількість платників рентної плати за спеціальне водокористування⁶⁸ (додаток 6) зменшилася на **20,8 відс.** (з 19 026 до 15 072 платників), на 01.07.2022 – ще на **31 відс.** (до 10 395 платників).

При цьому кількість платників, які мають дозвіл на спеціальне водокористування, фактично не змінилась (на 01.01.2021 – 17 566, 01.01.2022 –

⁶⁷ Лист від 15.09.2022 № 8016/5/99-00-04-01-01-05 „Про надання інформації”.

⁶⁸ Аналіз кількості платників рентної плати проводився Рахунковою палатою на підставі інформації, наданої ДПС про водокористувачів, які протягом 2020–І півріччя 2022 року фактично сплачували або отримували повернення зайво сплачених сум рентної плати.

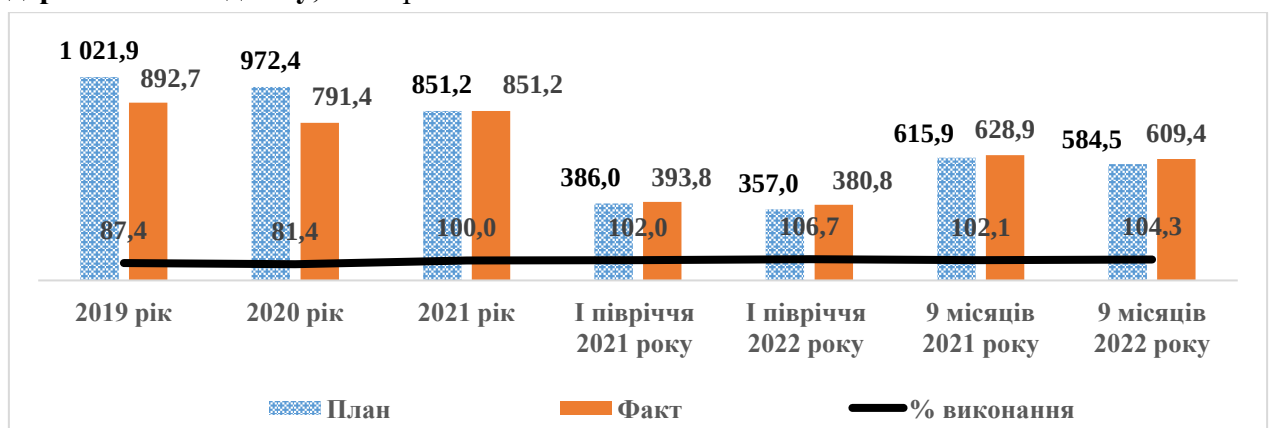
17 604, 01.07.2022 – 17 591 дозвіл), **17 відс. платників у 2021 та 69 відс. у I півріччі 2022 року не сплачували рентної плати за водокористування**, що може свідчити про **неналежний контроль територіальних органів ДПС за повнотою справляння такої рентної плати**.

Аналізом встановлено невідповідність даних Держводагентства та ДПС щодо кількості дозволів на спеціальне водокористування на 01.07.2022. Так, за даними ДПС, кількість платників, які мають дозвіл на спеціальне водокористування, **на 2 504 менше** згідно з даними Держводагентства щодо кількості чинних дозволів.

Протягом періоду, що аналізувався, зміни до Податкового кодексу внесено лише Законом № 1914 в частині **збільшення з 01.01.2022 ставок рентної плати за використання підземних вод на 14,5 відсотка**.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету (загальний і спеціальний фонди) **надійшло 2 023,4 млн грн рентної плати за водокористування**, яка становить **1,1 відс. у загальних надходженнях рентної плати**, індикативні показники надходжень, доведені Мінфіном до ДПС, виконано **на 81,4 відс. (2020 рік), 100 відс. (2021 рік), 106,7 відс. (I півріччя 2022 року)**.

Діаграма 3. Аналіз надходжень рентної плати за водокористування до державного бюджету, млн грн

Слід зазначити, що **при зменшенні у 2020 році порівняно з 2019 роком надходжень рентної плати на 11,4 відс. (101,3 млн грн), у 2021 році надходження зросли на 7,5 відс. (59,8 млн гривень)**.

За **I півріччя та 9 місяців 2022 року** при збільшенні з 01.01.2022 ставок на 14,5 відс. надходження рентної плати за водокористування порівняно з відповідним періодом минулого року зменшились на **3,3 відс. (13 млн грн)** та **3,1 відс. (20 млн грн)** відповідно.

До місцевих бюджетів за цей період **надійшло 1 656 млн грн рентної плати**, яка становить **9 відс. у загальних надходженнях рентної плати**.

Отже, при обсягах використання води на рівні I півріччя 2021 року та з урахуванням підвищення ставок з 01.01.2022, **розрахункові недонадходження рентної плати становлять 104,9 млн грн до державного та 57,4 млн грн до місцевих бюджетів**.

За результатами подання податкової звітності⁶⁹ за 2021 рік

⁶⁹ Додатки 5–7 до податкової декларації з рентної плати.

водокористувачами задекларовано 1 475 млн грн податкових зобов'язань з рентної плати за водокористування, що на 60,4 млн грн (або 4,3 відс.) більше показника 2020 року (1 414,6 млн грн), за I півріччя 2022 року (769,6 млн грн) – на 56 млн грн (7,3 відс.) показника I півріччя 2021 року (713,6 млн гривень).

За результатами аналізу матеріалів, наданих ГУ ДПС у Житомирській області, ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця) встановлено недотримання водокористувачами зазначеної області положень пункту 50.1 статті 50 Податкового кодексу **в частині застосування заниженого розміру штрафу (три замість п'яти відсотків) при поданні податкової декларації, в якій відображено заниження податкового зобов'язання минулих періодів**. Так, протягом періоду, що аналізувався, в податкових деклараціях з рентної плати платниками податків за фактами заниження податкових зобов'язань попередніх (звітних) періодів самостійно нараховано **343,9 тис. грн** штрафів. При цьому, за розрахунками ТУ РП, платниками рентної плати **занижено суму штрафу на 7,8 тис. гривень**. Отже, при проведенні камеральних перевірок податкової звітності з рентної плати таких платників, **додаткові надходження становили б 23,9 тис. гривень**.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року територіальними органами ДПС за результатами камеральних перевірок податкової звітності платників рентної плати за спеціальне використання води складено 14,4 тис. актів та **донараховано 1,5 млн грн** податкових зобов'язань, 99,6 відс. (1,49 млн грн) яких узгоджені, до бюджету надійшло **1,4 млн грн** (93,3 відс.) донарахованих сум.

Крім того, за **неподання/несвоєчасне подання податкової звітності⁷⁰ та за порушення правил сплати (перерахування) узгодженої суми грошового зобов'язання⁷¹** до платників податку територіальними органами ДПС застосовано **4,48 та 14,97 млн грн штрафів**, які узгоджені у повному обсязі, до бюджету **сплачено 4,17 та 14,24 млн грн** відповідно.

За інформацією ГУ ДПС у Житомирській області, залишок незастосованих штрафних санкцій за порушення правил сплати (перерахування) узгодженої суми грошового зобов'язання з рентної плати за водокористування на 01.01.2022 порівняно з 01.01.2021 збільшився на 46,8 тис. грн та становить 92,7 тис. гривень. Зазначені штрафні санкції не застосовано через незабезпечення технічної можливості для складання ППР за формою „Ш” згідно з нормами законодавства після зміни статті Податкового кодексу та розміру штрафних санкцій внаслідок невнесення ДПС відповідних змін до ІТС „Податковий блок”.

За результатами проведених територіальними органами ДПС протягом 2020–I півріччя 2022 року документальних перевірок водокористувачів **донараховано 7,9 млн грн** (6,2 млн грн – основний платіж, 1,6 млн грн – штрафні (фінансові) санкції (штрафи), 0,1 млн грн – пеня) рентної плати за спеціальне використання води, узгоджено 0,9 млн грн (5,1 відс.), **сплачено лише 0,6 млн грн** (7,6 відс. донарахованих сум).

⁷⁰ Відповідно до статті 120 Податкового кодексу.

⁷¹ Відповідно до статті 124 Податкового кодексу. До 01.01.2021 відповідальність за порушення правил сплати (перерахування) податків визначалась статтею 126 Податкового кодексу.

За інформацією ДПС, протягом 2020–2021 років до ДПС надійшло та розглянуто в адміністративному порядку 67 скарг щодо визнання протиправними та скасування 81 ППР на загальну суму 6,8 млн грн, з яких 56 ППР на суму 6,3 млн грн залишено без змін.

Отже, внаслідок неналежного контролю територіальних органів ДПС за повнотою справляння рентної плати, 17 відс. водокористувачів, які мали дозволи на спеціальне водокористування, у 2021 році не сплачували рентної плати за водокористування.

Через військову агресію Російської Федерації та окупацію окремих територій України, законодавчі зміни в частині підвищення з 01.01.2022 ставок рентної плати (на 14,5 відс.) не сприяли збільшенню надходжень рентної плати за водокористування, розрахункові недонадходження до зведеного бюджету становлять 162,3 млн гривень.

4.3. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення

За інформацією Держгеонадр⁷², кількість надрокористувачів, які отримали дозволи на користування надрами, щорічно збільшувалася і становила у 2019 році 1 764, у 2020 році – 1 859 (+95) та у 2021 році – 2 099 (+240) надрокористувачів.

Кількість платників рентної плати за користування надрами (юридичних осіб) у 2021 році становила 11 542, що на 643 більше порівняно з 2020 роком (додаток 6), на 01.07.2022 кількість платників зменшилася на 182 і становила 11 360 платників.

ТУ РП по Харківській та Сумській областях (у м. Харків) за результатами аналізу матеріалів, наданих ГУ ДПС у Полтавській області⁷³, встановлено, що зменшення у I півріччі 2022 року кількості платників рентної плати (по Полтавській області 90 надрокористувачами, якими припинено (призупинено) діяльність, у такому періоді податкову звітність не подано) спричинено припиненням (призупиненням) діяльності надрокористувачів області та набранням чинності змінами, внесеними до підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу Законом № 2118⁷⁴: у разі відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов’язок, зокрема щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, платники податків звільняються від передбаченої Податковим кодексом відповідальності, з обов’язковим виконанням таких обов’язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Найбільшу кількість платників (**96,7 відс.**) у складі рентної плати за користування надрами протягом всього періоду аналізу становили платники рентної плати за видобування **інших корисних копалин** загальнодержавного значення, найменшу (**0,1 відс.**) – за видобування залізної руди. При цьому

⁷² Листи від 31.08.2022 № 2817/11/2-22, від 09.09.2022 № 3021/11/2-22 та від 26.09.2022 № 3367/11/2-22.

⁷³ Листи від 02.09.2022 № 9578/5/16-31-04-01-08 та від 16.09.2022 № 10162/5/16-31-04-01-08.

⁷⁴ Набрав чинності з 07.03.2022.

протягом 2021–I півріччя 2022 року частка надходжень зазначених видів рентної плати в загальних надходженнях зведеного бюджету становила **2 та 11,8 відс.** відповідно.

Слід відзначити, що у 2020 році порівняно з 2019 роком при збільшенні на 301 платника рентної плати, кількість надрокористувачів, які мали спеціальні дозволи на користування надрами, зменшилася на 20 (з 2 163 у 2019 році до 2 143 у 2020 році), у 2021 році при збільшенні платників на 643, кількість надрокористувачів, які мали спеціальні дозволи на користування надрами, збільшилася на 8 (з 2 143 у 2020 році до 2 151 у 2021 році).

До Податкового кодексу в частині справляння рентної плати за користування надрами внесено такі зміни:

1) **З 07.03.2020** у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 490, підрозділ 9¹ розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу доповнено пунктом 3 такого змісту: „Тимчасово встановлено ставку рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, визначену пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу: до 31 грудня 2020 року включно – у розмірі 5 відсотків; до 31 грудня 2021 року включно – у розмірі 8 відсотків”.

2) **З 23.05.2020** у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 466:

збільшено ставки рентної плати за користування надрами для видобування чорних металів (крім залізної руди), кольорових та легувальних металів на 25 відс. та запроваджено систему варіативних ставок рентної плати для руд заліза залежно від середньої у звітному (податковому) періоді вартості руд за індексом IODEX 58% FE CFR China, що офіційно визначений світовим інформаційним агентством Platts, за податковий (звітний) період становить 70 і більше доларів США (пункт 252.20);

пункт 252.20 доповнено приміткою 4 такого змісту: „Інформація щодо застосування відповідної ставки для руд заліза розміщується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, на своєму офіційному вебсайті до 10 числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом”;

уточнено умови для застосування коефіцієнта у разі видобування запасів корисних копалин ділянки надр із дотримання кондицій мінеральної сировини ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення за рахунок власних коштів, встановлено виконання платником рентної плати такої експертизи не раніше ніж за 5 років, а також змінено розмір такого коефіцієнта з 0,7 до 0,95 (пункт 252.22).

3) **З 01.01.2022** у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 1914:

уточнено визначення об'єкта оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин по кожній наданій у користування ділянці надр, що визначена у відповідному спеціальному дозволі, – обсяг товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин у податковому (звітному)

періоді, види якої встановлені кондиціями на мінеральну сировину об'єкта (ділянки) надр (пункт 252.3)⁷⁵;

визначено розмір коефіцієнта рентабельності гірничого підприємства (0,20) для обчислення розрахункової вартості одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) (пункт 252.16);

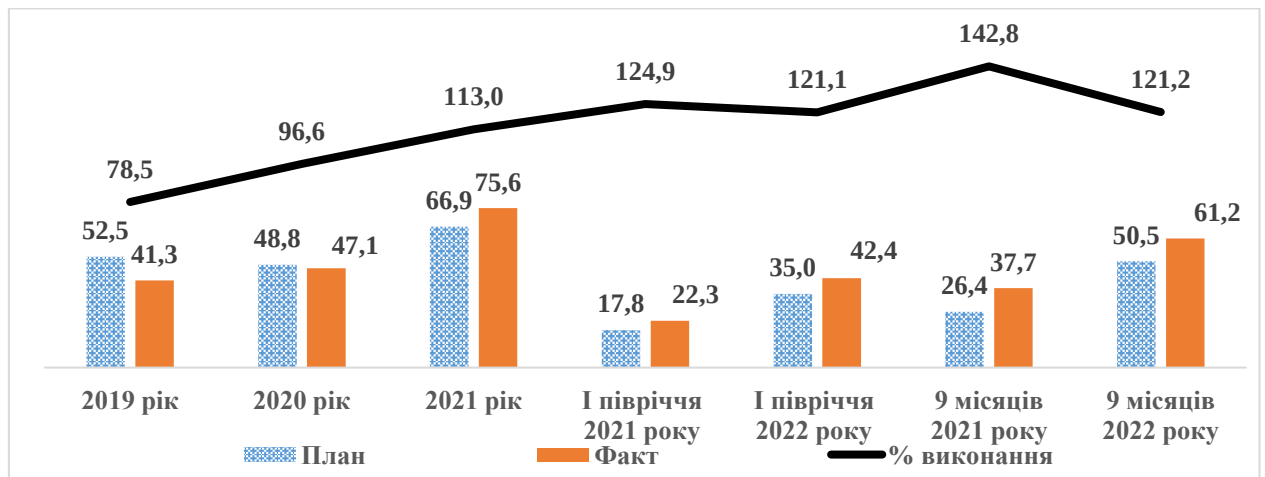
пункт 252.22 доповнено коригуючим коефіцієнтом (0,90), що застосовується при видобуванні руд заліза;

збільшено ставки рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, на 14–14,4 відс. (пункт 253.5) та запроваджено диференціацію ставок рентної плати за користування надрами для видобування руди заліза залежно від розміру середньої фактичної ціни реалізації, визначеної як середня вартість руди за індексом IODEX 62% FE CFR China (пункт 252.20).

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету надійшло **165 065,8 млн грн** рентної плати за користування надрами, індикативні показники надходжень, доведені Мінфіном до ДПС, виконано **на 96,6 відс. (2020 рік), 113 відс. (2021 рік), 121,1 відс. (I півріччя 2022 року).**

Внаслідок змін, внесених до Податкового кодексу, **частка надходжень рентної плати за користування надрами в загальних надходженнях рентної плати до державного бюджету протягом 2020–I півріччя 2022 року збільшилася з 89,8 до 95 відсотків.**

Діаграма 4. Аналіз надходжень рентної плати за користування надрами до державного бюджету, млрд грн

У структурі надходжень рентної плати за користування надрами (додаток 7) **найбільшу частку займає плата для видобування природного газу, яка збільшилася з 35,2 відс. (2020 рік) до 75,1 відс. (I півріччя 2022 року).** При цьому відбулось зменшення частки плат для видобування нафти та

⁷⁵ До 01.01.2022 абзацом першим пункту 252.3 статті 252 Податкового кодексу встановлювалося, що об'єктом оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин по кожній наданій у користування ділянці надр, що визначена у відповідному спеціальному дозволі, є обсяг товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин у податковому (звітному) періоді, приведеної у відповідність із стандартом, встановленим галузевим законодавством.

інших корисних копалин загальнодержавного значення з **8,3 до 6,9 відс.** та з **8,1 до 1,2 відс.** відповідно.

Також у I півріччі 2022 року порівняно з 2021 роком збільшилась частка надходжень рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд з **7,5 до 11,8 відсотка.**

Надходження рентної плати за користування надрами до державного бюджету мають тенденцію до збільшення: у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 14,2 відс.** (5 863,6 млн грн), у 2021 році порівняно з 2020 роком – **на 60,4 відс.** (28 447,1 млн гривень). Значний ріст у 2021 році надходжень рентної плати за користування надрами відбувся за рахунок **збільшення в 3,6 раза** надходжень за видобування природного газу та зумовлено фактором збільшення ціни на природний газ: для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії у 3,3 раза; для імпортованого природного газу у 3,2 раза.

За **I півріччя та 9 місяців 2022 року** надходження рентної плати порівняно з відповідним періодом минулого року збільшились в **1,9 раза** (20 110,4 млн грн) та **1,6 раза** (23 470 млн грн) відповідно.

До місцевих бюджетів протягом періоду, що аналізувався, надійшло **13 999,5 млн грн** рентної плати за користування надрами. При зменшенні надходжень у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 19,7 відс.** (687,4 млн грн), у 2021 році та I півріччі 2022 року відбувся їх ріст у **2,2** (3 669,2 млн грн) та **1,8 раза** (1 981,6 млн грн) до відповідних періодів минулого року. Частка рентної плати за користування надрами в загальних надходженнях рентної плати місцевих бюджетів збільшилась з **64,5** (2020 рік) до **85,2 відс.** (I півріччя 2022 року).

Податкові зобов'язання з рентної плати⁷⁶ за користування надрами за 2020 рік становили – **28 395,8 млн грн** (81,2 відс. загальних податкових зобов'язань з рентної плати), 2021 рік – **74 399,7 млн грн** (92,3 відс.) та I півріччя 2022 року – **58 163,5 млн грн** (95,8 відсотка).

У 2021 році порівняно з попереднім періодом нарахування рентної плати за користування надрами зросли за рахунок таких факторів, як збільшення ставок рентної плати за користування надрами для видобування залізної руди з 8 до 12 відс., зростання обсягів видобутку залізорудної сировини⁷⁷ на 12 200 тис. т та природного газу на 7 800 тис. куб. м⁷⁸, динамічного зростання середньої митної вартості імпортного газу.

***Довідково.** Середня митна вартість імпортного природного газу у 2020 році коливалась від 2 357,3234 грн за 1000 м³ (88,3679 дол. США за 1000 м³) у червні до 5 702,8382 грн за 1000 м³ (202,47 дол. США за 1000 м³) у грудні, у 2021 році відбулося стрімке зростання з 7 044,8928 грн за 1000 м³ (250,0946 дол. США за 1000 м³) у січні 2021 року до 32 274,91 грн за 1000 м³ (1 184,5693 дол. США за 1000 м³) у грудні.*

За I півріччя 2022 року порівняно з відповідним періодом попереднього року нарахування рентної плати за користування надрами зросли **на 2 349,2 млн грн⁷⁹** (або в 1,6 раза), зокрема, **за рахунок збільшення**

⁷⁶ Додатки 1, 2 і 2¹ до податкової декларації з рентної плати.

⁷⁷ У 2020 році 141 200,0 тис. т, у 2021 році 153 400 тис. тонн.

⁷⁸ У 2020 році видобуто 352 200 тис. куб. м, у 2021 році – 360 000 тис. куб. м.

⁷⁹ З 3 669,1 до 6 018 млн гривень.

нарахувань рентної плати за користування надрами для **видобування корисних копалин на 1 754,5 млн грн⁸⁰ (або 1,5 раза) та вуглеводневої сировини на 594,6 млн грн⁸¹ (або 2,5 раза)**. Основним фактором, який вплинув на збільшення нарахувань, було зростання фактичної ціни реалізації залізної руди⁸² за рахунок змін, **внесених Законом № 1914**, в частині диференціації ставок рентної плати за видобування залізної руди, збільшення фактичної ціни реалізації природного газу.

Водночас через військову агресію з боку Російської Федерації проти України частина гірничодобувних підприємств втратили ринок збуту товарної продукції, оскільки металургійне виробництво знаходиться на тимчасово окупованій території або території, де ведуться бойові дії.

З метою стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану, оптимізації податкового навантаження на вітчизняні газодобувні підприємства, у березні та травні 2022 року було внесено до Податкового кодексу ряд змін, а саме:

1) з **22.03.2022** у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до підрозділу 9¹ розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу Законом № 2139:

- у пункті 2 підрозділу 9¹ визначено: „Держава гарантує, що з 1 січня 2018 року до 1 березня 2022 року **буде застосовуватися стимулююча ставка** рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, встановлена цим Кодексом станом на 1 січня 2018 року. Розмір стимулюючої ставки не може бути збільшений, а також до неї не можуть застосовуватися коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть або можуть призвести до фактичного збільшення розміру податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов'язань, розрахованим згідно з цим Кодексом станом на 1 січня 2018 року. У разі внесення змін до законодавства, що регулює податковий порядок стимулювання видобування природного газу, суб'єкти господарювання можуть обрати новий порядок стимулювання”. Слова і цифри „до 1 січня 2023 року” замінені словами і цифрами „до 1 березня 2022 року”;

- підрозділ 9¹ доповнено пунктом 4 такого змісту: „Держава гарантує, що з 1 березня 2022 року до 1 березня 2032 року для видобування газу природного (будь-якого походження) будуть застосовуватися ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, у тому числі ставки рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, встановлені пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу станом на 1 березня 2022 року. Держава гарантує, що визначений цією статтею строк дії застосовування ставок рентної плати за користування

⁸⁰ 3 3 280,4 до 5 035 млн гривень.

⁸¹ 3 388,4 до 983,1 млн гривень.

⁸² У I кварталі 2021 року – 2 132 грн за 1 т, II кварталі 2021 року – 771 грн за 1 т, I кварталі 2022 року – 4142,49 грн за 1 т, II кварталі 2022 року – 4034,25 грн за 1 тонну.

надрами для видобування газу природного (будь-якого походження) не підлягає скасуванню, зменшенню або перегляду до 1 березня 2032 року.

Протягом цього періоду:

розміри ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (будь-якого походження), визначених пунктом 252.20 статті 252 цього Кодексу, у тому числі рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, визначених станом на 1 березня 2022 року, не можуть бути збільшені, а також до них не можуть застосовуватися коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть або можуть призвести до фактичного збільшення розміру податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов'язань, розрахованим згідно з цим Кодексом на 01.03.2022;

розміри ставок рентної плати за користування надрами для видобування газу природного, включаючи стимулюючі ставки рентної плати за користування надрами для природного газу, видобутого із нових свердловин, можуть бути у будь-який час зменшені та до них можуть бути застосовані коригуючі коефіцієнти або інші механізми, що можуть бути передбачені цим Кодексом або іншими актами законодавства, що призведуть до фактичного зменшення розміру податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з розміром таких податкових зобов'язань, розрахованим згідно з цим Кодексом станом на 1 березня 2022 року”.

2) **З 27.05.2022** у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу **Законом № 2261**, запроваджено, починаючи з 1 квітня 2022 року до останнього дня (включно) місяця, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан на території України, **спеціальний механізм справляння рентної плати за користування надрами для видобування газу природного за видобути обсяги газу природного, але не реалізованого у відповідних податкових (звітних) періодах.** Зокрема, платникам податків тимчасово надано право не сплачувати податкові зобов'язання з рентної плати за користування надрами для видобування газу природного за обсяги газу природного⁸³, видобутого та закачаного до підземних сховищ у звітному (податковому) періоді.

При цьому на платників рентної плати покладено обов'язок подавати ДПС⁸⁴ копії актів про рух природного газу в газосховищах учасника ринку природного газу та Оператора газосховищ України за період, що відповідає податковому (звітному) періоду, які необхідно надіслати не пізніше граничного строку подання податкової декларації з рентної плати за відповідний податковий (звітний) період⁸⁵.

⁸³ Крім обсягів газу, призначеного для виконання спеціальних обов'язків щодо формування ресурсу газу для побутових споживачів та виробників теплової енергії.

⁸⁴ Не пізніше граничного строку подання податкової декларації з рентної плати за газ.

⁸⁵ Абзац сьомий підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу.

ТУ РП по Дніпропетровській області (у м. Дніпро) за результатами аналізу матеріалів, наданих ГУ ДПС у Дніпропетровській області, встановлено, що нарахування з рентної плати за користування надрами для видобування залізної руди по зазначеній області зменшились на **1 108,2 млн грн**, а для видобування корисних копалин загальнодержавного значення – на **45,6 млн грн** (видобуток марганцевої руди) внаслідок скорочення обсягів виробництва товарної продукції на всіх гірничо-збагачувальних підприємствах Криворіжжя, виникнення логістичних проблеми та блокади морських портів України, через які ще у січні експортувалось 80 відс. залізорудної сировини.

Також внесені до Податкового кодексу Законом № 2261 зміни в частині надання права не сплачувати (з 01.04.2022 до останнього дня (включно) третього календарного місяця після припинення або скасування воєнного стану в Україні) податкові зобов'язання за обсяги газу, видобутого та закачаного до підземних сховищ, у звітному (податковому) періоді призведуть до зменшення у 2022 році надходжень рентної плати за користування надрами для видобування природного газу. Зокрема, у червні, на який припадає термін сплати за травень, відбулося різке зменшення надходжень майже на 30 відс., а порівняно з квітнем – більш ніж на 50 відсотків. Лише по Дніпропетровській області **розрахункові недонадходження за травень–липень становлять 54,2 млн гривень**.

Через запровадження з 01.05.2022 по 30.04.2023 (включно) обмеження ціни газу⁸⁶, АТ „Укргазвидобування” зобов'язане щомісяця здійснювати продаж природного газу власного видобутку⁸⁷, а НАК „Нафтогаз України” – придбавати такий природний газ для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів та виробників теплової енергії в розмірі 7 240 грн з урахуванням ПДВ за 1000 куб м⁸⁸, що призвело до **недонадходжень** рентної плати протягом травня–липня 2022 року по Дніпропетровській області, за розрахунками ГУ ДПС у Дніпропетровській області, **757,9 млн гривень**.

Податковий борг з рентної плати за користування надрами до державного бюджету на 01.01.2022 порівняно з 01.01.2020 зменшився у 4,8 раза (з 16 416,4 до 3 403,7 млн грн), проте на 01.07.2022 (5 898,6 млн грн) **збільшився в 1,7 раза**. Податковий борг до місцевих бюджетів на 01.07.2022 порівняно з 01.01.2020 **збільшився у 1,7 раза** (з 299,2 до 510,4 млн грн) та мав постійну тенденцію до зростання.

⁸⁶ Пункт 9 Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 222, яка набрала чинності з 01.03.2022 та діє протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 489).

⁸⁷ Крім обсягів виробничо-технологічних витрат, обсягів, які використовуються для власних потреб ПАТ „Укргазвидобування”, пов'язаних із видобутком, підготовкою до транспортування і транспортуванням природного газу, а також для виробництва скрапленого природного газу та стабільного бензину.

⁸⁸ Пункт 9 Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 222.

Довідково. Збільшення податкового боргу у I півріччі 2022 року відбулося, зокрема, за рахунок:

- відображення в ІТС „Податковий блок” постанови Верховного Суду від 13.05.2022 (справа № 816/992/17) про задоволення касаційної скарги ГУ ДПС у Полтавській області та ППР, прийнятої у грудні 2016 року, за результатами камеральних перевірок податкової звітності по уповноваженій особі НГВУ „Полтаванафтогаз” за договором про спільну діяльність від 24.12.1997 № 999/97 на загальну суму 612,7 млн грн (у тому числі 306 млн грн за основним платем та 124,7 млн грн за штрафними (фінансовими) санкціями, 182 млн грн пені;

- несплати платниками самостійно задекларованих зобов'язань під час запровадження воєнного стану в Україні згідно із Законом № 2118, зокрема, по ПАТ „Укрнафта” у I півріччі 2022 року у встановлені строки не сплачено самостійно задекларованих зобов'язань з рентної плати у сумі 46 млн грн (43,7 млн грн до державного та 2,3 млн грн до місцевих бюджетів). ГУ ДПС у Полтавській області не має документів, що підтверджують неможливість платника податків сплатити податок.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року **списано 30,4 млн грн податкового боргу з рентної плати за користування надрами (державний бюджет), 24,8 млн грн (81,3 відс.) з яких списано у 2021 році, та 3,2 млн грн податкового боргу (місцеві бюджети), з яких 2,4 млн грн (76 відс.) списано у 2020 році.**

У періоді, що аналізувався, платникам рентної плати за користування надрами надано розстрочення (відстрочення) **13 112,4 млн грн грошових зобов'язань та 0,3 млн грн податкового боргу до державного бюджету.**

Довідково. За інформацією ГУ ДПС у Дніпропетровській області, у 2021 році ДПС прийнято 2 рішення про надання АТ „Укргазвидобування” розстрочення грошових зобов'язань за ККДБ 13030800 в загальній сумі 161,5 млн грн до 29.12.2021⁸⁹, які були сплачені в повному обсязі. Також у березні 2022 року ДПС прийнято рішення від 30.03.2022 № 5 про надання АТ „Укргазвидобування” відстрочення зі сплати грошового зобов'язання за ККДБ 13030800 в загальній сумі 82,6 млн грн до 29.12.2022.

Сума переплат з рентної плати до державного бюджету при зменшенні на 01.01.2021 порівняно з 01.01.2020 в 4,75 раза (з 2 221,1 до 467,6 млн грн), на 01.01.2022 збільшилася в 31,2 раза (до 14 593,1 млн грн), а на 01.07.2022 знову зменшилася в 2,9 раза (до 4 962,4 млн гривень). Протягом періоду, що досліджувався, з державного бюджету повернено 91,6 млн грн помилково та/або надмірно сплачених сум рентної плати.

Довідково. Збільшення суми переплати з рентної плати за користування надрами на 01.01.2022 спричинено, зокрема, сплатою рентної плати АТ „Укргазвидобування” до державного бюджету в обсязі 5 854 млн грн у зв'язку з погашенням товариством податкових зобов'язань до спеціального фонду державного бюджету відповідно до Закону України від 02.12.2021 № 1931-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2021 рік” шляхом проведення відповідних записів у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 № 1340 „Про деякі питання здійснення заходів, передбачених пунктом 27 статті 14 Закону України „Про Державний бюджет України на 2021 рік”.

Протягом періоду, що аналізувався, територіальними органами ДПС за результатами проведених камеральних перевірок податкової звітності платників (юридичних і фізичних осіб) рентної плати за користування надрами складено **7,2 тис. актів, донараховано 419,2 тис. грн (12,4 тис. грн основного платежу та**

⁸⁹ Рішенням від 29.10.2021 № 3 розстрочено грошові зобов'язання в сумі 68,4 млн грн на термін з 01.11.2021 по 29.12.2021, рішенням від 30.11.2021 № 17 розстрочено грошові зобов'язання в сумі 93 млн грн на термін з 30.11.2021 по 29.12.2021.

405,9 тис. грн штрафних (фінансових) санкцій (штрафів)), з яких платниками рентної плати **сплачено 410,1 тис. грн, або 97,8 відсотка.**

Крім того, за **неподання/несвоєчасне подання податкової звітності⁹⁰ та за порушення правил сплати (перерахування) узгодженої суми грошового зобов'язання** до платників рентної плати територіальними органами ДПС застосовано **9 та 2 185,9 млн грн штрафів**, до бюджету надійшло 8,7 млн грн (96,3 відс.) та 1 879,8 млн грн (86 відс.) відповідно.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року територіальними органами ДПС документальні перевірки дотримання надрокористувачами податкового законодавства з питань рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення не проводилися, зазначене питання досліджувалося при проведенні комплексних планових документальних перевірок. Так, за результатами документальних перевірок платників рентної плати – юридичних осіб **донараховано 10 500,9 млн грн (8 399,5 млн грн основного платежу, 2 100,9 млн грн штрафних санкцій та 0,4 млн грн пені)** рентної плати за користування надрами, з яких **узгоджено з платниками 4,7 млн грн (або 0,04 відс.), сплачено лише 2,3 млн гривень.**

За інформацією ДПС, протягом 2020–I півріччя 2022 року платниками рентної плати за користування надрами в адміністративному порядку оскаржено 84 ППР на загальну суму 10 510,5 млн грн донарахованих сум грошових зобов'язань з рентної плати, з яких 62 ППР на 10 502,8 млн грн (99,9 відс. оскаржуваної суми) залишено без змін.

Отже, запроваджені у 2020–2021 роках законодавчі зміни в оподаткуванні рентної плати за користування надрами, зокрема збільшення ставок, а також такі фактори, як зростання обсягів видобутку окремих корисних копалин, збільшення ціни на природний газ, позитивно вплинули на динаміку надходжень цієї плати до державного та місцевих бюджетів. Як наслідок, частка надходжень такої плати в загальних надходженнях рентної плати до державного бюджету збільшилася з 89,8 (2020 рік) до 95 відс. (I півріччя 2022 року), місцевих – з 64,5 до 85,2 відс. відповідно.

Поряд з цим запроваджені у 2022 році законодавчі зміни в оподаткуванні, які були покликані, перш за все, оптимізувати податкове навантаження на вітчизняні газодобувні підприємства в умовах воєнного стану, призвели до недонадходжень рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, зокрема по Дніпропетровській області, за розрахунками, 0,8 млрд гривень.

4.4. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування надрами місцевого значення

Держпраці здійснює у передбачених законодавством випадках реєстрацію гірничих відводів на розробку родовищ місцевого значення (абзац другий підпункту 31 пункту 4 Положення № 96).

⁹⁰ Відповідно до статті 120 Податкового кодексу.

За інформацією Держпраці⁹¹, протягом 2020–I півріччя 2022 року діяло 107 гірничих відводів (2020 рік – 38, 2021 рік – 53, I півріччя 2022 року – 16), погоджено 90 (2020 рік – 32, 2021 рік – 45, I півріччя 2022 року – 13) для розробки корисних копалин місцевого значення, 69 – відмовлено (2020 рік – 32, 2021 рік – 33, I півріччя 2022 року – 4) (подані матеріали не відповідали вимогам Положення № 59).

Довідково. У зв'язку із тимчасовою окупацією м. Херсон, інформацію Держпрацею надано без урахування Херсонської області (здійснення повноважень та виконання функцій ГУ Держпраці у Херсонській області тимчасово покладено на Управління Держпраці у Миколаївській області, разом з тим відомості щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у них відсутні).

За результатами аналізу строків погодження/надання відмов за запитами на погодження відводів для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення встановлено **26 випадків недотримання** протягом 2020–I півріччя 2022 року територіальними органами Держпраці визначених строків⁹² (від 1 до 455 днів), найбільше у 2021 (12 випадків) та 2020 роках (10 випадків).

Зазначене свідчить про незабезпечення Держпрацею належного контролю за виконанням її територіальними органами повноважень у частині дотримання термінів погодження відводів для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення.

До **01.01.2021** надходження рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення **враховувались у складі надходжень рентної плати за користування надрами (ККДБ 13030000).**

З **01.01.2021** у зв'язку із внесенням змін до Класифікації доходів бюджету⁹³ наказом Мінфіну від 30.12.2020 №827⁹⁴, позицію 13030200 „Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення” викладено у такій редакції: **13040000 „Рентна плата за користування надрами місцевого значення”.**

За інформацією ДПС, кількість платників (додаток 6) рентної плати за користування надрами місцевого значення протягом 2020–2021 років збільшилась **на 6,5 відс.** (з 443 до 472 платників), у I півріччі 2022 року – зменшилась **на 3,8 відс.** (до 454 платників на 01.07.2022).

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до місцевих бюджетів надійшло 390,5 млн грн за ККДБ 13030200 (2020 рік) і 13040000 (2021 рік і I півріччя 2022 року). Надходження рентної плати протягом 2020–2021 років мали тенденцію до збільшення: у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 8,2 відс.** (10,2 млн грн), у 2021 році порівняно з 2020 роком – **на 36,4 відс.** (49,2 млн грн), однак у **I півріччі 2022 року** порівняно з відповідним періодом минулого року відбулось незначне зменшення **на 0,2 відс.** (0,1 млн гривень).

⁹¹ Листи Держпраці від 07.09.2022 № 3353/1/10.3-22а та від 14.10.2022 № 3814/1/10.3-22а „Про надання інформації”.

⁹² Відповідно до пункту 23 Положення № 59 для одержання гірничого відводу підприємство чи громадянин подає заявку територіальному органу Держпраці. Розгляд заявки не повинен перевищувати 21 день.

⁹³ Затверджена наказом Мінфіну від 14.01.2011 № 11 „Про бюджетну класифікацію”.

⁹⁴ „Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11 „Про бюджетну класифікацію”.

За даними податкової звітності платниками податку задекларовано 188,4 млн грн (у 2021 році) та 77,8 млн грн (у I півріччі 2022 року) податкових зобов'язань рентної плати за користування надрами місцевого значення, до місцевих бюджетів надійшло **184,3 та 71,2 млн гривень**. На 01.07.2022 обліковується податковий борг у сумі 35,2 млн грн, що на 5,1 млн грн (або 16,8 відс.) більше, ніж на 01.01.2022 (30,1 млн гривень).

Протягом 2020–I півріччя 2022 року територіальними органами ДПС за **результатами проведених камеральних перевірок** податкової звітності платників рентної плати за користування надрами місцевого значення (юридичних і фізичних осіб) складено 225 актів та **донараховано 16,4 тис. грн** (6,7 тис. грн основного платежу та 9,7 тис. грн штрафних (фінансових) санкцій (штрафів)), **які сплачені у повному обсязі**.

За підсумками проведених протягом 2021–I півріччя 2022 року територіальними органами ДПС **документальних** перевірок платників податку-юридичних осіб **донараховано 1 118,5 тис. грн** (733,2 тис. грн – основний платіж, 194 тис. грн – штрафні (фінансові) санкції (штрафи)), які сплачені у повному обсязі. Щодо платників податку-фізичних осіб документальні перевірки не проводилися.

Отже, при збільшенні протягом 2020–2021 років кількості платників рентної плати на 6,5 відс. надходження зросли на 36,4 відс., у I півріччі 2022 року надходження зменшились на 0,2 відс. при скороченні кількості платників на 3,8 відсотка.

4.5. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України

За інформацією НКЕК⁹⁵, на початок 2020 року діяло 1 472 ліцензії на користування РЧР, 2021 року – 1 358, 2022 року – 1 242, тобто кількість чинних ліцензій зменшується з кожним роком (в середньому на 115).

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до НКРЗІ та НКЕК подано 982 заяви⁹⁶ щодо видачі, переоформлення, продовження терміну дії, видачі дубліката, анулювання ліцензії на користування РЧР.

Довідково. У 2020–2021 роках кількість поданих заяв була приблизно однаковою, включаючи і періоди за півріччями (I півріччя 2020 року – 256, I півріччя 2021 року – 248), а у I півріччі 2022 року кількість поданих до НКРЗІ та НКЕК заяв з питань ліцензування у сфері користування РЧР (73) зменшилася більше як втричі. Це пов'язано із зупиненням строків надання адміністративних послуг суб'єктами їх надання та видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 165 „Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру”.

За період, що аналізувався, НКРЗІ та НКЕК як органами ліцензування опрацьовано у межах повноважень 799 ліцензій: видано 165, продовжено термін дії 281, переоформлено 183, видано 3 дублікати та анульовано 167 ліцензій.

⁹⁵ Лист НКЕК від 08.09.2022 № 01-2673/142.

⁹⁶ 2020 рік – 455, 2021 рік – 454, у I півріччя 2022 року – 73 заяви.

Довідково. Постановою НКЕК від 06.07.2022 № 96⁹⁷ затверджено Порядок ведення реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром, розпорядником якого є НКЕК, що накопичує та узагальнює інформацію про видані ліцензії на користування радіочастотним спектром, визначає організаційні засади ведення реєстру.

Відповідно до частини тринадцятої статті 32, частини четвертої статті 34, частини п'ятої статті 35, частини восьмої статті 38 Закону № 1770 НКРЗІ здійснювалося ведення реєстру виданих ліцензій на користування РЧР за формою, затвердженою рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 12.04.2007 № 684 „Про Ліцензійні реєстри виданих ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та виданих ліцензій на вид діяльності у сфері телекомунікацій”.

За інформацією Нацради⁹⁸, на початок 2020 року діяло **2 287 ліцензій** на мовлення та провайдерів програмної послуги, 2021 року – **2 215**, 2022 року – **2 142**, тобто кількість чинних ліцензій зменшується з кожним роком (в середньому на 73).

Протягом 2020–І півріччя 2022 року подано 2 994 заяви про видачу, переоформлення, продовження терміну дії, видачу дубліката, анулювання ліцензій на мовлення та провайдерів програмної послуги, з них у 2020 році – 1 000, у 2021 році – 1 635, у І півріччі 2022 року – 359 заяв.

За результатами розгляду заяв видано 231 ліцензію на мовлення та провайдерів програмної послуги, продовжено термін дії 111, переоформлено 1 904, видано 2 дублікати та анульовано 261 ліцензію.

Слід зазначити, що частка видачі Нацрадою ліцензій на мовлення та провайдерів програмної послуги від кількості поданих заяв є досить низькою: у 2020 році – 80,2 відс. (85 виданих ліцензій на 106 поданих заяв), у 2021 році – лише 25,5 відс. (136 на 534), у І півріччі 2022 року – 10,1 відс. (10 на 99).

Відповідно до частини другої статті 44 Закону № 1089 радіочастотний моніторинг здійснюється УДЦР, який перебуває у сфері управління НКЕК, у смугах радіочастот загального користування, якими користуються загальні користувачі радіочастотного спектра, Генеральним штабом Збройних Сил України – у смугах радіочастот спеціального і загального користування, якими користуються спеціальні користувачі радіочастотного спектра.

Довідково. До набрання чинності Законом № 1089 види діяльності УДЦР визначалися частиною третьою статті 16 Закону № 1770, до яких, зокрема, належали оформлення, видача дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв і ведення реєстру присвоєнь радіочастот.

При цьому **Статут УДЦР затверджено рішенням НКРЗІ від 29.01.2019 № 44, нової редакції Статуту УДЦР з урахуванням змін, внесених Законом № 1089, НКЕК не затверджувалось.**

За даними УДЦР⁹⁹, протягом 2020–І півріччя 2022 року ним видано 158 446 дозволів на експлуатацію РЕЗ або ВП, оформлено та надано до НКРЗІ 600 висновків щодо можливості ліцензування РЧР, до Нацради – 546 висновків щодо можливості та умов користування РЧР для телерадіомовлення.

⁹⁷ „Про затвердження Порядку ведення реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром”, зареєстрованою у Мін'юсті 05.08.2022 за № 890/38226.

⁹⁸ Лист від 31.08.2022 № 890/05-1.

⁹⁹ Лист від 02.09.2022 № 779/06.

За інформацією УДЦР, відокремлений облік щодо продовження терміну дії (переоформлення) дозволів на експлуатацію РЕЗ або ВП (присвоєнь радіочастот) не здійснюється.

Довідково. За інформацією НКЕК, протягом 2020–2021 років проведено 4 планових та 94 позапланових перевірок користувачів РЧР, за результатами яких уповноваженими НКРЗІ посадовими особами складено 71 протокол про вчинення адміністративних правопорушень та винесено 23 постанови про накладення на посадових осіб користувачів РЧР адміністративних стягнень, анульовано 4 ліцензії на користування РЧР, накладено штрафів на 149,7 тис. грн, з яких сплачено 108,9 тис. грн, або 72,7 відсотка.

Отже, через військову агресію Російської Федерації у I півріччі 2022 року значно зменшилася кількість виданих ліцензій на користування РЧР (в середньому в 8,5 раза порівняно з аналогічними періодами 2020–2021 років) і ліцензій на мовлення та провайдерів програмної послуги (3,5 раза).

Аналіз засвідчив, що кількість платників рентної плати за користування РЧР протягом останніх трьох років значно не змінювалася і становила на початок 2020–2022 років 2 536, 2 540 та 2 520 відповідно (табл. 2).

Водночас на 01.07.2022 зазначена кількість платників зменшилася на 521, або 20,7 відс. порівняно з початком року, кількість платників – фізичних осіб – вдвічі.

Таблиця 2

Дані про кількість платників рентної плати за користування РЧР, кількість діючих ліцензій на користування РЧР і на мовлення та провайдерів програмної послуги станом на 01.01.2020, 01.01.2021, 01.01.2022 та 01.07.2022

Показник	Станом на				Відхилення 01.07.2022 до 01.01.2022	
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.07.2022	кількість	відс.
Кількість платників рентної плати за користування РЧР, з них:	2 536	2 540	2 520	1 999	- 521	79,3
юридичні особи	2 036	2 107	2 046	1 761	- 285	86,1
фізичні особи	500	433	474	238	- 236	50,2
Кількість суб'єктів, які отримали ліцензії на користування РЧР та на мовлення, за даними ДПС	2 054	2 126	2 032	2 032	0	0
Кількість суб'єктів, які отримали ліцензії на користування РЧР, за даними НКЕК	1 472	1 358	1 242	x	x	x
Кількість суб'єктів, які отримали ліцензії на мовлення та провайдерів програмної послуги, за даними Нацради	2 287	2 215	2 142	x	x	x
Разом кількість суб'єктів, які отримали ліцензії, за даними НКЕК та Нацради	3 759	3 573	3 384	x	x	x
Відхилення по кількості ліцензій між даними ДПС та НКЕК і Нацради	- 1 705	- 1 447	- 1 352	x	x	x

Між даними ДПС і даними НКЕК та Нацради є **значні відхилення щодо кількості суб'єктів**, які отримали ліцензії на користування РЧР та на мовлення, що **вказує на неналежну взаємодію** цих органів у частині звірки таких даних та **втрату контролю за справлянням рентної плати за користування РЧР** і, як наслідок, призводить до **недонадходжень такої плати до державного бюджету**.

Протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року платниками рентної плати подано 79 тис. додатків 4¹ до податкових декларацій. При цьому аналіз засвідчив неподання додатків 4¹ до податкової декларації **четвертою частиною** суб'єктів господарювання, які отримали дозвільні документи на користування РЧР, у 2020 році і п'ятою – у 2021 році.

З 23.05.2020 у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 466:

- **знижено ставки для стільникового радіозв'язку** у діапазонах радіочастот 2545-2565 МГц, 2570-2575 МГц, 2610-2630 МГц, 2665-2685 МГц з 3000,00 до 45,83 грн за 1 МГц та **збільшено ставки для радіозв'язку** у багатоканальних розподільчих системах для передавання та ретрансляції телевізійного зображення, передавання звуку, цифрової інформації у діапазонах 2300-2400 МГц, 2575-2610 МГц, 3400-3800 МГц для всіх видів радіозв'язку з 45,83 грн до 3 000 грн за 1 МГц смуги радіочастот, визначених пунктом 254.4;

- примітку до пункту 254.4 доповнено абзацом десятим, відповідно до якого **щомісяця, до 10 числа місяця, наступного за звітним, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації**, на своєму офіційному вебсайті оприлюднює, а також надає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, **інформацію про видані ліцензії** на користування радіочастотним ресурсом України із зазначенням смуг радіочастот та з урахуванням радіотехнології і технологічних особливостей використання таких смуг щодо кожного платника рентної плати за користування радіочастотним ресурсом, який обчислює суму рентної плати відповідно до позиції 11 пункту 254.4 цієї статті, в обсягах, необхідних для визначення потреби застосування коефіцієнтів до ставок рентної плати за користування радіочастотним ресурсом, передбачених цими примітками, за формою, затвердженою національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

- розділ XX „Перехідні положення” Податкового кодексу доповнено підрозділом 9³ такого змісту:

„1. Тимчасово, до 31 грудня 2020 року включно, ставка рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України за види радіозв'язку, передбачені підпунктом 16¹ пункту 254.4, встановлюється в розмірі 458,3 грн на місяць за 1 мегагерц смуги радіочастот”.

З 01.01.2022 у зв'язку з набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 1914:

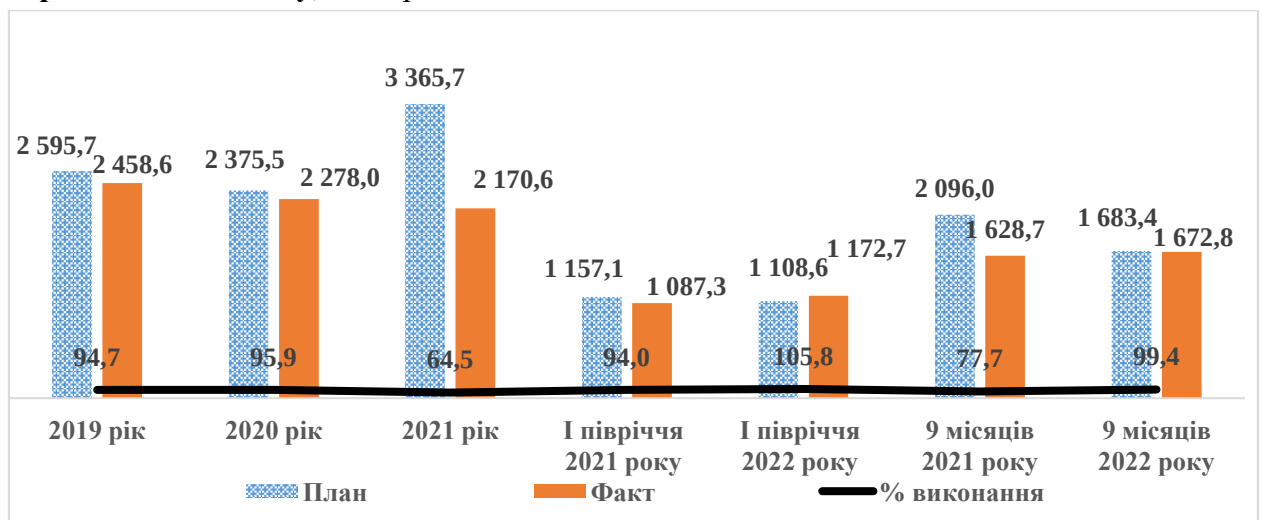
- **збільшено ставки рентної плати за користування РЧР на 5 відс.** (пункт 254.4 статті 254) та **уточнено умови застосування коригуючих коефіцієнтів**, передбачених примітками 2–8 та абзацом дев'ятим пункту 254.4, які застосовуються при обчисленні податкових зобов'язань з рентної плати;

- підрозділ 9³ розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу доповнено пунктом 2 такого змісту: „Установити, що до ставок рентної плати

за користування радіочастотним ресурсом України, передбачених пунктом 254.4 статті 254 цього Кодексу для виду радіозв'язку „стільниковий радіозв'язок”, для ширини смуги радіочастот, отриманої відповідно до ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України, виданої з 1 січня 2022 року на конкурсних або тендерних засадах, не застосовуються коефіцієнти, встановлені пунктом 254.4 статті 254 цього Кодексу”.

Протягом 2020–І півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 5 621,4 млн грн** рентної плати за користування РЧР, частка якої в загальних надходженнях рентної плати зменшилася з **4,3 до 2,6 відс.**, індикативні показники надходжень, доведені Мінфіном до ДПС, виконано **на 95,9 відс.** (2020 рік), **64,5 відс.** (2021 рік), **105,8 відс.** (І півріччя 2022 року).

Діаграма 5. Аналіз надходжень рентної плати за користування РЧР до державного бюджету, млн грн

Надходження рентної плати за користування РЧР мають тенденцію до зменшення: у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 7,3 відс.** (180,5 млн грн), у 2021 році порівняно з 2020 роком – **на 4,7 відс.** (107,5 млн грн).

За **І півріччя та 9 місяців 2022 року** при збільшенні з 01.01.2022 розміру ставок на **5 відс.** (згідно із Законом № 1914), надходження рентної плати за користування РЧР порівняно з відповідним періодом минулого року збільшились на **7,9 відс.** (85,4 млн грн) та **2,7 відс.** (44 млн грн) відповідно.

Сума задекларованих податкових зобов'язань з рентної плати за користування РЧР за І півріччя 2022 року збільшилася порівняно з І півріччям 2021 року лише на 17,9 млн грн, або на 1,6 відсотка.

Аналізом встановлено, що **три найбільших в Україні мобільних оператори**, які перебувають на податковому обліку в Центральному МУ ДПС по роботі з ВПП (ПрАТ „Київстар”, ПрАТ „ВФ Україна”, ТОВ „Лайфселл”), **забезпечують понад 90 відс. надходжень рентної плати** за користування РЧР (2020 рік – 2 038,2 млн грн, або 93,9 відс.; І півріччя 2022 року – 1 061,6 млн грн, або 90,5 відсотка).

Податковий борг з рентної плати за користування РЧР на 01.07.2022 збільшився порівняно з 01.01.2020 у 8,5 раза (з 1,6 до 13,6 млн гривень).

Водночас переплата з рентної плати на 01.07.2022 становить 66,9 млн грн, що в 20,5 раза перевищує такі суми на 01.01.2022 та 01.01.2021.

Протягом періоду, що аналізувався, територіальними органами ДПС за результатами проведених камеральних перевірок податкової звітності складено **3 тис. актів, donaraxovano 12,3 млн грн** (у тому числі застосовано 5,4 млн грн штрафних (фінансових) санкцій (штрафів)), з яких платниками рентної плати **сплачено 8,7 млн грн, або 70,7 відсотка**.

За результатами проведених територіальними органами ДПС документальних перевірок платників рентної плати–юридичних осіб **donaraxovano 130,2 тис. грн** рентної плати за користування РЧР, з яких узгоджено з платниками **114,8 тис. грн (або 88,2 відс.)**, а сплачено лише **17,6 тис. грн (13,5 відс. donaraxovanih sum)**.

Також територіальними органами ДПС у 2020 році проведено **10 документальних перевірок платників рентної плати за користування РЧР–фізичних осіб**, за результатами яких donaraxovano **2 616 тис. грн** рентної плати, з яких узгоджено лише **126,2 тис. грн (або 4,8 відс.)**, сплачено до бюджету **81,9 тис. грн, або 64,9 відс. (3,1 відс. donaraxovanih sum)**.

Отже, запроваджені протягом 2020–2022 років законодавчі зміни не сприяли збільшенню надходжень рентної плати за користування РЧР до державного бюджету, частка якої в загальних надходженнях рентної плати зменшилася з 4,3 до 2,6 відсотка.

Через неналежну взаємодію ДПС з НКЕК та Нацрадою четверта частина суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на користування РЧР та на мовлення, у 2020 році та п'ята – у 2021 році не подали податкової звітності з рентної плати до контролюючих органів, що створило ризики незалучення до оподаткування таких платників та, відповідно, недонадходжень доходів до державного бюджету.

4.6. Аналіз та оцінка стану справляння рентної плати за транспортування

Питання ліцензованої діяльності з транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, а також визначення процедури видачі, анулювання, зупинення, переоформлення та відновлення ліцензій регулюються Порядком ліцензування видів господарської діяльності, державне регулювання яких здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затвердженим постановою НКРЕКП від 03.03.2020 № 548.

За інформацією НКРЕКП¹⁰⁰, кількість діючих ліцензій з транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом суттєво не змінюється: на 01.01.2020 – 2, 01.01.2021 – 3, 01.07.2022 – 2 ліцензії.

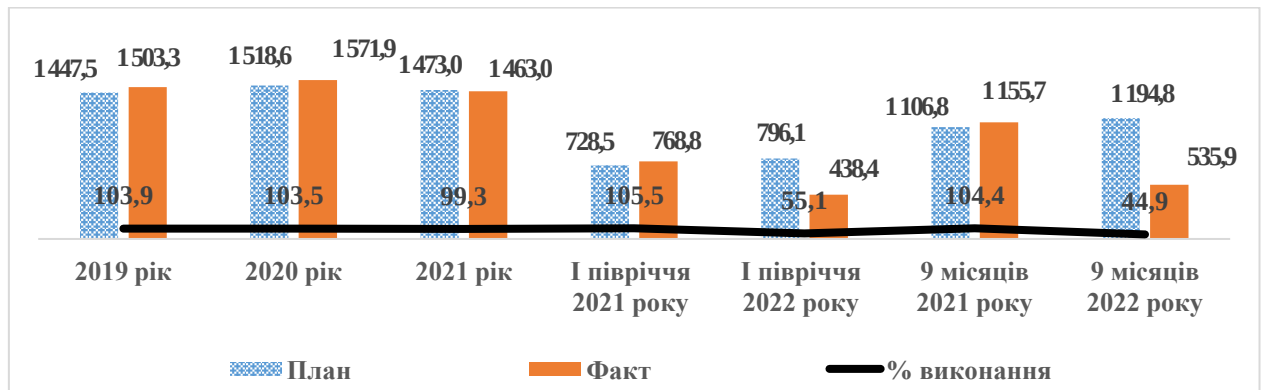
Довідково. У 2021 році НКРЕКП на підставах, у порядку та на умовах, визначених статтями 19 та 21 Закону України „Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів”, постановою від 05.07.2021 № 1083 „Про зупинення дії ліцензії з транспортування нафтопродуктів магістральним трубопроводом, виданої

¹⁰⁰ Лист НКРЕКП від 23.08.2022 № 8878/21.2/7-22.

ТОВ „Прикарпатзахідтранс”, зупинено ТОВ „Прикарпатзахідтранс” дію ліцензії від 27.12.2017 №1441 на підставі передачі цілісного майнового комплексу ліцензіата в управління іншому суб'єкту господарювання за договором на строк до 06.01.2022 (включно), а постановою від 01.12.2021 № 2432 „Про анулювання ліцензії з транспортування нафтопродуктів магістральним трубопроводом, виданої ТОВ „Прикарпатзахідтранс” на підставі акта про відмову ліцензіата у проведенні перевірки, складеного за результатами проведення планової перевірки щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства та ліцензійних умов з транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, її анульовано.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року платниками рентної плати за транспортування (ККДБ 1308000) були три суб'єкти господарювання, до державного бюджету надійшло **3 473,4 млн грн** рентної плати за транспортування, частка якої в загальних надходженнях рентної плати зменшилася з **3 до 1 відс.**, індикативні показники надходжень, доведені Мінфіном до ДПС, виконано на **103,5 відс.** (2020 рік), **99,3 відс.** (2021 рік), **55,1 відс.** (I півріччя 2022 року).

Діаграма 6. Аналіз надходжень рентної плати за транспортування до державного бюджету, млн грн

Надходження рентної плати за транспортування за цей період при збільшенні у 2020 році порівняно з 2019 роком на **4,6 відс.** (68,7 млн грн), у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшились на **6,9 відс.** (108,9 млн грн), у I півріччі та протягом 9 місяців 2022 року порівняно з відповідним періодом минулого року – на **43 відс.** (330,4 млн грн) та **53,6 відс.** (620 млн грн) відповідно.

Слід зазначити, що протягом 2019–2021 років більше **80 відс.** надходжень рентної плати за транспортування становили надходження плати за транзитне транспортування аміаку, частка якої за I півріччя та 9 місяців 2022 року зменшилась до **65 та 53 відс.** відповідно.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України припинено діяльність ДП „Укрхімтрансаміак” – єдиного в Україні та одного з найбільших у світі операторів магістрального аміакопроводу. Як наслідок, недонадходження рентної плати за транзитне транспортування аміаку до державного бюджету у 2022 році, за розрахунками, становлять близько **1 млрд гривень**.

Аналіз стану подання платниками податку податкової звітності¹⁰¹ свідчить про тенденцію до зменшення декларування платниками податкового зобов'язання з рентної плати за транспортування: за результатами 2021 року задекларовано 1 471,6 млн грн податкових зобов'язань, що на 121,1 млн грн (або **7,6 відс.**) **менше** показника 2020 року (1 592,7 млн грн), I півріччя 2022 року (265,4 млн грн) – на 504,8 млн грн (або в **2,9 рази**) **менше** відповідного періоду минулого року (770,2 млн гривень).

Зміни до Податкового кодексу в частині справляння рентної плати за транспортування протягом 2020–I півріччя 2022 року не вносилися.

Таким чином, **внесені до Податкового кодексу зміни в частині справляння рентної плати у 2020–I півріччі 2022 року в цілому позитивно вплинули на надходження такої плати до зведеного бюджету та забезпечили їх збільшення на 9,8 відс. у 2020 році, 56,4 відс. у 2021 році та 76,7 відс. у I півріччі 2022 року.**

Водночас в умовах військової агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації окремих територій України законодавчі зміни, які були спрямовані на підтримку економіки, зважаючи на зменшення кількості платників рентної плати за рахунок призупинення (припинення) діяльності, зниження обсягів видобутку (використання) природних ресурсів, проблеми з логістикою, не сприяють наповненню дохідної частини державного та місцевих бюджетів.

5. АНАЛІЗ СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ РЕНТНОЇ ПЛАТИ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Законодавчі зміни, які набрали чинності у 2020–2021 роках, поряд з іншими факторами, зокрема зростання середньорічної ціни реалізації (для газового конденсату, нафти, залізної руди, природного газу), збільшення обсягів видобутку (бурштину, залізної руди та природного газу), у цілому сприяли збільшенню надходжень рентної плати до державного та місцевих бюджетів. Так, у 2021 році порівняно з 2019 роком надходження рентної плати до зведеного бюджету **збільшились в 1,7 рази** (з 52 до 89,3 млрд грн), у тому числі за користування надрами **в 1,8 рази** (з 44,9 до 82,2 млн гривень).

Протягом 2020–I півріччя 2022 року з метою удосконалення чинного законодавства у сферах водного господарства, геологічного вивчення та раціонального використання надр внесено низку змін до нормативно-правових актів, які регулюють надання спеціальних дозволів на користування надрами¹⁰², складення акта за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері

¹⁰¹ Додатки 10¹ та 11¹ до податкової декларації з рентної плати.

¹⁰² Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 „Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами”.

геологічного вивчення та раціонального використання надр¹⁰³, оформлення Держгеонадрами матеріалів про адміністративні правопорушення та накладення адміністративних стягнень¹⁰⁴, ведення державного обліку водокористування¹⁰⁵.

Збройна агресія Російської Федерації проти України, тимчасова окупація окремих територій країни негативно вплинули на економічну діяльність в Україні. Так, **втрата надр та лісових ресурсів, збитки, завдані водним ресурсам, які є об'єктом оподаткування рентною платою, призводять до скорочення обсягів виробництва, що з урахуванням скорочення ринків збуту, порушення логістичних шляхів зумовлює зменшення надходжень рентної плати до державного та місцевих бюджетів.**

Кабінетом Міністрів України постановою від 20.03.2022 № 326 затверджено Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації¹⁰⁶, пунктом 2 якого передбачено визначення шкоди та збитків, зокрема, за такими нарядами: втрати надр (завдані самовільним їх користуванням (підпункт 10)), збитки, завдані водним ресурсам (самовільне, незаконне користування ними (підпункт 11)); втрати лісового фонду (втрати і пошкодження лісів і лісових ділянок (підпункт 13)); втрати інфраструктури (руйнування, знищення та пошкодження електронних комунікацій та зв'язку (підпункт 15)).

Слід зазначити, що наказом Міндовкілля від 21.07.2022 № 252¹⁰⁷ затверджено Методику визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами, проекти Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, та Методики визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, знаходяться на погодженні у заінтересованих центральних органах виконавчої влади.

Після завершення війни стабілізація економіки потребуватиме відновлення промислової та галузевої інфраструктури, збалансованого надрокористування, а також дієвої взаємодії центральних органів виконавчої влади в частині контролю за раціональним використанням

¹⁰³ Наказ Мінприроди від 26.06.2019 № 229 „Про затвердження Уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр”, зареєстрований у Мін'юсті 25.07.2019 за № 818/33789.

¹⁰⁴ Наказ Мінприроди від 14.08.2013 № 347 „Про затвердження Інструкції з оформлення Державною службою геології та надр України матеріалів про адміністративні правопорушення та накладення адміністративних стягнень”, зареєстрований у Мін'юсті 11.10.2013 за № 1752/24284.

¹⁰⁵ Наказ Мінприроди від 16.03.2015 № 78 „Про затвердження Порядку ведення державного обліку водокористування”, зареєстрований у Мін'юсті 03.04.2015 за № 382/26827.

¹⁰⁶ У редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 № 951 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326”.

¹⁰⁷ Зареєстрований у Мін'юсті 18.08.2022 за № 934/38270.

природних ресурсів та сплатою рентної плати до державного та місцевих бюджетів.

ДПС при здійсненні контролю за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати відповідно до пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу **взаємодіє з Держгеонадрами, Держпрацею, НКРЗІ (з 13.02.2022 НКЕК), Держводагентством та Держлісагентством.**

Слід зазначити, що окремі норми пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу не узгоджуються з іншими нормами цього Кодексу та окремими нормативно-правовими актами:

- абзацом другим підпункту 258.2.2 визначено, що **контролюючі органи для забезпечення контролю за правильністю обчислення платником суми рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у частині визначення обсягу (кількості) видобутих корисних копалин у межах наданої йому ділянки надр, а також коригуючих коефіцієнтів згідно з пунктом 252.2 статті 252 цього Кодексу, у встановленому законодавством порядку можуть залучати центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері державного гірничого нагляду¹⁰⁸, а також у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр¹⁰⁹, при цьому відносини щодо визначення обсягу (кількості) видобутих корисних копалин у межах ділянки надр, а також коригуючих коефіцієнтів, регулюються пунктами 252.3 і 252.22 статті 252 Податкового кодексу;**

- абзацом четвертим підпункту 258.2.2 передбачено застосування **адміністративно-господарської санкції** у вигляді вилучення отриманого (нарахованого) платником або відповідним контролюючим органом прибутку (доходу) від господарської діяльності з видобування корисних копалин, **порядок та умови застосування якої не регулюються Податковим кодексом та яка Кодексом про надра не передбачена.**

Крім того, відповідно до частини четвертої статті 217 Господарського кодексу України від 16.01.2003 № 436-IV адміністративно-господарські санкції застосовуються уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Водночас **контролюючі органи при виконанні функцій, передбачених статтею 19¹ Податкового кодексу, не наділені вказаними повноваженнями;**

- абзацом п'ятим підпункту 258.2.2 передбачено надсилання органами державного гірничого нагляду контролюючим органам повідомлення про надання платнику, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, дозволу на початок ведення видобувних робіт або погодження на проведення дослідно-промислової розробки – **зазначені норми не передбачені Кодексом про надра, Положеннями № 96 і № 134, такий дозвіл не включений до Переліку № 3392;**

¹⁰⁸ Держпраці, яка діє згідно з Положенням № 96

¹⁰⁹ Держгеонадра, яка діє згідно з Положенням № 1174.

- абзацом шостим підпункту 258.2.2 передбачено **надсилення** центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, до **контролюючого органу за місцем податкової реєстрації платника**, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, **копії затверджених платником схем руху видобутої корисної копалини** (мінеральної сировини) на виробничих ділянках та місцях зберігання – **зазначені норми не передбачені Кодексом про надра, Положенням № 1174 та Порядком здійснення державного гірничого контролю**, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2011 № 1294¹¹⁰;

- підпунктом 258.2.3 передбачено **надання** центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду, у **місячний строк з дня видачі чи вилучення акта про надання гірничого відводу контролюючим органам** за місцезнаходженням ділянки надр інформації про зміни у переліку користувачів надр – **зазначені норми не передбачені Кодексом про надра та Положеннями № 96 та № 134**;

- абзацом першим підпункту 258.2.4 визначено, що у **разі несплати рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України або сплати її в неповному обсязі** платниками рентної плати **протягом шести місяців, контролюючі органи подають інформацію про таких платників до національної комісії**, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, **для вжиття до них заходів згідно із законодавством**, що не узгоджується з пунктом 7 частини другої статті 54 Закону № 1971¹¹¹, відповідно до якого **несплата або сплата не в повному обсязі рентної плати до Державного бюджету України протягом трьох і більше місяців** відповідно до наданої контролюючим органом інформації в порядку, передбаченому спільним нормативно-правовим актом регуляторного органу та контролюючого органу, є **підставою для анулювання ліцензії на користування радіочастотним спектром**;

- підпунктом 258.2.5 передбачено **подання органами, що видають дозволи на спеціальне водокористування**, зокрема щороку до 20 січня **контролюючим органам та органам водного господарства, інформації про водокористувачів, яким видано такі дозволи**, проте **зазначені норми не передбачені Кодексом № 213, Положенням № 393 та Порядком видачі дозволів на спеціальне водокористування**, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321 (із змінами від 09.09.2020 № 76).

Так, з метою забезпечення контролю за справлянням рентної плати за користування надрами відповідно до підпункту 258.2.2 пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу між ДПС та Держгеонадрами укладено **угоду про інформаційне співробітництво** від 24.09.2021 та підписано протокол № 1 від 08.11.2021 до неї, який визначає порядок такої взаємодії,

¹¹⁰ З 15.04.2017 втратив чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 239 „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”.

¹¹¹ Набрав чинності 13.02.2022.

терміни, структуру та формат відомостей щодо стану справляння рентних платежів за користування надрами для видобування корисних копалин, вуглеводневої сировини в розрізі спеціальних дозволів на користування надрами за видами корисних копалин, рентної плати за спеціальне використання води в розрізі спеціальних дозволів на водокористування, а також сплачених податкових платежів та податкового боргу за визначеними платежами. ДПС на постійній основі (щоквартально) надає до Держгеонадр переліки суб'єктів господарювання, які не вносили або несвоєчасно вносили суми податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами (протягом останніх шести місяців).

Крім того, протягом 2020–2021 років фахівцями ДО „Східний ГЦ” за дорученням Держгеонадр на звернення ГУ ДПС у Донецькій області були проведені перевірки щодо правильності визначення обсягу видобутих корисних копалин ТОВ „Євромінерал” (за період з 01.04.2018 по 30.09.2019) та правильності обчислення ДП „Артемсіль” суми рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин у частині визначення обсягу (кількості) видобутих корисних копалин (спеціальний дозвіл на користування надрами № 867 від 07.05.1997) та визначення обсягів використання надр у цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (спеціальні дозволи на користування надрами № 5642 від 19.09.2012, № 5656 від 16.10.2012). За результатами перевірок складені довідки, які надані до ГУ ДПС.

Водночас ДПС та Держпраці не забезпечили ефективної взаємодії в частині обміну інформацією, необхідною для здійснення контролю за повнотою нарахування рентної плати за користування надрами. Спеціалісти Держпраці та інспектори територіальних органів, які здійснюють державний гірничий нагляд, не залучались контролюючими органами протягом 2020–І півріччя 2022 року для визначення правильності обчислення кількості (обсягу) видобутих корисних копалин у межах ділянки надр, наданої суб'єкту господарювання відповідно до спеціального дозволу на користування надрами.

Аналізом встановлено, що НКРЗІ надавала ДПС перелік користувачів РЧР – платників рентної плати за формою, затвердженою наказом Мінфіну від 05.11.2015 № 994¹¹², а НКЕК – інформацію про видані ліцензії на користування РЧР в обсягах, необхідних для визначення потреби застосування коефіцієнтів до ставок рентної плати за користування РЧР, за формою, затвердженою рішенням НКРЗІ від 06.04.2021 № 139 та наказом Мінфіну від 06.04.2021 № 201¹¹³. Відповідна інформація також оприлюднюється на офіційному вебсайті НКЕК.

¹¹² „Про затвердження форми Переліку користувачів радіочастотного ресурсу - платників рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України”, зареєстрованим у Мін'юсті 23.11.2015 за № 1456/27901.

¹¹³ „Про затвердження Форми надання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інформації про видані ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України щодо кожного платника рентної плати за користування радіочастотним ресурсом, який обчислює суму рентної плати відповідно до позиції 11 пункту 254.4 статті 254 Податкового кодексу України”, зареєстрованим у Мін'юсті 26.04.2021 за № 554/36176.

Затримка ДПС в опрацюванні та погодженні проєкту Порядку взаємодії ДПС та НКЕК унеможлиблює вжиття заходів останньою до платників у разі несплати рентної плати за користування РЧР або сплати її в неповному обсязі протягом шести місяців, що не відповідає вимогам підпункту 258.2.4 пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу.

У частині адміністрування **рентної плати за спеціальне використання води** протягом 2020–2021 років ДПС співпрацювала з Міненерго (щодо деталізації за суб'єктами господарювання інформації за період 2018–2020 роки про кількість електроустановок (гідроагрегатів), у тому числі об'єктів мікро-, міні- та малої гідроелектроенергетики, які здійснюють генерацію електричної енергії із використанням енергії вод), Державним агентством рибного господарства України (щодо деталізації за суб'єктами господарювання інформації про кількість використовуваних ними у 2018–2020 роках рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) та рибогосподарських технологічних водойм), Держводагенством (щодо переліку суб'єктів господарювання, які здійснюють пропуск води через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії за 2017–2020 роки).

Неналежна взаємодія ОУЛМГ та ГУ ДПС, невизначеність законодавчих норм щодо інформування територіальних органів ДПС про фактичні обсяги заготівлі деревини призводять до недонадходжень рентної плати за лісокористування до державного та місцевих бюджетів. Так, ТУ РП по Вінницькій, Кіровоградській та Хмельницькій областях (у м. Вінниця) **встановлено незабезпечення** протягом 2020–2021 років **11 державними підприємствами**, що входять до сфери управління Житомирського ОУЛМГ, у 37 випадках та ГУ ДПС у Житомирській області **донарахування та сплати рентної плати** при перевищенні обсягу заготівлі деревини, визначеного у лісорубному квитку, більш ніж на 10 відсотків. Як наслідок, за розрахунками ТУ РП, **недонадходження податку становлять 290,2 тис. грн до державного та 170,4 тис. грн до місцевих бюджетів.**

При цьому наказом Мінфіну від 07.07.2015 № 627 „Про затвердження форм переліків лісокористувачів, яким видано лісорубні квитки та лісові квитки”¹¹⁴ встановлено, що надання інформації про видані лісорубні квитки обмежується, зокрема, відомостями про суму рентної плати, зазначену у лісорубних квитках. Водночас надання до територіальних органів ДПС інформації про фактичні обсяги заготівлі деревини за такими лісорубними квитками не передбачено.

За інформацією ДПС¹¹⁵, наразі здійснюється узгодження проєктів угод про інформаційне співробітництво між Державною податковою службою України та Державним агентством водних ресурсів України (надання до ДПС інформації про суб'єктів господарювання, які мають дозволи на спеціальне користування води) та про інформаційне співробітництво між Державною

¹¹⁴ Зареєстрованим у Мін'юсті 22.07.2015 за № 883/27328.

¹¹⁵ На виконання рекомендацій (пропозицій) Рахункової палати за результатами аудиту ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади в частині контролю за повнотою нарахування та своєчасністю надходжень до державного бюджету рентної плати за спеціальне використання води (рішення Рахункової палати від 09.11.2021 № 27-3).

податковою службою України та Державною екологічною інспекцією України (надання ДПС інформації про дотримання суб'єктами господарювання, які мають дійсні дозволи на спеціальне користування води, ліцензійних умов спеціального водокористування).

Таким чином, **неузгодженість законодавчих актів у частині взаємодії державних органів не сприяє ефективності контролю за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати до державного та місцевих бюджетів.**

ВИСНОВКИ

1. Протягом 2020–І півріччя 2022 року в Україні тривало формування нормативно-правової бази для справляння рентної плати та використання природних ресурсів, які є об'єктом оподаткування такої плати.

1.1. Нормативно-правові акти, які набрали чинності протягом 2020–І півріччя 2022 року, поряд з іншими факторами, зокрема зростання середньорічної ціни реалізації (для газового конденсату, нафти, залізної руди, природного газу), збільшення обсягів видобутку (бурштину, залізної руди та природного газу), у цілому **позитивно вплинули на надходження рентної плати до державного і місцевих бюджетів та їх збільшення на 9,8 відс. (2020 рік), 56,4 відс. (2021 рік) та 1,8 раза (І півріччя 2022 року) відповідно.**

Водночас у І півріччі 2022 року через військову агресію Російської Федерації проти України та тимчасову окупацію окремих територій держави, за деякими видами рентної плати надходження зменшились, зокрема за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України **в 2,4 раза**, за лісокористування **в 1,4 раза**. Ведення бойових дій на території України вкрай негативно впливає на економічну діяльність платників рентної плати, за результатами поданої податкової звітності за І-ІІ квартали 2022 року орієнтовні **втрати надходжень до державного та місцевих бюджетів становлять понад 3 млрд грн**, а до кінця 2022 року ця сума може зрости, за розрахунками, у 1,5–2 раза.

1.2. Протягом 2020–І півріччя 2022 року до державного бюджету (загальний і спеціальний фонди) надійшло **177,8 млрд грн** рентної плати, **частка якої в загальних податкових надходженнях зросла з 6,2 до 10,6 відсотка.**

До загального фонду місцевих бюджетів протягом зазначеного періоду надійшло **18,3 млрд грн** рентної плати, частка якої у податкових надходженнях збільшилася з **1,6 (2020 рік) до 2,9 відс. (І півріччя 2022 року).**

Найбільшою складовою в загальних надходженнях рентної плати є надходження рентної плати за користування надрами, частка якої протягом 2020–І півріччя 2022 року до державного бюджету збільшилася з 89,8 до 95 відс., місцевих – з 64,5 до 85,2 відсотка.

Зростання надходжень зазначеного виду рентної плати у 2021 році зумовлено збільшенням ціни на природний газ для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії у 3,3 раза, для імпортованого

природного газу у 3,2 раза, у I півріччі 2022 року – збільшенням фактичної ціни реалізації залізної руди у середньому в 2,8 раза, яке відбулось внаслідок змін, внесених до Податкового кодексу Законом № 1914.

1.3. На виконання рекомендацій (пропозицій) Рахункової палати за результатами проведеного у 2020 році аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України до державного бюджету (рішення Рахункової палати від 11.02.2020 № 2-2), зокрема, прийнято Закон № 1089, який визначає правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами, а також посилює відповідальність за порушення законодавства про радіочастотний спектр.

НКЕК постановою від 06.07.2022 № 95 затверджено Порядок встановлення строку дії ліцензії на користування радіочастотним спектром, а постановою від 03.08.2022 № 138 „Про врахування висловлених органом державної реєстрації зауважень до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, від 06 липня 2022 року № 95” внесено відповідні зміни. Також постановою НКЕК від 06.07.2022 № 96 затверджено Порядок ведення реєстру ліцензій на користування радіочастотним спектром, розпорядником якого є НКЕК, що накопичує та узагальнює інформацію про видані такі ліцензії і визначає організаційні засади ведення реєстру.

Водночас **Мінфіном та ДПС не забезпечено виконання окремих рекомендацій (пропозицій) Рахункової палати** в частині прогнозування (надання пропозицій до прогнозних показників) рентної плати за користування РЧР, повноти і своєчасності надходжень цієї плати до державного бюджету.

Відповідно до рекомендацій (пропозицій) Рахункової палати, наданих за результатами аудиту ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади в частині контролю за повнотою нарахування та своєчасністю надходжень до державного бюджету рентної плати за спеціальне використання води (рішення Рахункової палати від 09.11.2021 № 27-3), на розгляді у Верховній Раді України перебуває проєкт Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності у сфері розвитку водного господарства” (реєстр. 7346 від 03.05.2022), яким передбачено узгодження норм Водного кодексу та Закону № 2806 в частині видачі дубліката дозволу на спеціальне водокористування та підстав для переоформлення такого дозволу, а також врегулювання інших питань, що впливають на спрощення процедури отримання дозволу на спеціальне водокористування та надходження до бюджетів рентної плати за водокористування.

2. Нормативно-правове регулювання питань використання природних ресурсів та справляння рентної плати протягом 2020–I півріччя 2022 року було неузгодженим та потребувало внесення змін.

2.1. У зв'язку із втратою чинності Законом № 1770 та набранням чинності Законами № 1089 і № 1971, потребують приведення у відповідність:

- норми Закону № 222 – у частині відносин у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра щодо надання та отримання електронних комунікаційних послуг, а також користування радіочастотним спектром, ресурсами нумерації;
- частина третя статті 70 Закону № 3759 – у частині посилання на НКРЗІ;
- пункт 16 частини другої статті 29 Бюджетного кодексу – у частині терміна „рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України”;
- положення Податкового кодексу – у частині окремих понять, питань взаємодії контролюючих органів при здійсненні контролю за своєчасністю та повнотою справляння рентної плати за користування РЧР;
- форма Переліку користувачів радіочастотного ресурсу – платників рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України, затверджена наказом Мінфіну від 05.11.2015 № 994, зареєстрованим у Мін'юсті 23.11.2015 за № 1456/27901, яка розроблена відповідно до Закону № 1770.

Крім того, абзац другий підпункту 1.2 пункту 1 частини першої статті 126 Закону № 1089 у частині терміна „(обов'язкові платежі)” не узгоджується із нормами Закону № 404, згідно з яким у Податковому кодексі слова „податки, збори (обов'язкові платежі)” в усіх відмінках і числах замінено словами „податки, збори, платежі” у відповідному відмінку і числі.

Згідно із Законом № 1089 з 01.01.2022 з Переліку № 3392 виключено пункт 39 щодо дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою.

Статут УДЦР затверджено рішенням НКРЗІ від 29.01.2019 № 44, нової редакції Статуту УДЦР з урахуванням змін, внесених Законом № 1089, НКЕК не затверджувалось.

2.2. Положення статті 49 Водного кодексу не узгоджуються із нормами Закону № 2806 в частині видачі дубліката дозволу на спеціальне водокористування та підстав для переоформлення такого дозволу.

2.3. Норми підпунктів 256.11.2 та 256.11.3 пункту 256.11 статті 256 Податкового кодексу потребують врегулювання в частині сплати вартості додатково заготовленої ділової деревини (лісоматеріалів круглих) у разі перевищення обсягу фактичної заготівлі більше як на 15 відс. зазначеного в лісорубному квитку та визначення класифікації дров'яної деревини.

2.4. Порядок обчислення коригуючого коефіцієнта, що застосовується до ставок рентної плати у разі зміни тарифів на транзитне транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами та транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 687,

не враховує процесів оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в Україні в частині посилання на Мінекономрозвитку та ДФС.

2.5. Окремі норми пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу потребують відповідного врегулювання, а саме норми:

- абзацу другого підпункту 258.2.2 в частині визначення обсягу (кількості) видобутих корисних копалин у межах ділянки надр, а також коригуючих коефіцієнтів не узгоджуються з пунктами 252.3 і 252.22 статті 252 цього Кодексу;

- абзацу четвертого підпункту 258.2.2 щодо порядку та умов застосування адміністративно-господарської санкції у вигляді вилучення отриманого (нарахованого) платником або відповідним контролюючим органом прибутку (доходу) від господарської діяльності з видобування корисних копалин не регулюються Податковим кодексом та не передбачені Кодексом про надра;

- абзацу п'ятого підпункту 258.2.2 в частині надсилення органами державного гірничого нагляду контролюючим органам повідомлення про надання платнику, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, дозволу на початок ведення видобувних робіт або погодження на проведення дослідно-промислової розробки не передбачені Кодексом про надра, Положеннями № 96 і № 134;

- абзацу шостого підпункту 258.2.2 в частині надсилення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, до контролюючого органу за місцем податкової реєстрації платника, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, копії затверджених платником схем руху видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на виробничих ділянках та місцях зберігання не передбачені Кодексом про надра, Положенням № 1174 та Порядком здійснення державного гірничого контролю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2011 № 1294;

- підпункту 258.2.3 в частині надання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду, у місячний строк з дня видачі чи вилучення акта про надання гірничого відводу контролюючим органам за місцезнаходженням ділянки надр інформації про зміни у переліку користувачів надр не передбачені Кодексом про надра та Положеннями № 96 та № 134;

- абзацу першого підпункту 258.2.4 щодо подання контролюючими органами до національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, інформації про платників рентної плати, які не сплатили рентної плати за користування РЧР або сплатили її в неповному обсязі не узгоджуються з пунктом 7 частини другої статті 54 Закону № 1971;

- підпункту 258.2.5 щодо подання органами, що видають дозволи на спеціальне водокористування, зокрема, щороку до 20 січня контролюючим органам та органам водного господарства інформації про водокористувачів,

яким видано такі дозволи, не передбачені Водним кодексом, Положенням № 393 та Порядком видачі дозволів на спеціальне водокористування, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321.

3. Мінфіном протягом періоду, що аналізувався, не досягнуто обґрунтованого прогнозування надходжень рентної плати у розрізі окремих її видів, що призвело до їх суттєвого невиконання або перевиконання.

У цілому протягом 2020–I півріччя 2022 року індикативні (планові) показники надходжень рентної плати до державного бюджету, доведені Мінфіном до ДПС, **виконано у 2021 році та I півріччі 2022 року на 110,3 та 118,6 відс. відповідно, а у 2020 році – на 96,7 відсотка.**

Зокрема, у 2020–2021 роках індикативні (планові) показники надходжень з рентної плати за користування надрами для **видобування бурштину** виконано лише на **0,6 та 1,5 відсотка**. Розрахунок зазначених показників здійснено Мінфіном у зв'язку з прийняттям Закону України від 19.12.2019 № 402-IX „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин”, яким урегульовано питання видобутку бурштину, але форму угоди про проведення розвідувальних та видобувних робіт на ділянках бурштиноносних надр затверджено лише 06.10.2021 постановою Кабінету Міністрів України № 1038. При цьому у I півріччі 2022 року прогнозний (індикативний) показник надходжень такої рентної плати виконано на **216,9 відсотка**.

Перевиконання індикативних (планових) показників надходжень рентної плати за користування надрами для видобування газового конденсату у 2020 (на 27,1 відс.) та 2021 роках (на 35,3 відс.) спричинено зростанням середньорічної ціни реалізації для нафти у цей період (на 28 та 46 відс. відповідно) порівняно з ціною, врахованою Мінфіном при розробці проєктів законів України про державний бюджет на відповідний рік.

У 2021 році індикативний (плановий) показник надходжень **рентної плати за користування РЧР (3,4 млрд грн) в 1,5 раза** перевищував фактичні надходження 2020 року (2,3 млрд грн) та суму задекларованих платниками податку податкових зобов'язань (2,2 млрд гривень). Як наслідок, виконання індикативного (планового) показника надходжень такої рентної плати становило **64,5 відс. (недонадходження 1,2 млрд гривень)**.

4. Протягом 2020–I півріччя 2022 року у розрізі видів рентної плати 91,5 відс. становлять надходження рентної плати за користування надрами до зведеного бюджету, частка яких до державного бюджету збільшилася з 89,8 до 95 відс., місцевих – з 67,5 до 86,6 відсотка.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 165 065,8 млн грн** рентної плати за користування надрами, з яких **107 644,9 млн грн (65,2 відс.)** – для видобування природного газу, місцевих бюджетів – **13 999,5 та 5 665,5 млн грн (40,5 відс.)** відповідно.

До Податкового кодексу зміни в частині справляння рентної плати за користування надрами внесено п'ятьма законами України, зокрема:

- встановлено розмір ставки рентної плати за користування надрами для видобування бурштину (Закон № 490), збільшено ставки за користування надрами за окремими корисними копалинами (Закон № 466) та за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (Закон № 1914);
- визначено розмір коефіцієнта рентабельності гірничого підприємства (0,20) та запроваджено коригуючий коефіцієнт (0,90), що застосовується при видобуванні руд заліза (Закон № 1914);
- змінено порядок оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування газу природного (Закон № 2139);
- запроваджено механізм справляння рентної плати за користування надрами для видобування газу природного (Закон № 2261).

Зазначені зміни позитивно вплинули на надходження рентної плати за користування надрами. Так, до державного бюджету за цей період у 2020 році надійшло **на 14,2 відс.** більше показника попереднього року, у 2021 році – **на 60,4 відс.**, у I півріччі 2022 року – **в 1,9 раза**. До місцевих бюджетів при зменшенні надходжень у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 19,7 відс.**, у 2021 році та I півріччі 2022 року відбулося їх зростання у **2,2 та 1,8 раза** відповідно.

Водночас зміни, внесені до Податкового кодексу Законами № 2139 і № 2261, які були покликані оптимізувати податкове навантаження на вітчизняні газодобувні підприємства в умовах воєнного стану, призвели до **недонадходжень** за травень–липень 2022 року рентної плати за користування надрами до державного та місцевих бюджетів лише по Дніпропетровській області, за розрахунками, **0,8 млрд гривень**.

5. Внесені до Податкового кодексу Законами № 466 та № 1914 зміни в частині справляння рентної плати за користування РЧР були спрямовані на врегулювання розмірів ставок (знижено ставки для стільникового радіозв'язку та збільшено для радіозв'язку в окремих діапазонах радіочастот у 2020 році, збільшено ставки у I півріччі 2022 року).

Зазначені зміни не сприяли збільшенню надходжень до державного бюджету такої рентної плати: у 2020 році надходження порівняно з 2019 роком зменшились на 7,3 відс., у 2021 році – 4,7 відсотка.

Сума задекларованих податкових зобов'язань з рентної плати за користування РЧР за I півріччя 2022 року збільшилася порівняно з I півріччям 2021 року лише на 1,6 відс., тоді як розміри ставок рентної плати за користування РЧР **зросли з 01.01.2022 на 5 відсотків**.

Протягом 2020–I півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 5 621,4 млн грн** рентної плати за користування РЧР, частка якої в загальних надходженнях рентної плати зменшилася з **4,3 до 2,6 відсотка**.

Внаслідок військової агресії з боку Російської Федерації та введення воєнного стану в Україні, у I півріччі 2022 року значно зменшилася кількість виданих ліцензій на користування РЧР (в середньому **в 8,5 раза** порівняно з аналогічними періодами 2020–2021 років) і ліцензій на мовлення та провайдерів програмної послуги (**3,5 раза**), що створює ризики зменшення надходжень

рентної плати за користування РЧР до державного бюджету.

6. Протягом 2020–І півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 1 650,6 млн грн** рентної плати за лісокористування, частка якої **в загальних надходженнях** рентної плати становить **0,9 відсотка**. Слід зазначити, що при збільшенні у 2020 році порівняно з 2019 роком надходжень рентної плати на 12,4 відс., у 2021 році порівняно з 2020 роком надходження зменшились на 2,4 відсотка.

До місцевих бюджетів у цей період **надійшло 2 359,1 млн грн** рентної плати за лісокористування, яка становить **12,9 відс. в загальних надходженнях** рентної плати.

Законодавчі зміни, внесені до Податкового кодексу, в частині підвищення з 01.01.2022 ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів **на 14,5 відс.** через військову агресію Російської Федерації та тимчасову окупацію окремих територій України, зокрема, де здійснювалась заготівля деревини в порядку рубок головного користування, **не сприяли збільшенню надходжень податку** до державного та місцевих бюджетів. Як наслідок, у І півріччі 2022 року порівняно з відповідним періодом минулого року надходження рентної плати **зменшились на 30,7 відсотка**.

Через неврегулюваність норм Податкового кодексу в частині класифікації дров'яної деревини, а також нездійснення суб'єктами лісових відносин донарахувань рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів при перевищенні обсягу заготівлі деревини, визначеного в лісорубному квитку, державним та місцевими бюджетами недоотримано, за розрахунками, 40,5 та 23,8 млн грн відповідно.

7. Протягом 2020–І півріччя 2022 року до загального і спеціального фондів державного бюджету **надійшло 2 023,4 млн грн** рентної плати за водокористування, яка становить **1,1 відс. в загальних надходженнях** рентної плати.

При зменшенні у 2020 році порівняно з 2019 роком надходжень рентної плати **на 11,4 відс.**, у 2021 році порівняно з 2020 роком надходження зросли **на 7,5 відс.**, хоча кількість платників рентної плати протягом 2020–2021 років зменшилася на 20,8 відсотка.

У І півріччі 2022 року зміни, внесені до Податкового кодексу Законом № 1914, в умовах військової агресії Російської Федерації та тимчасової окупації окремих територій України не сприяли збільшенню надходжень рентної плати за водокористування до державного та місцевих бюджетів. Так, при збільшенні ставок на 14,5 відс. надходження рентної плати порівняно з відповідним періодом минулого року **зменшились на 3,3 відс., розрахункові недонадходження до зведеного бюджету становлять 162,3 млн гривень.**

Аналізом встановлено, що 17 відс. платників у 2021 та 69 відс. – у І півріччі 2022 року за наявності дозволів не сплачували рентної плати за водокористування.

8. Протягом 2020–І півріччя 2022 року до державного бюджету **надійшло 3 473,4 млн грн** рентної плати за транспортування. Зміни до

Податкового кодексу в частині справляння такої рентної плати у цей період не вносилися.

Надходження рентної плати за транспортування при збільшенні у 2020 році порівняно з 2019 роком **на 4,6 відс.**, у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшились **на 6,9 відс.**, у I півріччі 2022 року порівняно з I півріччя 2021 року – **на 42,3 відсотка**.

Слід зазначити, що більше 80 відс. надходжень за транспортування становили надходження рентної плати за транзитне транспортування аміаку, протягом 2019–2021 років щороку до державного бюджету надходило 1,2 млрд гривень.

Водночас агресія Російської Федерації проти України призвела до припинення діяльності єдиного в Україні оператора магістрального аміакопроводу і, як наслідок, втрати надходжень рентної плати за транзитне транспортування аміаку, за розрахунками, близько **1 млрд гривень**.

9. Державними органами не забезпечено належної, своєчасної та на постійній основі взаємодії при здійсненні контролю за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства, зокрема, про РЧР, у сфері раціонального використання природних ресурсів.

Аналізом встановлено значні відхилення в даних ДПС, НКЕК і Нацради щодо кількості суб'єктів, які отримали ліцензії на користування РЧР та на мовлення. Так, четверта частина суб'єктів господарювання, які отримали такі ліцензії, у 2020 році та п'ята – у 2021 році не подають податкової звітності з рентної плати за користування РЧР до контролюючих органів, що створює ризики незалучення до оподаткування всіх таких платників та, як наслідок, недонадходжень до державного бюджету.

Затримка ДПС в опрацюванні та погодженні проєкту Порядку взаємодії ДПС та НКЕК унеможливорює вжиття заходів останньою до платників податку у разі несплати рентної плати за користування РЧР або сплати її в неповному обсязі протягом шести місяців.

Крім того, між **ДПС та Держпрацею не забезпечено ефективної взаємодії** в частині обміну інформацією, необхідною для здійснення контролюючими органами контролю за повнотою нарахування рентної плати за користування надрами. Спеціалісти Держпраці та інспектори територіальних органів, які здійснюють державний гірничий нагляд, не залучались контролюючими органами протягом 2020–I півріччя 2022 року для визначення правильності обчислення кількості (обсягу) видобутих корисних копалин у межах ділянки надр, наданої суб'єкту господарювання відповідно до спеціального дозволу на користування надрами.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту нарахування і своєчасність надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження.

2. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту нарахування і

своєчасність надходження рентної плати до державного та місцевих бюджетів надіслати Кабінету Міністрів України та запропонувати доручити:

2.1. Мінфіну спільно з Міністерством економіки України підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Кабінетові Міністрів України проєкт постанови Кабінету Міністрів України щодо внесення змін до Порядку обчислення коригуючого коефіцієнта, що застосовується до ставок рентної плати у разі зміни тарифів на транзитне транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами та транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 687, в частині посилання на Мінекономрозвитку та ДФС.

2.2. НКЕК:

- підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Кабінетові Міністрів України проєкти законів України щодо внесення змін до:

- абзацу другого підпункту 1.2 пункту 1 частини першої статті 126 Закону № 1089 відповідно до положень Закону України від 04.07.2013 № 404 „Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв’язку з проведенням адміністративної реформи” в частині терміна „(обов’язкові платежі)”;

- Закону № 3759 відповідно до положень Закону № 1971 в частині посилання на НКРЗІ;

- Закону № 222 відповідно до положень Закону № 1089 в частині відносин у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра;

- вжити заходів щодо приведення Статуту УДЦР, затвердженого рішенням НКРЗІ від 29.01.2019 № 44, до норм Закону № 1089.

3. Рішення Рахункової палати надіслати Мінфіну і рекомендувати:

3.1. Підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Кабінетові Міністрів України проєкти законів України щодо внесення змін до:

- абзацу другого пункту 256.9 статті 256 Податкового кодексу в частині визначення класифікації дров’яної деревини;

- підпункту 256.11.2 пункту 256.11 статті 256 Податкового кодексу в частині сплати вартості заготовленої ділової деревини (лісоматеріалів круглих) у разі перевищення при заготівлі зазначеного в лісорубному квитку обсягу більше як на 15 відсотків;

- пункту 258.2 статті 258 Податкового кодексу в частині:

- порядку та умов застосування адміністративно-господарської санкції у вигляді вилучення отриманого (нарахованого) платником або відповідним контролюючим органом прибутку (доходу) від господарської діяльності з видобування корисних копалин;

- надсилання органами державного гірничого нагляду контролюючим органам повідомлення про надання платнику, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, дозволу на початок ведення видобувних робіт або погодження на проведення дослідно-промислової розробки;

- надсилання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, до контролюючого органу за місцем

податкової реєстрації платника, який буде здійснювати видобуток корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення, копії затверджених платником схем руху видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) на виробничих ділянках та місцях зберігання;

надання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного гірничого нагляду, у місячний строк з дня видачі чи вилучення акта про надання гірничого відводу контролюючим органам за місцезнаходженням ділянки надр інформації про зміни у переліку користувачів надр;

подання контролюючими органами інформації до НКРЗІ про платників рентної плати, які не сплатили рентної плати за користування РЧР або сплатили її в неповному обсязі;

подання органами, що видають дозволи на спеціальне водокористування, зокрема, щороку до 20 січня контролюючим органам та органам водного господарства інформації про водокористувачів, яким видано такі дозволи;

- пункту 16 частини другої статті 29 Бюджетного кодексу відповідно до норм Закону № 1089 в частині рентної плати за користування РЧР;

3.2. Внести зміни до форми Переліку користувачів радіочастотного ресурсу – платників рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України, затвердженої наказом Мінфіну від 05.11.2015 № 994, зареєстрованим у Мін'юсті 23.11.2015 за № 1456/27901, відповідно до вимог Закону № 1089.

Член Рахункової палати

Цезар ОГОНЬ

Характеристика видів рентної плати в Україні

Вид рентної плати (стаття Податкового кодексу)	Платники	Об'єкт оподаткування	Ставка (стаття Податкового кодексу)	Зарахування надходжень (відповідно до Бюджетного кодексу)	
				державний бюджет	місцеві бюджети
За користування надрами для видобування корисних копалин (стаття 252)	- суб'єкти господарювання, у тому числі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, зареєстровані відповідно до закону як підприємці, які набули права користування об'єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів у межах конкретних ділянок надр з метою провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення (або геологічного вивчення з подальшою дослідно- промисловою розробкою) в межах зазначених у таких спеціальних дозволах об'єктів (ділянок) надр; - у разі укладення власниками спеціальних дозволів з третіми особами	обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з видобування корисних копалин у податковому (звітному) періоді, види якої встановлені кондиціями на мінеральну сировину об'єкта (ділянки) надр	у відсотках від вартості товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) залежно від групи корисної копалини у розмірах, визначених пунктом 252.20 статті 252. До ставок рентної плати застосовуються коригуючі коефіцієнти, які визначаються залежно від виду корисної копалини (мінеральної сировини) та	70 відс. (для видобування корисних копалин загальнодержавного значення); 95 відс. (для видобування нафти, природного газу та газового конденсату); 100 відс. (за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України)	25 відс. (для видобування корисних копалин загальнодержавного значення); 5 відс. (для видобування корисних копалин загальнодержавного значення); 5 відс. (для видобування нафти, природного газу та газового конденсату); 30 відс. (за користування надрами для видобування бурштину, що зараховується до місцевих бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) бурштину) діє з 01.01.2020

	договорів на виконання робіт (послуг), пов'язаних з використанням надр, у тому числі (але не виключно) за операціями з давальницькою сировиною, платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є власники таких спеціальних дозволів; - під час виконання договорів про спільну діяльність без утворення юридичної особи є уповноважена особа - один із учасників такого договору, на якого згідно з його умовами покладено обов'язок нарахування, утримання та внесення податків і зборів до бюджету з єдиного поточного рахунку спільної діяльності, за умови, що один з учасників зазначеного договору має відповідний спеціальний дозвіл; - землевласники та землекористувачі, крім суб'єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських		умов видобування (пункт 252.22 статті 252)		
--	--	--	---	--	--

	господарств: що провадять господарську діяльність з видобування підземних вод на підставі дозволів на спеціальне водокористування; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що в межах наданих їм земельних ділянок, розмір яких перевищує норми, передбачені статтею 121 Земельного кодексу України, видобувають прісні підземні води із застосуванням електричних пристроїв у обсязі понад 13 кубічних метрів на особу в місяць (за показниками лічильників); - суб'єкти господарювання, які виконують роботи, для проведення яких необхідно отримання погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр				
--	--	--	--	--	--

За користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (стаття 253)	юридичні та фізичні особи - суб'єкти господарювання, які використовують у межах території України ділянки надр для: - зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів; - витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції; - вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин; - зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів; - провадження інших видів господарської діяльності	обсяг підземного простору (ділянки) надр: - для зберігання природного газу та газоподібних продуктів - активний об'єм зберігання газу в пористих чи тріщинуватих геологічних утвореннях (пластах-колекторах); - для зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів - об'єм спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер); - для витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції, вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин, зберігання харчових продуктів,	встановлюються окремо для кожного виду користування надрами у гривнях за одиницю виміру (куб. метри, кв. метри) залежно від корисних властивостей надр і ступеня екологічної безпеки під час їх використання у розмірах, визначених пунктом 253.5 статті 253		
--	---	--	---	--	--

		промислових та інших товарів, речовин і матеріалів, провадження інших видів господарської діяльності - площа підземного простору, що надана у користування в спеціально створених та існуючих гірничих виробках (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнинах (печерах)			
За користування радіочастотним ресурсом України (стаття 254)	загальні користувачі радіочастотного ресурсу України, визначені законодавством про радіочастотний ресурс, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України в межах виділеної частини смуг радіочастот загального користування на підставі: - ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України; - ліцензії на мовлення та дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу	ширина смуги радіочастот, що визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та зазначена в ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України або в дозволі на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального	у гривнях за 1 МГц смуги радіочастот на місяць залежно від виду радіозв'язку та діапазону радіочастот у розмірах, визначених пунктом 254.4 статті 254 із застосуванням понижувального або підвищувального коефіцієнтів	100 відс.	-

	та випромінювального пристрою; - дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, отриманого на підставі договору з власником ліцензії на мовлення; - дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою	пристрою для технологічних користувачів та користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм			
За спеціальне використання води (стаття 255)	первинні водокористувачі - суб'єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи - підприємці, які використовують та/або передають вторинним водокористувачам воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів; суб'єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення,	фактичних обсяг води, який використовують водокористувачі	у гривнях 100 куб. метрів використаних водних ресурсів залежно від виду басейнів річок (якщо вода збирається з річок) або регіонів України (якщо вода піднімається з підземних джерел), а також способів використання води у розмірах, визначених пунктом 255.5 статті 255 Податкового кодексу	45 відс. – загальний фонд; 10 відс. – спеціальний фонд; 45 відс. рентної плати за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики зараховуються до спеціального фонду (з 19.08.2022 у зв'язку із змінами, внесеними Законом України від 15.02.2022 № 2043 „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України” (введений в дію з 01.04.2022 та набрав чинності з 19.08.2022)	45 відс.; 100 відс. (за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)

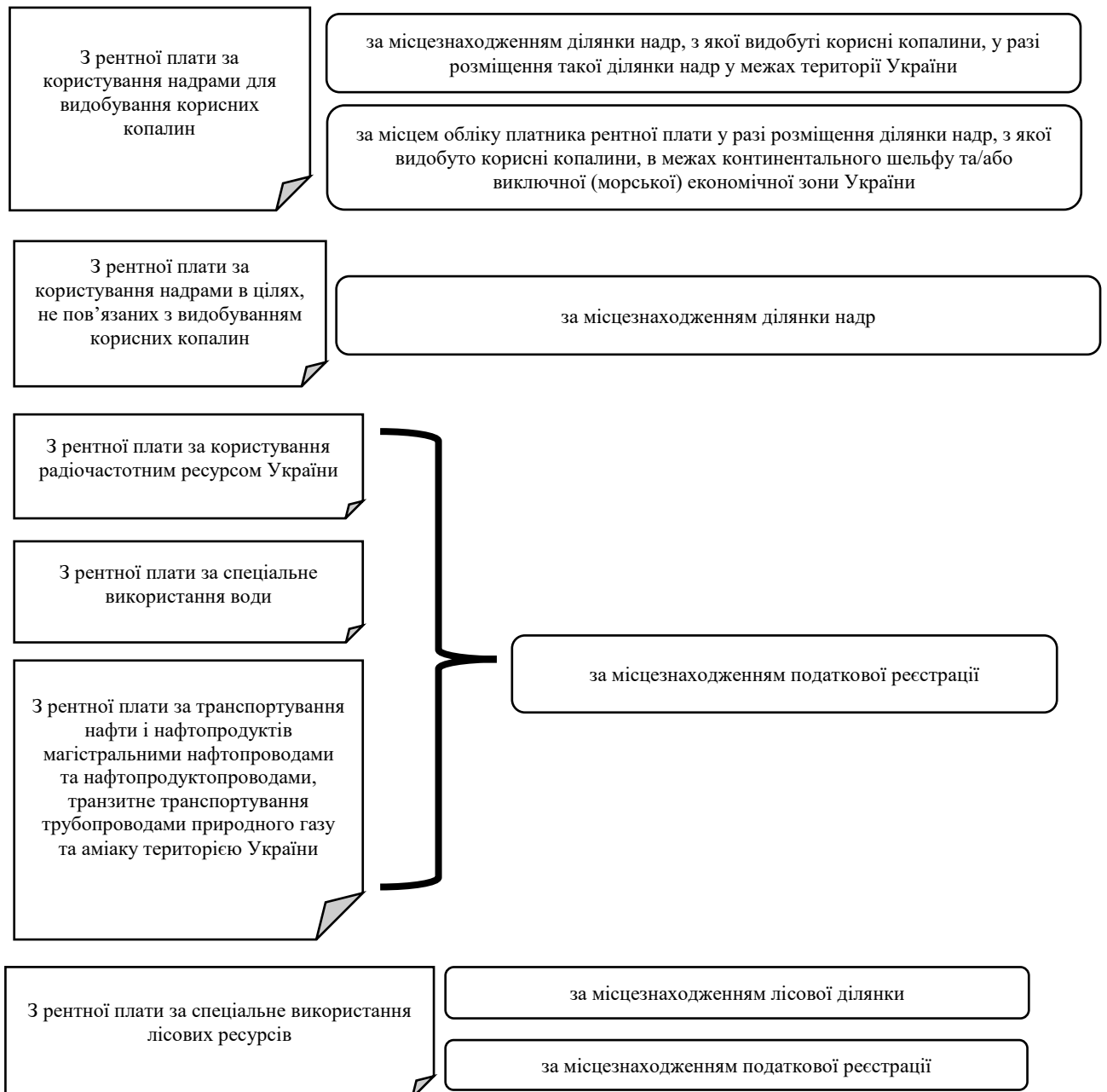
	представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи - підприємці, які використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва				
За спеціальне використання лісових ресурсів (стаття 256)	лісокористувачі - юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи - підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі	- деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування; - деревина, заготовлена під час проведення заходів щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей та з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо; - другорядні лісові матеріали;	у гривнях за 1 щільний куб. метр деревини залежно від виду лісової породи та з урахуванням призначення та розподілу лісів за поясами у розмірах, визначених пунктом 256.3 статті 256 Податкового кодексу	(у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування); 37 відс. – загальний фонд; 26 відс. – спеціальний фонд	37 відс. (у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування); 100 відс. (крім частини деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)

	спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами	- побічні лісові користування			
За транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України (стаття 256 ¹)	суб'єкти господарювання, які експлуатують об'єкти магістральних трубопроводів та надають (організують) послуги з транспортування (переміщення) вантажу трубопроводами України	- для нафти та нафтопродуктів є їх фактичні обсяги, що транспортуються територією України у податковому (звітному) періоді; - для аміаку є сума добутків відстаней відповідних маршрутів його транспортування (переміщення), узгоджених між платником рентної плати та замовником на відповідний податковий (звітний) період, на обсяги аміаку, транспортованого (переміщеного) кожним маршрутом транспортування	0,56 долара США за транспортування однієї тонни; 2,4 долара США за транзитне транспортування однієї тонни аміаку за кожні 100 кілометрів відстані відповідних маршрутів його транспортування (пункт 256 ¹ .3 статті 256 ¹)	100 відс.	-

Порядок складання та подання податкової звітності за рентною платою

Базовий податковий (звітний) період для формування звітності за рентними платежами є календарний квартал. Платники рентної плати складають податкову звітність та подають її протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу.

Платник рентної плати подає податкову звітність:

Структура податкової декларації з рентної плати

Додаток	Назва
Додаток 1	Розрахунок з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин
Додаток 2 ¹	Розрахунок з рентної плати за користування надрами для видобування вуглеводневої сировини
Додаток 2 ²	Розрахунок з рентної плати за користування надрами для видобування вуглеводневої сировини під час виконання угоди про розподіл продукції
Додаток 3	Розрахунок з рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
Додаток 4 ¹	Розрахунок з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України
Додаток 5	Розрахунок з рентної плати за спеціальне використання води
Додаток 6	Розрахунок з рентної плати за спеціальне використання поверхневих вод для потреб водного транспорту
Додаток 7	Розрахунок з рентної плати за спеціальне використання води для потреб енергетики
Додаток 8	Розрахунок з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування
Додаток 9	Розрахунок з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)
Додаток 10 ¹	Розрахунок з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами
Додаток 11 ¹	Розрахунок з рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України
Додаток 12	Перелік категорій запасів видобутих корисних копалин ділянок надр, що визначають об'єкт оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин
Додаток 13	Кодифікатор корисних копалин
Додаток 14	Перелік корисних копалин, що видобуваються гірничими підприємствами та визначають об'єкт оподаткування платою за користування надрами для видобування корисних копалин
Додаток 15	Перелік кодів видів радіозв'язку
Додаток 16	Кодифікація водних об'єктів за типом водного об'єкта та напрямом використання води згідно з розділом IX Податкового кодексу

Планові показники рентної плати до державного бюджету, затверджені законами України та доведені ДПС, стан їх виконання

млн грн

ККДБ	Факт 2019 року	2020 рік					2021 рік					I півріччя 2022 року				
		Прогноз ДПС	Індикатив Мінфіну	Факт	Виконання		Прогноз ДПС	Індикатив Мінфіну	Факт	Виконання		Прогноз ДПС	Індикатив Мінфіну	Факт	Виконання	
					сума	відс.				сума	відс.				сума	відс.
13000000	46 747	х	54 245	52 476	-1 769	96,7	х	73 237	80 749	7 512	110,3	х	37 628	44 609	6 981	118,6
13010000	634	616	616	712	96	115,6	690	690	695	5	100,8	409	371	243	-128	65,5
13020000	893	972	972	791	-181	81,4	851	851	851	0	100,0	369	357	381	24	106,7
13030000	41 258	49 922	48 762	47 122	-1 640	96,6	41 743	66 857	75 569	8 712	113,0	34 238	34 995	42 374	7 379	121,1
13030100	3 638	3 769	3 769	3 831	62	101,6	1 394	1 394	1 299	-94	93,2	652	551	517	-33	93,9
13030700	5 743	3 758	3 758	3 931	173	104,6	4 721	4 721	6 280	1 559	133,0	3 501	3 654	2 917	-737	79,8
13030800	29 196	17 632	17 632	16 575	-1 057	94,0	23 021	54 673	59 231	4 557	108,3	26 535	26 682	31 839	5 157	119,3
13030900	2 581	1 361	1 361	1 730	369	127,1	1 919	1 919	2 598	678	135,3	1 352	1 296	1 541	245	118,9
13031000	1	532	532	3	-529	0,6	369	369	6	-364	1,5	1	2	5	3	216,9
13031500	х	х	х	х	х	х	356	356	225	-130	63,3	124	140	169	29	121,0
13031600	х	х	х	х	х	х	3 426	3 426	5 651	2 225	165,0	2 172	2 670	4 988	2 318	186,8
13060000	2 459	2 376	2 376	2 278	-97	95,9	2 201	3 366	2 171	-1 195	64,5	1 129	1 109	1 173	64	105,8
13080000	1 503	1 519	1 519	1 572	53	103,5	1 436	1 473	1 463	-10	99,3	782	796	438	-358	55,1
13080200	253	274	274	274	0	100,1	266	266	214	-52	80,5	120	122	155	33	127,0
13080300	1 251	1 245	1 245	1 298	53	104,3	1 207	1 207	1 249	42	103,5	662	674	283	-391	42,0

Додаток 5

**Індикативні (орієнтовні) показники доходів рентної плати до місцевих бюджетів, доведені ДПС до своїх територіальних органів,
та стан їх виконання**

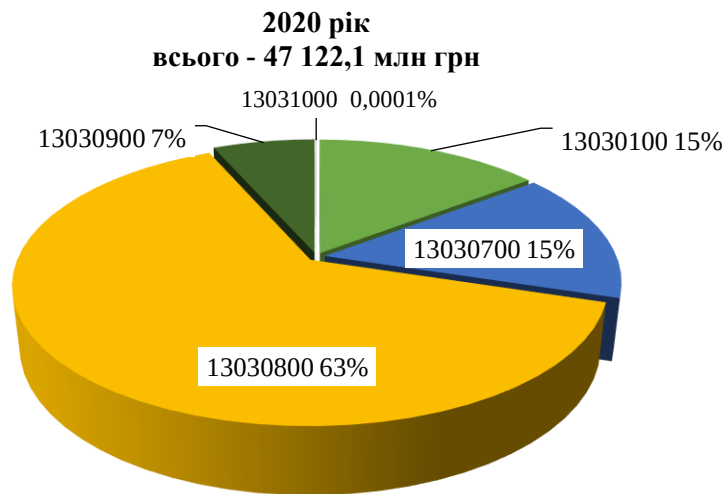
млн грн

ККДБ	Факт 2019 року	2020 рік				2021 рік				I півріччя 2022 року			
		Індикатив ДПС	Факт	Виконання		Індикатив ДПС	Факт	Виконання		Індикатив ДПС	Факт	Виконання	
				сума	відс.			сума	відс.			сума	відс.
13000000	5 278,0	4 562,4	4 636,9	75	101,6	5 779,7	8 569,1	2 789	148,3	3 734,8	5 096,5	1 362	136,5
13010000	862,8	633,0	985,8	353	155,7	618,2	1 010,6	392	163,5	306,5	362,7	56	118,3
13020000	730,8	795,7	647,7	-148	81,4	696,5	696,6	0	100,0	258,8	311,7	53	120,5
13030000	3 680,4	3 133,6	2 993,0	-141	95,5	4 465,1	6 662,2	2 197	149,2	3 169,5	4 344,3	1 175	137,1

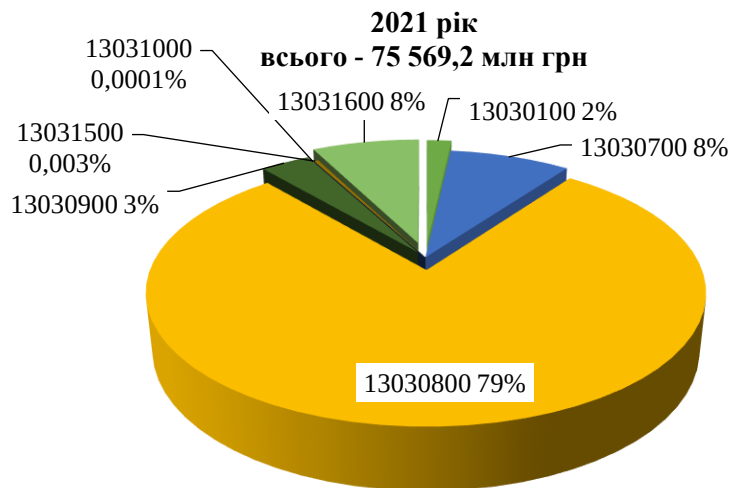
Дані щодо кількості платників рентної плати у розрізі її видів (за даними ДПС)

ККДБ	Назва	01.01.2020	01.01.2021	01.07.2021	01.01.2022	01.07.2022
13000000	рентна плата	33 603	31 310	30 406	30 588	25 055
	юридичні	28 364	27 527	26 616	26 767	22 146
	фізичні	5 239	3 783	3 790	3 821	2 909
13010000	за спеціальне лісокористування	984	981	982	981	843
	юридичні	708	709	709	707	716
	фізичні	276	272	273	274	127
13020000	за спеціальне використання води	19 026	16 421	15 080	15 072	10 395
	юридичні	14 596	13 368	12 027	12 021	7 875
	фізичні	4 430	3 053	3 053	3 051	2 520
13020300	води для потреб гідроенергетики	105	105	106	104	86
13020600	води в частині використання поверхневих вод для потреб водного транспорту (крім стоянкових і службово-допоміжного флотів)	79	78	77	79	48
13020000	мають дозвіл на спеціальне водокористування	17 001	17 566	17 583	17 607	17 591
13030000	за користування надрами загальнодержавного значення (юридичні особи), у т.ч. за видобування:	10 598	10 899	11 334	11 542	11 360
13030100	інших корисних копалин загальнодержавного значення	10 241	10 541	10 978	11 154	10 991
13030700	нафти	97	98	98	102	95
13030800	природного газу	155	155	157	162	151
13030900	газового конденсату	87	86	87	88	85
13031000	бурилину	18	19	14	36	38
13031500	кам'яного вугілля (з 01.01.2021)	0	0	43	43	54
13031600	залізних руд (з 01.01.2021)	0	0	13	12	12
13030000	мають спеціальний дозвіл на користування надрами	2 163	2 143		2 151	
13030000	фізичні особи	587	572	581	444	413
13040000, 13030200 (до 01.01.2021)	для видобування корисних копалин місцевого значення	443	462	468	472	454
	юридичні	423	441	444	448	431
	фізичні	20	21	24	24	23
13040100	для видобування корисних копалин місцевого значення	329	345	356	364	358
13030200	в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин	21	27	32	30	20
13060000	за користування РЧР	2 536	2 540	2 539	2 520	1 999
	юридичні	2 036	2 107	2 099	2 046	1 761
	фізичні	500	433	440	474	238
	отримали ліцензії та дозволи у сфері користування РЧР, на мовлення, на експлуатацію РЕЗ та ВП	2 054	2 126	2 031	2 032	2 032
13080000	за транспортування	3	3	3	3	3
13080200	транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України	2	2	2	2	2
13080300	транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України	1	1	1	1	1

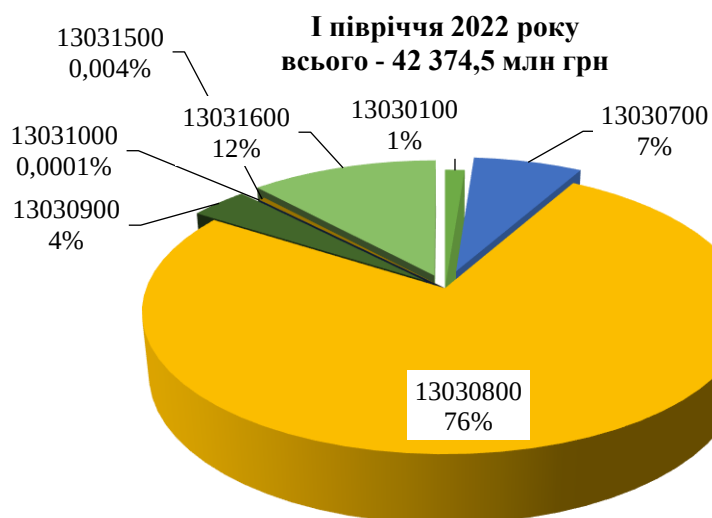
Структура надходжень рентної плати за користування надрами

ККДБ	млн грн
13030000	47 122,1
13030100	3 830,9
13030700	3 930,6
13030800	16 575,3
13030900	1 729,6
13031000	2,9

ККДБ	млн грн
13030000	75 569,2
13030100	1 299,2
13030700	6 280
13030800	59 230,6
13030900	2 597,7
13031000	5,6
13031500	225,3
13031600	5 651

ККДБ	млн грн
13030000	42 374,5
13030100	517,4
13030700	2 917,2
13030800	31 839
13030900	1 541,3
13031000	4,8
13031500	169,1
13031600	4 987,8